

PATVIRTINTA
Lietuvos mokinių informavimo ir
techninės kūrybos centro direktoriaus
2008 m. sausio 31 d. įsakymu R1-32

KURKIME ATEITĮ DRAUGE!

PROJEKTAS
„PROFESINIO ORIENTAVIMO SISTEMOS SUKŪRIMAS IR DIEGIMAS“
(NR. ESF-2.4.-065)

PROFESINIO INFORMAVIMO IR PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO GEBĖJIMŲ UGDYMO NUOTOLINIO MOKYMO METODIKA

TURINYS

1 dalis. PROFESINIS INFORMAVIMAS MOKYTOJAMS	3
2 dalis. PROFESINĖS KARJEROS GEBĖJIMŲ UGDYMAS MOKYTOJAMS	21
3 dalis. AIKOS IR KITŲ PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINIŲ DUOMENŲ BAZIŲ PRISTATYMAS MOKYTOJAMS	49
4 dalis. PROFESINIS INFORMAVIMAS PROFESIJOS PATARĖJAMS	63
5 dalis. PROFESINĖS KARJEROS GEBĖJIMŲ UGDYMAS PROFESIJOS PATARĖJAMS	119
6 dalis. AIKOS IR KITŲ PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINIŲ DUOMENŲ BAZIŲ PRISTATYMAS PROFESIJOS PATARĖJAMS	148

1 dalis. PROFESINIS INFORMAVIMAS MOKYTOJAMS

TRUMPAS APRAŠAS

Tikslinė grupė

Profesinio informavimo metodika skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose dirbantiems mokytojams ir profesijos mokytojams.

Tikslas

Suteikti mokytojams ir profesijos mokytojams žinių ir įgūdžių, padedančių aiškiau suvokti profesinio informavimo sistemos funkcionavimą Lietuvoje, kokybiškai teikti profesinio informavimo paslaugas ir informaciją, kur kreiptis klientui ieškančiam profesionalios konsultacijos dėl savo tinkamumo konkrečiai profesijai nustatymo.

Turinys

Profesinio informavimo metodikoje mokytojams pateikiama profesinio informavimo samprata ir profesijos supratimas, detalizuojama nacionalinė profesinio informavimo sistema: nurodomi asmenys, kuriems teikiamas profesinis informavimas; pateikiamas profesinio informavimo veiklą koordinuojančių ir vykdančių institucijų sąrašas bei profesinio informavimo paslaugų teikėjai mokykloje ir už jos ribų; pristatoma AIKOS – Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, pateikiami profesinio informavimo duomenų bazių internetinių puslapių adresai, įvardijami profesinio informavimo vykdytojai ir jų atliekamos funkcijos; nurodoma mokymosi individualizavimo mokyklose tikslai ir esmė, svarbiausi mokymosi individualizavimo uždaviniai ir problemos.

Mokymosi rezultatai

1. Apibrėžta profesinio informavimo samprata.
2. Suprasta profesijos sąvoka ir apibūdintos pagrindinės jos charakteristikos.
3. Apibūdinta nacionalinė profesinio informavimo sistema.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI GAIRĖS

Profesinio informavimo metodikos vartotojui yra sudaroma galimybė patikrinti žinių įsisavinimą dviem būdais:

1. Po kiekvieno teminio bloko paspaudus esančią nuorodą „Pasitikrinkite šio kurso dalies žinias“ gausite kelis klausimus, kuriuos teisingai atsakius bus galima tęsti mokymąsi toliau. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

2. „Profesinio informavimo metodikos mokytojams“ pabaigoje esantis savikontrolės testas padės skaitytojams geriau įsisavinti metodikos turinį. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

SAVARANKIŠKO MOKYMOSI MEDŽIAGA

1. PROFESINIO INFORMAVIMO SAMPRATA

Vykstant nuolatiniais mokslo, technikos ir technologijų pokyčiams, keičiasi ir veiklos pasaulis, lemiantis nuolat keliamus naujus reikalavimus darbuotojų profesinei kvalifikacijai. Spartėjant naujų profesijų atsiradimui ir senų nykimui, profesijos, atitinkančios žmogaus lūkesčius, rinkimosi problema tampa ypač svarbi.

Mokykloje, siekiant supažindinti mokinius su profesijų įvairove, pasitelkiamas profesinis informavimas. **Profesinis informavimas** – tikslingas konsultuojamųjų supažindinimas su profesijomis, su šių profesijų psichologiniais, mediciniais, socialiniais, ekonominiais ir kitais reikalavimais asmeniui bei kvalifikacijai.

Pagrindinis profesinio informavimo tikslas – padėti mokiniui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą. Įgyvendindamas šį tikslą profesinio informavimo specialistas tvarko tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją, prieinamai teikia ją kiekvienam asmeniui ar asmenų grupėms sudarydamas sąlygas klientui priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus derinti saviraiškos bei individualius asmens tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais.

Bendrieji profesinio informavimo tikslai yra:

1. padėti mokiniams, studentams, asmenims, „iškritusiems“ iš bendrojo lavinimo sistemos, asmenims be profesinio pasirengimo ir kt. planuoti bei valdyti savo karjeros plėtotę realizuojant mokymosi visą gyvenimą principą;
2. skatinti bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo institucijų mokytojus ugdyti mokinius prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi bei tolimesnių studijų kokybę;
3. padėti įmonių darbuotojams pasirinkti tolesnį profesinio tobulėjimo kelią;
4. aprūpinti politikus objektyvia informacija priimant sprendimus apie tolesnę karjeros projektavimo sistemos plėtotę;
5. gerinti bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo sistemų bendradarbiavimą bei sąveiką atsižvelgiant į vietinius, regioninius, nacionalinius ir europinius darbo rinkos poreikius;
6. mažinti socialinę atskirtį ir didinti darbo rinkos veiksmingumą.

2. PROFESIJOS SUPRATIMAS

Profesija – atitinkamomis žiniomis, gebėjimais pagrįstos žmonių veiklos kombinacijos, teikiančios jiems materialinio apsirūpinimo ir aktyvaus įsijungimo į visuomeninio gyvenimo struktūras prielaidas. (Laužackas, 2005, 34). **Profesija** yra veikla, pavyzdžiui, teisė, medicina ar inžinerija, kuriai atlikti reikia ženklaus profesinio pasirengimo, darbo patirties ir specializuotų tam tikros trukmės studijų. Galimybė užsiimti šia veikla gali būti tam tikru būdu reglamentuojama.

Istorija ir vystymasis. Profesijų pasaulio įvairovė sudaro galimybę analizuoti profesijos istoriją ir jos vystymosi kelią. Susiduriama su sunkumais siekiant įvertinti giminiškų profesijų atsiradimo bei paplitimo laiką, todėl informacijos paieška bei duomenų analizė tampa svarbia profesijos patarėjo veiklos sritimi. Nereikėtų pamiršti, jog technikos ir technologijų tobulėjimas lemia vienu profesijų atsiradimą, o kitų nykimą, todėl konsultacijos metu profesijos patarėjas turėtų akcentuoti šiuos faktus.

Poreikis ir perspektyvos. Supažindinant su profesijomis, būtina informuoti apie aptariamą profesijos perspektyvas. Darbo rinka formuoja tam tikrų profesijų poreikį, todėl profesijos patarėjas turėtų žinoti artimiausias darbo rinkos plėtros tendencijas, būti susipažinęs su profesijų poreikio prognozėmis. Vienas patogiausių informacijos apie darbo rinkoje paklausias profesijas paieškos būdų – Lietuvos darbo biržos publikuojamo Įsidarbinimo galimybių barometro bei Lietuvos darbo biržos (LDB) Jaunimo darbo centro kas ketvirtį rengiamo Informacinio biuletenio analizė. Būtina paminėti, jog šios prognozės nėra ilgalaikės, todėl renkantis profesiją reikėtų jas vertinti kritiškai.

Ryšys su kitomis profesijomis. Aptariant profesijas bei jų įgijimo kelius, reikėtų nepamiršti, jog realybėje susiduriama su giminiškomis profesijomis bei jų grupėmis. Konsultuojant reikia paminėti, kokių žinių ir gebėjimų poreikis būdingas vienai ar kitai profesijų šeimai, o kokios žinios bei gebėjimai būtini konkrečiai profesijai.

Mokymo institucijos, kuriose galima įgyti pasirinktą profesiją. Vienas svarbiausių dalykų pasirinkus profesiją – mokymo institucijos, kurioje rengiama pasirinktai profesijai, išsirinkimas. Profesijos patarėjas, turėdamas žinių apie Lietuvos švietimo sistemą, jos lygmenis bei mokymo institucijų tipus, turi informuoti asmenis apie jų pasirinkimo galimybes.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

1. Kas yra profesinis informavimas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- tikslingas konsultuojamųjų supažindinimas su profesijomis
- pagalbos konsultuojamiesiems teikimas savęs pažinimo tyrimų srityje
- pagalbos konsultuojamiesiems teikimas darbo rinkos srityje

2. Koks yra pagrindinis profesinio informavimo tikslas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- padėti mokiniui susidaryti individualų profesinės karjeros planą
- padėti mokiniui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą.
- padėti mokiniui pasirinkti mokymosi profilį ir tolimesnio mokymosi perspektyvą

3. Kas yra profesija? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- darbo pasaulio keliami reikalavimai žmogui
- atitinkamomis žiniomis bei gebėjimais grįsti žmonių veiklos deriniai
- žmogaus asmeninių savybių ir gebėjimų rinkinys reikalingas konkrečiai darbinei veiklai atlikti

3. NACIONALINĖ PROFESINIO INFORMAVIMO SISTEMA

3.1. Profesinio informavimo ir konsultavimo teisės aktai

Pagrindiniai Lietuvos teisės aktai ir politiniai dokumentai, svarbūs profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų plėtrai:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853);
2. Profesinio orientavimo strategija (Žin., 2004, Nr. 56-1955);
3. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas (Žin., 2005, Nr. 60-2132).

3.2. Profesinio informavimo tikslinės grupės

Remiantis Profesinio informavimo standartu (2006) įvardytos šios profesinio informavimo tikslinės grupės:

1. jaunesniojo mokyklinio amžiaus (1–4 klasių, 5–8 klasių) mokiniai;
2. asmenys, „išskritę“ iš bendrojo švietimo sistemos;
3. jaunimas be profesinio pasirengimo;
4. vyresniojo mokyklinio amžiaus (9–12 klasių) mokiniai;
5. stojantys į Lietuvos profesines mokyklas asmenys;
6. profesinių mokyklų mokiniai;
7. stojantys į Lietuvos aukštąsias mokyklas asmenys;
8. kolegijų ir universitetų studentai;
9. mokinių tėvai;
10. mokytojai;
11. profesijos mokytojai;
12. dėstytojai;
13. profesinio informavimo konsultantai;
14. profesijos konsultantai;
15. dirbantys asmenys;
16. bedarbiai;
17. persikvalifikuojantys asmenys;
18. tobulinantys kvalifikaciją asmenys;
19. darbdaviai;
20. politikai;
21. neįgalieji;
22. kaliniai;
23. migrantai;
24. kiti.

3.3. Profesinio informavimo vykdytojai

Profesinį informavimą vykdo:

1. **Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai** mokiniams suteikia elementarių žinių apie darbo ir profesijų pasaulį, AIKOS interneto svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas paslaugas, informuoja, kur galima rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas;

2. **Profesijos mokytojai** profesinių mokyklų mokiniams teikia informaciją apie AIKOS svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas paslaugas, darbo rinką, profesijas, kvalifikaciją, tolesnio mokymosi galimybes, priėmimo sąlygas, informuoja, kur galima rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas, darbdaviams teikia informaciją apie profesinėje mokykloje teikiamą kvalifikaciją, vykdomas mokymo programas, kvalifikacijos tobulinimo galimybes;

3. Profesinio informavimo konsultantai:

3.1. *profesijos patarėjai* organizuoja profesinio informavimo taško veiklą, kaupia, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją magnetinėse laikmenose ir žinyne, informacinių leidinių, aprašų ir kitomis spausdintos informacijos formomis, naudodamiesi AIKOS ir kitais informacijos šaltiniais, teikia profesinio informavimo paslaugas bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams ir visiems profesinio informavimo taškui priklausančioje teritorijoje gyvenantiems asmenims, padeda išmokti naudotis AIKOS ir kitomis internetinėmis svetainėmis, mokiniams teikia žinių apie profesijų ir darbo pasaulį, profesijų turinį, jų ypatumus ir reikalavimus, mokymosi ir studijų galimybes Lietuvos Respublikoje ir užsienyje, mokymo ir studijų programas, įgyjamą kvalifikaciją, priėmimo sąlygas, kvalifikacijos įgijimo arba tobulinimo, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes, bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojus informuoja apie teikiamas paslaugas bei naujoves profesinio informavimo srityje, taip pat teikia įvairias profesinio informavimo paslaugas iškritusiems iš švietimo sistemos asmenims, jaunimui be profesinio pasirengimo, dirbantiesiems ir bedarbiams, darbdaviams, paaiškina, kaip rasti profesinio konsultavimo institucijas, rūpinasi, kad mokyklų mokiniai gautų informaciją apie profesinio konsultavimo paslaugas artimiausiame profesinio orientavimo centre;

3.2. *socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai* mokiniams teikia informaciją apie AIKOS interneto svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas paslaugas, darbo rinką ir profesijas, padeda mokiniams susirinkti reikalingą informaciją bei medžiagą, susidaryti individualius profesinės karjeros planus bei juos vykdyti, informuoja mokytojus, klasių auklėtojus, profesijos mokytojus apie profesinės karjeros planavimo principus ir metodiką.

3.4 Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjai

Mokykloje ir už jos ribų numatomi du profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjų tipai:

1. **Profesinio informavimo taškai (PIT)** – tai akredituotos ar kitos institucijos, kuriose rūpinamasi profesiniu informavimu mokykloje ar kitoje įstaigoje. Juose profesinio informavimo paslaugas teikia profesijos patarėjai. Profesinio informavimo taškai (PIT) turi įrengtus laisvos prieigos prie interneto taškus, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių ar sukauptą informaciją kompiuterinėse laikmenose, vaizdajuostėse bei yra aprūpinti metodinėmis priemonėmis, žinytais apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes ar kita su profesiniu informavimu susijusia spausdinta informacija. 10-yje Lietuvos apskričių, savivaldybių teritorijose jau įrengti 61 profesinio informavimo taškai, kurie yra aprūpinti trijų kompiuterių darbo vietomis, skaitytuvu, spausdintuvu, vietinio tinklo bei programine įranga. Bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojai turėtų nukreipti mokinius, ieškančius išsamios su profesiniu informavimu susijusios informacijos, būtent į šiuos profesinio informavimo taškus. Ateityje visose 10-yje Lietuvos apskričių planuojama papildomai įsteigti 640 profesinio informavimo taškų;

2. **Profesinio orientavimo centrai (POC)** – tai akredituotos institucijos, kurios rūpinasi profesiniu informavimu ir konsultavimu bei įgyvendina prevencinę, reabilitacinę ir korekcinę profesinio konsultavimo veiklą už mokyklos ribų. POC profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas teikia profesijos patarėjai, profesijos konsultantai ir psichologai.

POC funkcijos yra:

1. teikti informaciją visiems gyventojams apie įsidarbinimo galimybes Lietuvoje ir užsienyje;
2. rengti ir vykdyti prevencines, korekcines bei reabilitacines profesinio konsultavimo programas;
3. taikyti psichodiagnostinį testavimą;
4. konsultuoti profesinio kryptingumo, tinkamumo, profesinės karjeros planavimo klausimais;
5. Visos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos profesinio informavimo taškuose (PIT) ir profesinio orientavimo centruose (POC) teikiamos nemokamai.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

4. Iš pateikiamo įstatymų sąrašo pažymėkite vieną svarbų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų plėtrai teisės aktą (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*):

- Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (Žin., 1997, Nr. 98-2478)
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853)
- Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 66-1909)

5. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturis profesinio informavimo vykdytojus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

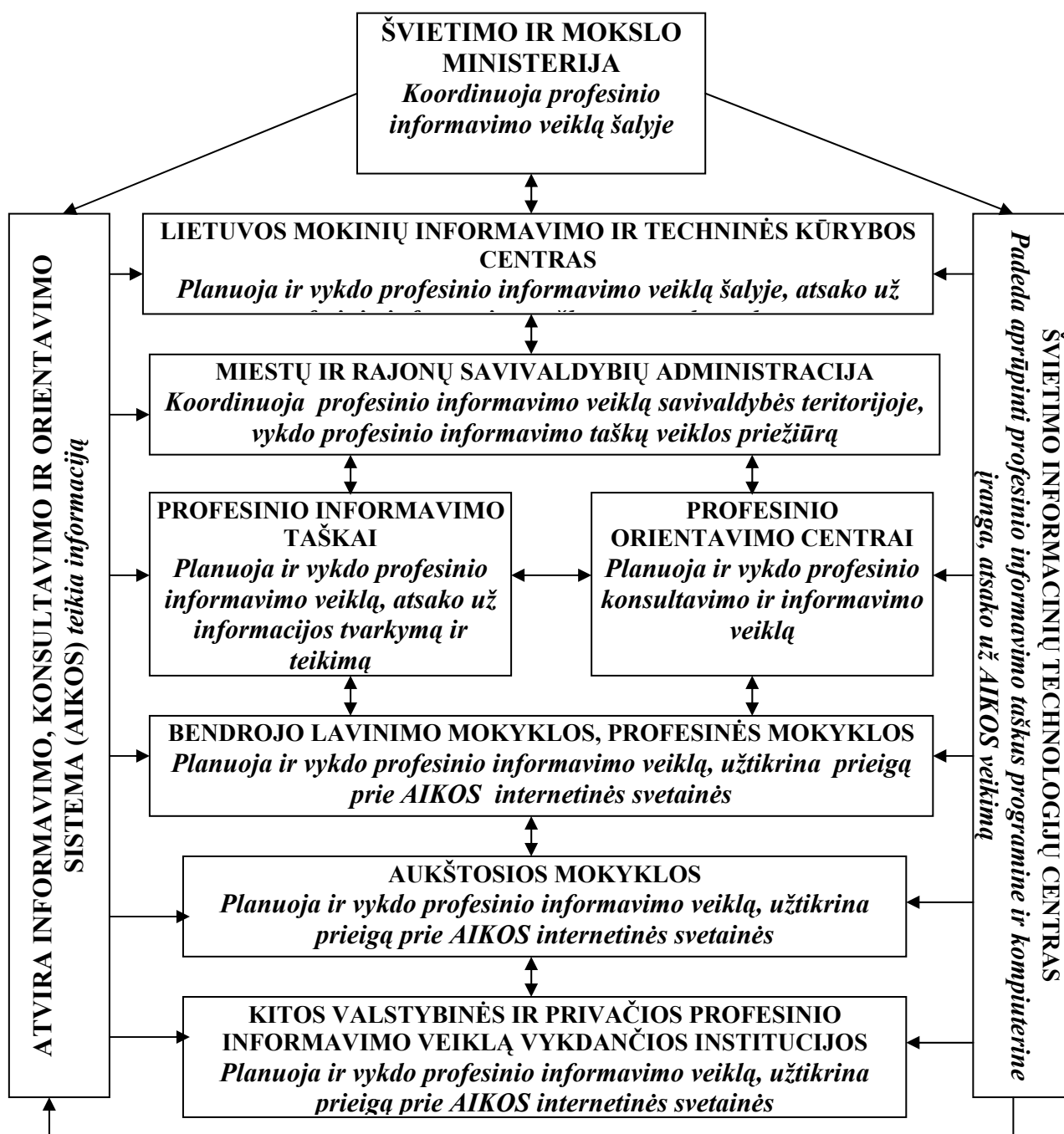
- Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai
- Mokinių tėvai
- Savivaldybės administracijos atstovai
- Profesijos mokytojai
- Regioninių darbo biržų darbuotojai
- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybų darbuotojai
- Profesijos patarėjai
- Socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai

6. Iš pateikto sąrašo pažymėkite du profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjų tipus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybos (TDRMT)
- Profesinio informavimo taškai (PIT)
- Profesinio orientavimo centrai (POC)
- Regioniniai darbo biržų skyriai (RDBS)

3.5. Nacionalinė profesinio informavimo struktūra

Nacionalinė profesinio informavimo struktūra pateikta pirmame paveiksle.

1 pav. Nacionalinė profesinio informavimo struktūra

3.5.1. Nacionalinės profesinio informavimo struktūros aprašymas

Profesinio informavimo ir konsultavimo veiklą šalyje koordinuoja Profesinio orientavimo taryba, kurią sudaro-suformuoja švietimo ir mokslo ministras bei socialinės apsaugos ir darbo ministras. Taryba – tai patariamoji institucija, vienijanti profesinio orientavimo praktikus, įvairių lygmenų švietimo įstaigas, socialinius partnerius, darbo rinkos institucijas, visuomenines jaunimo ir suaugusiųjų organizacijas. Tarybos paskirtis – koordinuoti profesinio orientavimo veiklą šalyje,

aprobuoti profesinio orientavimo finansavimo programas, užtikrinti visų visuomenės grupių atstovų dalyvavimą profesinio orientavimo plėtroje ir skatinti šios srities naujoves.

3.5.2. Profesinio informavimo ir konsultavimo srityje įgyvendinimo priemonės

Pastaraisiais metais profesinio informavimo ir konsultavimo srityje buvo įgyvendintos ir iki šiol įgyvendinamos tokios pagrindinės priemonės:

Vytauto Didžiojo universitete (VDU) ir Vilniaus pedagoginiame universitete veikia antrosios pakopos magistro studijų programa „Karjeros projektavimas“ (2006 m. ši programa buvo įregistruota Švietimo ir mokslo ministerijoje bei pradėta vykdyti VDU ir VPU).

Naudojantis ES struktūrine parama, įgyvendinami projektai:

BPD 2. 4 priemonė „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“, veiklos sritis „Profesinis informavimas ir konsultavimas“ (2004):

1. „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“, projekto koordinatorius Švietimo ir mokslo ministerija;

2. „Profesinio konsultavimo ir ugdymo paslaugų plėtra Respublikiniuose moksleivių techninės kūrybos rėmuose“, projekto koordinatorius Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras;

3. BPD 1. 5 priemonė „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“, veiklos sritis „Profesinio informavimo, konsultavimo, orientavimo bazės atnaujinimas“ (2004) – „Atviros informavimo, konsultavimo, orientavimo sistemos (AIKOS) sukūrimas ir plėtojimas“, projekto koordinatorius Švietimo ir mokslo ministerija.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

7. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturias institucijas, kurios koordinuoja profesinio informavimo veiklą (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Miestų ir rajonų savivaldybių administracija
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
- Švietimo ir mokslo ministerija
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
- Lietuvos darbo birža
- Profesinio orientavimo taryba

Švietimo informacinių technologijų centras

8. Koks yra profesinio informavimo ir konsultavimo specialistų rengimui skirtos veikiančios antrosios pakopos magistro studijų programos pavadinimas? (pažymėkite vieną teisingą atsakymą)

- „Profesinis informavimo ir konsultavimas“
- „Profesinis konsultavimas“
- „Karjeros projektavimas“

PAPILDOMI MOKYMOŠI ŠALTINIAI
LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Galkytė H. (1977). Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją ugdymas. Vilnius.
2. Inglar T., Bjercknes E., Lappen R., Tobiassen T. (2002). Mokymasis ir konsultavimas. Kaunas: VDU.
3. Jautautaitė B.(1993). Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 160-173. Vilnius: VPU.
4. Jovaiša L. (1975). Psichologinė diagnostika. Kaunas.
5. Jovaiša L. (1981). Asmenybė ir profesija. Kaunas.
6. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
7. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo organizavimas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr 1. Kaunas: VDU.
8. Jovaiša L. (1999). Profesinio konsultavimo psichologija. VDU: Agora.
9. Jovaiša L., Vaitkevičius J. (1989). Pedagogikos pagrindai. Didaktika 2. Kaunas.
10. Karjeros projektavimo vadovas. Sistemos, teorijos, praktika ir technologija penkiose Europos šalyse (2005).
11. Kučinskiene R. (2003). Asmeninės karjeros valdymo gebėjimai ir jų ugdymo gairės // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 7, p. 72 - 82. Kaunas: VDU.
12. Kučinskienė R. (2003). Ugdymo karjerai metodologija. Klaipėda: KU leidykla.
13. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas. Kaunas: VDU leidykla.
14. Laužackas R. (1999). Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
15. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo metodologija. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
16. Laužackas R., Pukelis K. (2003). Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra profesijos mokytojo veiklos kontekste // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 7, p. 10-17. Kaunas: VDU.
17. Laužikas J. (1972). Mokinių psichodiagnostikos ir atrankos klausimai mūsų šalyje. *Psichodiagnostikos problemos*. Vilnius.
18. Lietuvos darbo birža (2005). Jaunimo darbo centrų renginių metodinė priemonė. Vilnius.
19. Paulavičius K. (2002). Darbo rinka. Vilnius: VPU.
20. Petrauskaitė R. (1993). Profesijos pasirinkimo racionalumas kaip psichopedagoginė

- problema. *Acta Peadagogica Vilnensia*, Nr. 2, p.197-205. Vilnius: VU.
21. Profesinio mokymo programų optimizavimo gidas (2003). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
 22. Pukelis K. (2003). Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui//Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 6, p. 66-76. Kaunas: VDU.
 23. Pukelis K. (2004). Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas.
 24. Pukelis K., Garnienė D. (2003). Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 7, p. 24-34. Kaunas: VDU.
 25. Stanišauskienė V. (2000). Rengimosi karjerai proceso socioedukaciniai pagrindai ir jo prielaidos Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.
 26. Švietimo ir mokslo ministerija. (2003). Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas. Pratimai. ŠMM.
 27. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesinio informavimo standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf
 28. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf
 29. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf
 30. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo A metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf
 31. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo B metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf
 32. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf
 33. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf

INTERNETEKĀ

Lietuvos internetinių svetainių sąrašas

- AIKOS – Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, <http://www.aikos.smm.lt>
- Lietuvos darbo birža, <http://www.ldb.lt>
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, <http://www.darborinka.lt>
- Profesijos vadovas internete, <http://www.euroguidance.lt>
- Profesijų pasaulis, <http://www.profesijupasaulis.lt>
- Profesinio orientavimo strategija, http://www.smm.lt/veiklos_planai_ir_programos/strategijos.htm
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro karjeros planavimo skyrius, <http://kpc.rmtkr.lt>
- Švietimo ir mokslo ministerija, <http://www.smm.lt>

Užsienio internetinių svetainių sąrašas

- Darbas Europos Sąjungoje, <http://europa.eu.int/eures>
- Eurostage (darbas Europos Sąjungoje), <http://www.eurostage.org/>
- Mokslas ir studijos Europos Sąjungoje, <http://europa.eu.int/ploteus>
- On the Move (interaktyvus vadovas studijoms ir darbui užsienyje), <http://www.onthemove-eu.hi.is/>
- PLOTEUS, <http://europa.eu.int/ploteus/portal/>
- Vocational learning (profesinis mokymasis), <http://www.vocationallearning.org.uk>

SAVIKONTROLĖS TESTAS

1. Kas yra profesinis informavimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - tikslingas konsultuojamųjų supažindinimas su profesijomis
 - pagalbos konsultuojamiesiems teikimas savęs pažinimo tyrimų srityje
 - pagalbos konsultuojamiesiems teikimas darbo rinkos srityje

2. Koks yra pagrindinis profesinio informavimo tikslas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - padėti mokiniui susidaryti individualų profesinės karjeros planą
 - padėti mokiniui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą.
 - padėti mokiniui pasirinkti mokymosi profilį ir tolimesnio mokymosi perspektyvą

3. Kas yra profesija? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - darbo pasaulio keliami reikalavimai žmogui
 - atitinkamomis žiniomis, gebėjimais pagrįstos žmonių veiklos kombinacijos
 - žmogaus asmeninių savybių ir gebėjimų rinkinys reikalingas konkrečiai darbinei veiklai atlikti

4. Iš pateikiamo įstatymų sąrašo pažymėkite vieną svarbų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų plėtrai teisės aktą *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*:
 - Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (Žin., 1997, Nr. 98-2478)
 - Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853)
 - Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 66-1909)

5. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturis profesinio informavimo vykdytojus *(reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi)*:
 - Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai
 - Mokinių tėvai
 - Savivaldybės administracijos atstovai
 - Profesijos mokytojai
 - Regioninių darbo biržų darbuotojai
 - Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybų darbuotojai
 - Profesijos patarėjai
 - Socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai

6. Iš pateikto sąrašo pažymėkite du profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjų tipus *(reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi)*:

- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybos (TDRMT)
- Profesinio informavimo taškai (PIT)
- Profesinio orientavimo centrai (POC)
- Regioniniai darbo biržų skyriai (RDBS)

7. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturias institucijas, kurios koordinuoja profesinio informavimo veiklą *(reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi)*:

- Miestų ir rajonų savivaldybių administracija
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
- Švietimo ir mokslo ministerija
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
- Lietuvos darbo birža
- Profesinio orientavimo taryba
- Švietimo informacinių technologijų centras

8. Koks yra profesinio informavimo ir konsultavimo specialistų rengimui skirtos veikiančios antrosios pakopos magistro studijų programos pavadinimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- „Profesinis informavimo ir konsultavimas“
- „Profesinis konsultavimas“
- „Karjeros projektavimas“

2 dalis. PROFESINĖS KARJEROS GEBĖJIMŲ UGDYMAS MOKYTOJAMS

TRUMPAS APRAŠAS

Tikslinė grupė

Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo metodika skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose dirbantiems mokytojams ir profesijos mokytojams.

Tikslas

Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo metodikos tikslas – suteikti mokytojams ir profesijos mokytojams žinių ir įgūdžių, padedančių supažindinti mokinius su profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo pagrindais. Šios metodikos pagalba mokytojai ir profesijos mokytojai išsamiau suvoks profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo sampratą, paskirtį ir tikslus

Turinys

Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo metodikoje mokytojams detalizuojama profesinės karjeros planavimo samprata, paskirtis ir tikslai: aptariama karjeros sampratos kaita, skirtingų karjeros teorijų įtaka asmens profesinės karjeros planavimo procesui. Nurodoma profesinės karjeros planavimo paskirtis, aptariami pagrindiniai šio proceso tikslai, bei uždaviniai, kurių įgyvendinimas lemia sėkmingą planavimo proceso eigą. Taip pat aptiriamos profesinės karjeros planavimo sąlygos, žinios ir gebėjimai, pristatomos profesinės karjeros planavimo sąlygos, gebėjimai, kurie padeda plėtoti karjerą. Įvardijama profesinės karjeros planavimo žinių svarba žmogaus profesiniame ir asmeniniame gyvenime. Aptariama mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaitos reikšmė profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui. Aiškinama savęs pažinimo, profesijos pažinimo, situacijos darbo rinkoje pažinimo, mokymosi, studijų poreikių kaita. Išvardinami įgūdžiai, padedantys įsitvirtinti nuolat kintančioje darbo rinkoje.

Mokymosi rezultatai

1. Apibrėžta profesinės karjeros samprata, paskirtis ir tikslai.
2. Įvardinti profesinės karjeros planavimo modeliai.
3. Įvardinti gebėjimai, padedantys įsitvirtinti nuolat kintančioje darbo rinkoje.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI GAIŘS

Profesinės karjeros gebėjimų ugdymo metodikos vartotojui yra sudaroma galimybė patikrinti žinių įsisavinimą dviem būdais:

1. Paspaudus po kiekvieno teminio bloko esančią nuorodą „Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias“ gausite kelis klausimus, kuriuos teisingai atsakius bus galima tęsti mokymąsi toliau. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

2. „Profesinės karjeros gebėjimų ugdymo metodikos mokytojams“ pabaigoje esantis savikontrolės testas padės skaitytojams geriau įsisavinti metodikos turinį. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI MEDŽIAGA

1. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO SAMPRATA

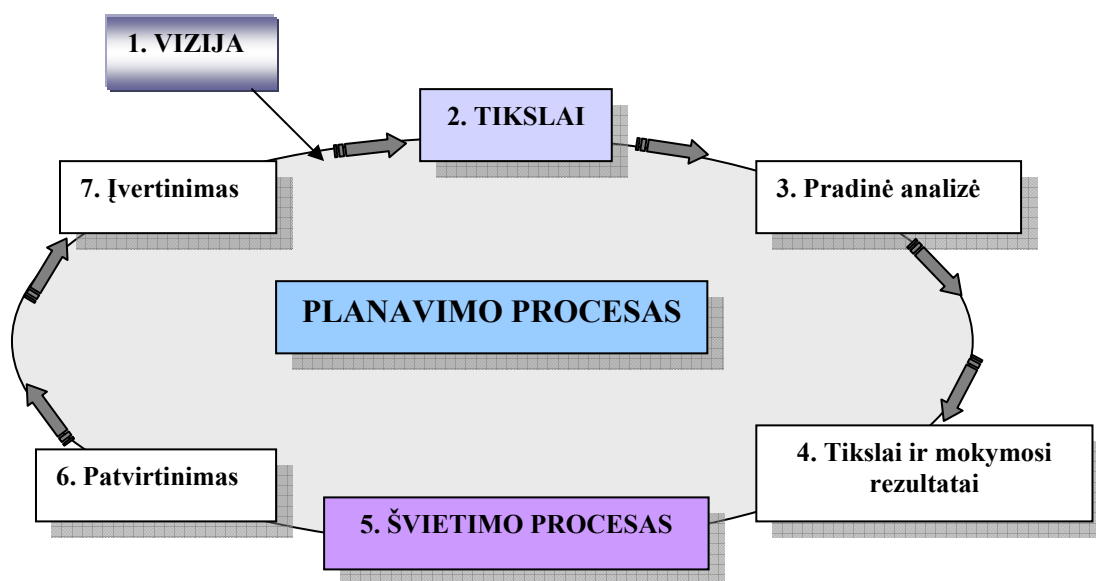
Karjera – įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu profesiniu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją, stilių (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, 160; Laužackas, 2005, 17; Kučinskienė, 2003, 16). Lotyniška karjeros („carraria“) samprata reiškia žmogaus gyvenimo kelią, „bėgimą“. Karjera žmogaus gyvenime vaidina svarbų vaidmenį, žmogus pats ją kuria, vertina, ir ne tik nuo tada, kai kartą pasirinko profesiją, bet visą savo darbingą gyvenimą. Karjera yra nuolatinio asmenybės tobulėjimo ir profesinės saviraiškos procesas. Žmogus vysto savo karjerą tiek individualioje tiek socialinėje sferoje, todėl žmogaus karjera priklauso tiek nuo individualių pastangų, asmeninių sugebėjimų, tiek nuo jį supančios, o kartu ir įtakojančios aplinkos.

Karjeros planavimas – nuoseklus asmens pažintinės ir profesinės veiklos sprendimų išdėstymas laike siekiant profesinio tobulėjimo tikslų bei numatant būtinus išteklius ir aplinkybes (Laužackas, 2005). Vykstant globalizacijai, dinamiškai keičiantis bei tobulėjant technologijoms asmuo tampa įpareigotu nuolat planuoti profesinę karjerą. Karjeros planavimas – tai visą gyvenimą trunkantis procesas. Didėjant darbo rinkos poreikiams, žmonėms vis dažniau tenka keisti veiklos pobūdį. Svarbiu tampa ne tik išlikti darbo rinkoje, išsaugoti darbo vietą, bet ir būti sėkmingu konkurencinėje kovoje. Kiekvienas asmuo pirmuosius profesinės karjeros planus pradeda kurti jau mokykloje, todėl profesinis informavimas bei profesinis konsultavimas tampa būtinu šiuolaikinio ugdymo proceso elementu. Pirmiausia asmuo turėtų ištirti savo gebėjimus bei polinkius, suvokti savo profesinius ketinimus, siekti asmeninio profesinio tikslo. Planuojant karjerą būtina suvokti darbo rinkos poreikius ir kaitos tendencijas bei perspektyvas profesinėje srityje.

Papildoma mokymosi medžiaga

1.1 Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo planavimo ir veiklos modelis

Profesinės karjeros planavimas yra nuolatinis procesas, kurio metu būtina įvertinti dinamiškai kintančių išorės veiksnių svarbą proceso kokybei. Taip pat svarbu peržiūrėti ir tinkamai įvertinti asmeninių prioritetų ryšį su realiomis galimybėmis. Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo planavimo ir veiklos modelis pateiktas 1 pav.

1 pav. Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo planavimo ir veiklos modelis. (parengta pagal „Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas” medžiagą, 2003)

Profesinės karjeros planavimo proceso sėkmė tiesiogiai priklauso nuo individualiai apibrėžtos **vizijos**. Jos apibrėžtis įtakoja profesinės karjeros planavimo **tikslus**, padeda tinkamai suvokti proceso sąlygas. Karjeros planavimo gebėjimų tikslai turėtų būti įvardijami apsvarsčius asmeninius poreikius, siekius. **Pradinė analizė** aprėpia teorinių žinių apie profesijų pasaulį, situaciją darbo rinkoje ir praktinių įgūdžių visumą. Turėtų būti numatomi ne tik galimos karjeros poslinkio kryptys, bet ir galimi materialiniai ištekliai (pvz. mokesčiai už mokslą ar kursus). Būtina objektyviai įvertinti bendrųjų gebėjimų lygį, numatyti vietas, kur gali pritrūkti žinių ir/ar gebėjimų. Pradinė asmeninės situacijos analizė padeda suformuluoti **mokymosi/tobulėjimo tikslus**, bei numatyti tokio mokymosi/tobulėjimo proceso **rezultatus**. Siektinų rezultatų įvardijimas leis asmenybei peržiūrėti švietimo proceso galimybes, atrasti tinkamiausius mokymo/mokymosi metodus. Mokymasis kaip kokybiška asmens veikla galima tinkamai išnaudojant jau turimas žinias bei gebėjimus. Švietimo proceso sistemiškumas, atliekamų užduočių grupavimas, refleksijos metodo naudojimas ne tik pajvairina mokymosi veiklą, bet ir harmonizuoja šį procesą. Asmens gebėjimų tobulinimo proceso **patvirtinimas** reikalingas pasiektų rezultatų įvardijimui bei jų kokybės analizei. Siekiant nustatyti pasiektų mokymosi/tobulėjimų tikslų kokybę, būtina atsižvelgti į proceso sąlygas. **Įvertinimas**, kaip profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo proceso dalis, yra paremtas tikslų pasiekimo analizės rezultatais. Mokymų/kursų naudingumas, įgytų žinių bei gebėjimų tiesioginis naudojimas veikloje gali sudaryti atskirą vertinimo kriterijų grupę.

Svarbu suprasti, kad profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymas yra nuolat vykstantis procesas. Todėl griežtai apibrėžti šį procesą laike nerekomenduojama. Keičiantis asmenybei kinta ir vertybių sistema, sėkmės samprata, todėl profesinės karjeros planavimas yra veikiamas ne tik išorės

veiksnių (pokyčiai darbo rinkoje, naujų profesijų atsiradimas, studijų ir/ar darbo užsienyje galimybių plėtra ir t.t.), bet ir vidinių veiksnių.

1.2 Organizacinės ir asmeninės karjeros modeliai

XX a. išryškėja organizacinės ir asmeninės karjeros modelių kaita. Šių dviejų modelių palyginimas:

- **Organizacinės karjeros** modelyje dominuoja organizacijos tikslai ir sprendimai, o **asmeninės karjeros** modelyje – asmenybės tikslai ir sprendimai;
- **Organizacinėje karjeroje** dominuoja vertikalus kilimas, **asmeninėje karjeroje** galima tiek vertikali, tiek horizontali kryptis įskaitant ne tik darbo bet ir mokymosi organizaciją (judėjimą vienoje ar keliose organizacijose vienu metu, dirbant savo susikurtoje darbo vietoje, kaitaliojantis darbo ir mokymosi periodams, derinant darbą su kitais reikšmingais socialiniais įvykiais – šeima, laisvalaikiu ir pan.);
- **Organizacinė karjera** prieinama tik daliai žmonių, dirbančių didelėse ir hierarchiškose organizacijose, o **asmeninę karjerą** gali susikurti kiekvienas to siekiantis;
- **Organizacinėje karjeroje** atsakomybę už ilgalaikius savo darbuotojų karjeros siekius prisiima darbdaviai, **asmeninėje karjeroje** – pats asmuo;
- **Organizacinėje karjeroje** darbuotojų judėjimo galimybės tarp mokymosi ir darbo yra ribotos organizacijos suinteresuotumo ir išteklių, o **asmeninėje** – pirmiausia priklauso nuo asmenybės;
- **Organizacinės karjeros** trukmė yra labiau ribota laiko atžvilgiu, t. y. baigiasi išėjus į pensiją, tuo tarpu **asmeninė karjera** tęsiasi visą gyvenimą, todėl **organizacinėje karjeroje** dominuojantis komponentas yra jos struktūra, o **asmeninėje karjeroje** – procesualumas (tęstinumas visą gyvenimą);
- Kitaip nei **organizacinės karjeros** garantuojamas nuolatinis nuoseklus užimtumas, **asmeninėje karjeroje** nuolatinis užimtumas nebėra didžiausia vertybė, atvirkščiai, jo pertrūkiai gali būti naudojami naujiems profesiniams ir gyvenimiškiems įgūdžiams įgyti ir vertinami teigiamai.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

1. Kas yra karjera? (pažymėkite vieną teisingą atsakymą)

- įvairių gebėjimų lavinimas profesinės veiklos srityje

- įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu profesiniu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją, stilių
- asmens darbinės veiklos istorija

2. Kas yra karjeros planavimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- nuoseklus asmens pažintinės ir profesinės veiklos sprendimų išdėstymas laike siekiant profesinio tobulėjimo tikslų bei numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
- nuoseklus profesijos konsultanto darbo plano sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
- nuoseklus nacionalinio plano siekiančio sukurti palankias sąlygas asmenims profesinio tobulėjimo srityje sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes

2. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO PASKIRTIS, TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Profesinės karjeros planavimo paskirtis sietina su asmens noru išlikti konkurencingu darbo rinkoje ir asmens saviraiškos per profesinę veiklą poreikiu. Tai dinamiškas procesas, pagrįstas racionaliomis asmens išvalgomis. Profesinės karjeros planavimas įmanomas tik gerai pažįstant save bei tinkamai išanalizavus darbo rinkos tendencijas.

Šiuolaikinės karjeros teorijos akcentuoja asmeninės atsakomybės už savo sėkmingą karjerą ribų išplėtimą. Kiekvieno asmens karjera yra unikali, bei atspindi asmeninį požiūrį į gyvenimą (leidžia išvelgti asmens vertybinę sistemą).

Kučinskienė R. (2003), aptardama psichologinių karjeros teorijų panašumus, teigia, jog didžiausias psichologinių karjeros išvalgų nuopelnas – vidinių, subjektyvių asmenybės savikūros ir saviraiškos siekių pažinimas (Kučinskienė, 2003, 67). Tokiu būdu profesinės karjeros planavimas tampa aktuali asmenybės vykdomu veiksmu, tiesiogiai siejamu su savivaizdžiu (savimone). Profesinės karjeros planavimas tampa asmenine kiekvieno visuomenės nario atsakomybe – kiekvienas skirtingai suvokia pasaulį, turi savitus lūkesčius, siekius bei viltis. Dėl šios priežasties neįmanoma įgyvendinti kito asmens profesinės karjeros plano. Tokiame individualizuotame profesinės veiklos suvokimo kontekste ypač aktualiais pripažįstami profesinės karjeros planavimo gebėjimai.

Profesinės karjeros planavimo tikslas – skatinti asmenybę būti atsakinga už savo profesinės veiklos tobulinimą ir asmeninės profesinės saviraiškos plėtotę. Šio tikslo įgyvendinimui iškeliami **profesinės karjeros planavimo uždaviniai:**

1. įvertinti asmens bendrųjų gebėjimų spektrą bei jų tobulinimo galimybes profesinėje srityje;
2. analizuoti ir vertinti asmeninio mokymosi poreikius bei darbo rinkos tendencijas;
3. analizuoti profesinės karjeros plano sudarymo būdus ir numatyti galimas jo keitimo kryptis;
4. įvertinti profesinės veiklos keliamus reikalavimus ir jos plėtros pagrindines kryptis bei tendencijas

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

3. Su kuo sietina profesinės karjeros planavimo paskirtis? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)
- su valstybės pareiga sukurti žmogui kuo geresnes sąlygas siekti asmeninės ir visuomeninės gerovės

- su asmens noru išlikti konkurencingu darbo rinkoje ir asmens saviraiškos per profesinę veiklą poreikiu
 - su profesinio informavimo ir konsultavimo sistemos tikslu padėti žmogui kuo racionaliau pasirinkti profesiją ir kuo optimaliau planuoti savo profesinį kelią
4. Koks yra profesinės karjeros planavimo tikslas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
- padėti žmogui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą
 - padėti žmogui geriau pažinti save
 - skatinti asmenybę būti atsakinga už savo profesinės veiklos tobulinimą ir asmeninės profesinės saviraiškos plėtotę
 - teikti žmogui informaciją apie padėtį darbo rinkoje
5. Kokie yra keturi pagrindiniai profesinės karjeros planavimo uždaviniai? *(pažymėkite keturis teisingus atsakymus)*
- įvertinti asmens bendrųjų gebėjimų spektrą bei jų tobulinimo galimybes profesinėje srityje;
 - įvertinti profesinės veiklos keliamus reikalavimus ir jos plėtros pagrindines kryptis bei tendencijas
 - teikti informaciją apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas, įgyjamas kvalifikacijas profesinėse ir aukštosiose mokyklose
 - teikti informaciją profesinio mokymosi, studijų, įgyjamų kvalifikacijų ir profesijų sąsajas
 - analizuoti kvalifikacijas, jų įgijimo, tobulinimo, persikvalifikavimo galimybes
 - analizuoti ir vertinti asmeninio mokymosi poreikius bei darbo rinkos tendencijas;
 - analizuoti profesinės karjeros plano sudarymo būdus ir numatyti galimas jo keitimo kryptis;
 - teikti informaciją apie įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes

3. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO SĄLYGOS

Viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą, yra konsultuojamojo poreikių supratimas. Profesinės karjeros planavimo funkcijas atliekantis darbuotojas yra atsakingas už optimalių profesinės karjeros planavimo sąlygų konsultuojamajam sudarymą.

Profesijos konsultantas visų pirma turi suprasti, ko konsultuojamasis tikisi iš susitikimo, koks yra tikrasis konsultacijos tikslas. Sužinoti apie konsultuojamąjį galima jam *išsisakius*, t.y. konsultuojamasis pirmiausia turi būti sąžiningas pats sau, pripažinti savo patirtį ir išgyvenimus ir būti už juos atsakingas. Jei pokalbis bus vedamas tinkama linkme, gaunama informacija apie konsultuojamojo elgesį, tikslus, charakterio savybes bus patikima. Išsamesnės informacijos apie konsultuojamąjį gali suteikti psichologiniai, didaktiniai ir praktiniai testai. Sukaupta medžiaga analizuojama ir apibendrinama tikintis detalesnių išvadų apie konsultuojamojo profesinius poreikius.

Konsultacijos privatumo pobūdis įpareigoja profesijos konsultanto pokalbį su konsultuojamuoju laikyti konfidencialiu. Privatus pokalbis yra dviejų lygiateisių, vienas kitu pasitikinčių žmonių tiesioginis bendravimas. Toks bendravimas vyks jei konsultuojamasis pasitikės profesijos konsultantu kaip asmeniu ir kaip kompetentingu specialistu.

4. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO ŽINIOS

Profesinės karjeros planavimo žinios yra itin svarbios ugdant karjerai, kurio tikslas – padėti asmeniui rasti savąjį kelią į profesiją, į būsimąją veiklą, vėliau į karjerą, jos projektavimą, ne tik kaip tobulėjimą profesinėje veikloje, bet ir savo, kaip asmenybės, augimą. Profesinės karjeros planavimo žinios taip pat svarbios suvokiant profesinės karjeros planavimo svarbą žmogaus profesiniame ir asmeniniame gyvenime. Karjeros sampratos kaitą sąlygoja socialinis, ekonominis, kultūrinis ir didaktinis kontekstas, žmonių profesinės saviraiškos galimybių pokyčiai. Asmens profesinė karjera yra įtakojama daugybės veiksnių, kuriuos galima skirti į dvi pagrindines grupes: objektyvieji arba išoriniai veiksniai bei subjektyvieji arba vidiniai veiksniai.

Objektyvieji (išoriniai) veiksniai: šiuolaikinio globalinio, nacionalinio ir regioninio vystymosi tendencijos bei atitinkami ekonominio ir socialinio gyvenimo, bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo, darbo rinkos užimtumo ir pan. sistemų ir posistemų parametrai, arba paprasčiau tariant, visa žmogų supanti ir įtakojanti socialinė aplinka.

Subjektyvieji (vidiniai) veiksniai: žmonių asmeninio tapatumo suvokimas ir kūrimas, jų gyvenimo ir karjeros tikslų sąsajos, išsilavinimas, nuostatos savo karjeros ir jos vystymo atžvilgiu ir kt. (Kučinskienė, 2003, 25-26).

Šių abiejų veiksnių griežtai vienas nuo kito atriboti negalima, nes tiek žmogus (subjektyvūs veiksniai) sąveikauja su aplinka (objektyviais veiksniais), tiek aplinka įtakoja žmogų.

Nagrinėjant karjeros kaitos prielaidas tikslinga išskirti **4 svarbiausius raiškos lygmenis**. Šiuose lygmenyse vykstantys pokyčiai įtakoja karjeros kaitą. Taigi skiriami šie karjeros kaitos prielaidų lygmenys: *globalinis, nacionalinis, organizacinis ir asmenybinis*.

Globalinėse prielaidose (Kučinskienė, 2003, 26) akcentuojami *darbo rinkos* globalizacijos reiškiniai. Tai reiškia, kad globalizacija skverbiasi į visas profesijas. Be to siekiama kuo didesnio žmonių užimtumo. Darbo rinkos globalizacija reiškiasi didėjant:

1. globalinės darbo jėgos srautui;
2. tarptautiniam darbo jėgos mobilumui;
3. tarptautinei konkurencijai.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare pastebimas laisvos darbo jėgos mobilumo suaktyvėjimas. Vis daugiau žmonių išvyksta į ES šalis, dėl šios priežasties jaučiamas kai kurių sričių specialistų trūkumas.

Nacionalinių prielaidų raiškoje galima išvystyti globalinių tendencijų įtaką. Etninių mažumų atstovai, imigrantai sąlygoja nacionalinės politikos socialinės sferos koregavimą.

Organizacinės prielaidos tiesiogiai priklausomos nuo globalinių ir nacionalinių ekonomikos ir užimtumo tendencijų sąveikos. Pastebima organizacijų kaita. Pereinama nuo tradicinių veiklos

būdų link verslių (ieškančių naujovių ir geresnių sprendimų savo veiklai plėtoti) veikimo būdų, o tai savo ruožtu įtakoja ir karjeros sampratos kaitą. Šiose organizacijose akivaizdi valdžios ir vadovavimo dimensijų kaita.

Tradicinėje organizacijoje valdžia sutelkta tik keleto asmenų, kurie rūpinasi jos išlaikymu, rankose, vadovavimas – pačioje hierarchijos viršūnėje.

Versliose organizacijose, propaguojančiose visuotinės kokybės vadybos principais valdžia dalijasi su visu personalu, sprendžiant iškilusią problemą, ji perduodama kompetentingiausiam asmeniui ar grupei, vadovavimas plėtojasi visoje organizacijoje.

Asmenybinėse prielaidose reikšmingiausių laikytinas daugėjančių asmeniui galimybių aktyviai ir atsakingai valdyti savo mokymąsi bei karjeros plėtotę.

Kintant socialinėms ir ekonominėms plėtros charakteristikoms didėja ir kiekvieno asmens pastangų planuoti, organizuoti bei kontroliuoti savo, kaip tam tikros organizacijos, visuomenės nario veiklą, reikšmė.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

6. Kokia yra viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- darbo rinkos poreikių supratimas
- asmens savęs pažinimas
- mokymosi/studijų galimybių žinojimas
- konsultuojamojo poreikių supratimas

7. Išskiriami keturi karjeros kaitos prielaidų lygmenys (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- globalinis
- ekonominis
- lokalinis
- politinis
- tarptautinis
- nacionalinis
- organizacinis
- asmenybinis

5. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO GEBĖJIMAI

Profesinės karjeros planavimo gebėjimai – tai žinios, mokėjimai, įgūdžiai bei vertybinės orientacijos, padedančios plėtoti karjerą.

Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymas neįmanomas be šių institucijų pagalbos:

1. **Šeima.** Šeimoje vyksta savaiminis asmens rengimas/is bet kokiai profesijai, iškiepijant tokius bruožus kaip atsakomybė, savarankiškumas, organizuotumas, ištvermė, kt.

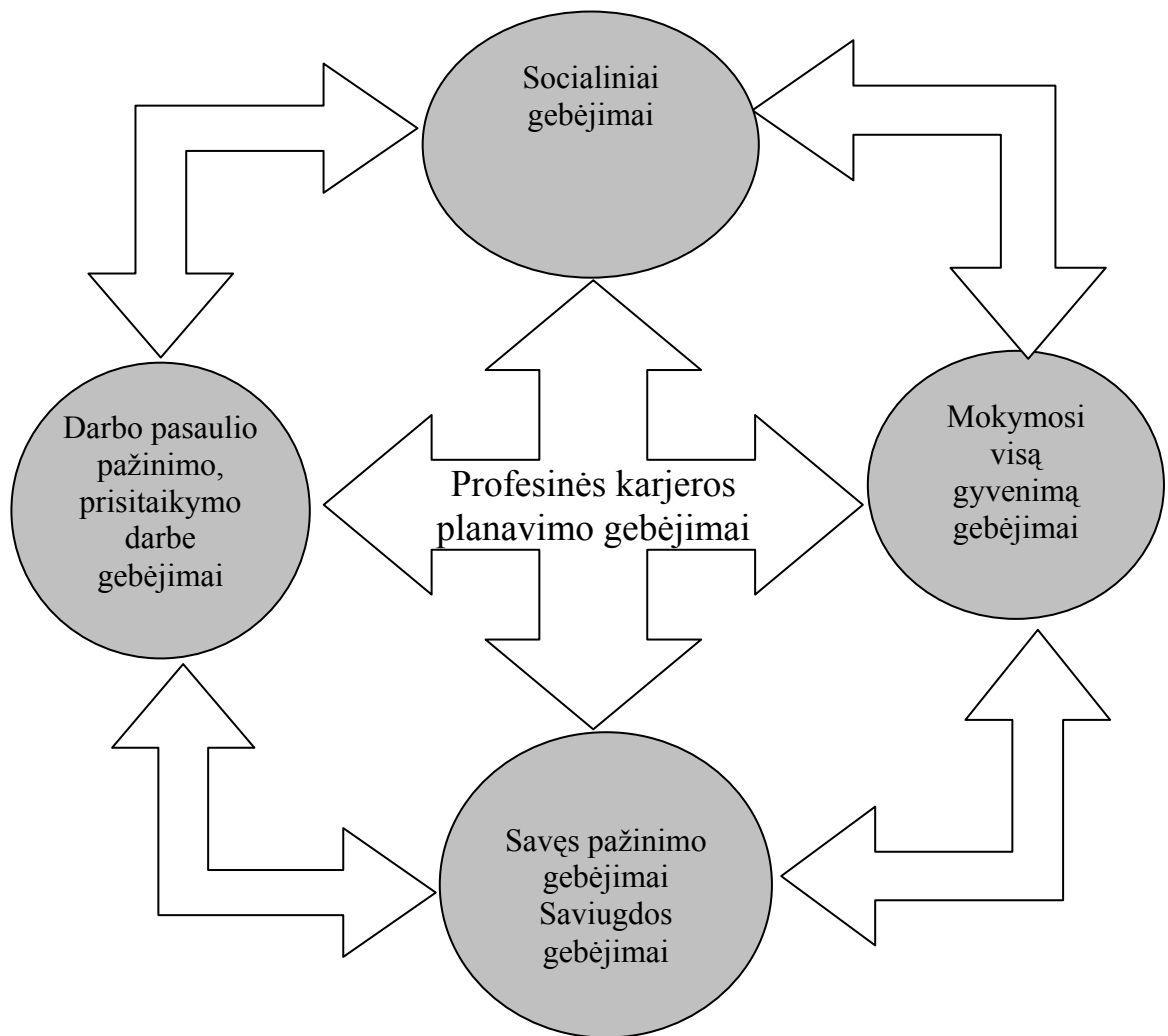
2. **Bendrojo lavinimo mokyklos.** Dėstomi bendrojo lavinimo dalykai – gimtoji kalba, dailė, fizika, matematika, biologija ir kt. – įtakoja įvairius būsimos profesinės veiklos pradmenis lavinant asmens mąstymą, verbalinę raišką, kūrybiškumą, vaizduotę, kt.

3. **Profesinio mokymo įstaigos.** Remiantis darbinių įgūdžių ugdymu su profesija supažindinama išsamiau.

4. **Profesinio mokymo centrai.** Profesinio mokymo centruose padedama plėtoti asmens profesinę karjerą.

5. **Įdarbinimo organizacijos.** Pagal įgytą kvalifikaciją padeda greičiau integruotis į darbo rinką.

6. **Įmonės ir įstaigos.** Sudaro galimybes realizuoti įgytas žinias ir gebėjimus, plėtoti karjerą. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų tarpusavio sąveika pavaizduota 2 pav.

2 pav. Profesinės karjeros planavimo gebėjimai
(modifikuota remiantis Kučinskiene, 2003, 77).

Profesinės karjeros planavimo gebėjimai yra:

1. **savęs pažinimo gebėjimai**, padedantys išsiaiškinti dabartines ir ateityje numatomas įgyti asmenines vertybes, gebėjimus, lūkesčius ir kt. Tai būtinausi gebėjimai renkantis ir atliekant įvairius socialinius vaidmenis žmogaus gyvenimo eigoje. **Saviugdos gebėjimai**, apimantys savęs pažinimo ir darbo pasaulio pažinimo gebėjimais pagrįstų karjeros strategijų kūrimo, koregavimo ir įgyvendinimo procesus. Karjeros tikslų, jų siekimo būdų ir priemonių bei rezultatų vertinimo sistemiškumas ir racionalumas įgalina optimizuoti kiekvieno asmens karjeros vystymą šiuolaikinėmis neapibrėžtumo ir rizikos sąlygomis. Tai gebėjimai prisiimti atsakomybę už savo karjerą, karjeros planavimo, organizavimo, saviugdos ir savikontrolės įgūdžiai;

2. **darbo pasaulio pažinimo gebėjimai**, grindžiami bazinių šalies ekonominės sistemos pagrindų, laiduojančių supratimą ir pagarbą jai bei efektyvų funkcionavimą joje išmanymu, informuotumu apie darbo pasaulio ir jame egzistuojančios karjeros pasirinkimų įvairovės dinamiką. Svarbu gebėti suvokti karjerą sąlygojančių socialinių, ekonomikos ir užimtumo veiksnių sistemą ir kaitą, identifikuoti karjeros galimybių spektrą ir jų siekimo alternatyvas. **Prisitaikymo darbe**

gebėjimai, kylantys iš individo socialiai priimtinių darbo vertybių sistemos, sąlygojančios asmens norą dirbti, darbo paieškos ir išsilaikymo jame gebėjimai, darbo įpročiai, garantuojantys produktyvumą darbo vietoje, gebėjimai, reikalingi darbo vietos humanizavimui pagal savo poreikius;

3. **mokymosi visą gyvenimą gebėjimai arba nuolatinio tobulėjimo gebėjimai**, reikalingi asmenybės profesinės saviraiškos galimybių konkrečioje visuomenėje ir tam tikroje karjeroje optimizavimui;

4. **socialiniai gebėjimai**, apimantys bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus, yra ypatingai svarbūs integruojantis į darbo rinką. Šiandieninėje darbo rinkoje, kai žinių nepakanka, reikia sugebėjimo argumentuotai įtikinėti, sugebėti klausytis, spręsti iškylančius konfliktus, dirbtu komandose bei siekti kompromisų.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

7. Išskiriami keturi karjeros kaitos prielaidų lygmenys (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- globalinis
- ekonominis
- lokalinis
- politinis
- tarptautinis
- nacionalinis
- organizacinis
- asmenybinis

8. Išskiriami keturi profesinės karjeros planavimo gebėjimai (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- grupės savęs pažinimo
- darbo pasaulio pažinimo
- bendrieji
- mokymosi visą gyvenimą arba nuolatinio tobulėjimo
- socialiniai
- specialybiniai

6. MOKYMOŠI, STUDIJŲ IR DARBO RINKOS POREIKIŲ KAITOS REIKŠMĖ PROFESIJOS PASIRINKIMUI IR PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMUI

Karjera žmogaus gyvenime vaidina svarbų vaidmenį. Profesijos pasirinkimas – vienas sudėtingiausių gyvenimo uždavinių. Teisingas sprendimas įgalina asmenybę visapusiškai save realizuoti, tobulėti, jaustis naudinga visuomenei. Prasminga ir įdomi veikla leidžia žmogui suvokti vertybes, analizuoti savo charakterį bei tobulinti jo savybes.

Sparčiai vystantis ekonomikai, didėjant konkurencijai darbo rinkoje, darosi vis sudėtingiau prisitaikyti prie rinkos pokyčių, pasirinkti perspektyvią profesiją. Tinkamai pasirinkta profesija, mėgstamas darbas, karjera – svarbūs kiekvieno žmogaus gyvenime. Tačiau, kad galėtume pasirinkti, pirmiausia turime pažinti save ir aplinką kurioje gyvename.

Profesijos pasirinkimas ir karjeros planavimas yra įtakojamas nuolat kintančių veiksnių, tokių kaip asmeninių mokymosi poreikių kaita, darbo rinkos kaita, globalizacijos faktorius. Atsižvelgiant į vykstančius pokyčius socialiniame bei asmeniniame žmogaus gyvenime, galima išskirti keletą svarbių aspektų įtakojančių žmogaus profesinę veiklą. Mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaitos reikšmę profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui atspindi:

1. studijų poreikių kaita; .
2. mokymosi poreikiai;
3. situacija darbo rinkoje;
4. profesijos pažinimas;
5. savęs pažinimas.

Savęs, profesijos pažinimo, mokymosi, studijų bei darbo rinkos kaitos veiksniai, koreliuodami tarpusavyje, yra reikšmingi profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui.

Savęs pažinimas yra kiekvienos subrendusios asmenybės asmeninės karjeros kūrimo pamatas. Tik suvokdamas savo gyvenimo vertybes, asmeninius norus, galimybes, turėdamas asmeninę profesinės karjeros viziją, asmuo gali teisingai pasirinkti tolimesnį profesinį kelią. Laikui bėgant žmogus keičiasi, todėl savęs pažinimas turi vykti nuolatos, analizuojant save ir iškeliant, formuluojant bei numatant tolimesnius savo tikslus.

Dėl dažnai susikuriamų stereotipų gali būti klaidingai suprantama viena ar kita profesija. Laikui bėgant kai kurių profesijų reikalavimai, darbo pobūdis keičiasi, tam tikros profesijos gali net visai išnykti. **Profesijos pažinimas** įgalina asmenybę suvokti ar tai profesijai keliami reikalavimai bei uždaviniai atitinka jo lūkesčius. Pažinus profesiją galima tvirčiau apsispręsti dėl jos pasirinkimo.

Mokymosi poreikių kaita prasideda kartu su numatomu mokymosi individualizavimu, kurio tikslas – tikslingai orientuotis į pasirinktą profesinės veiklos ar tolesnių studijų sritį. Mokinys turi apsispręsti kokį mokymosi planą susidaryti.

Studijų poreikių kaita įgalina asmenybę apsispręsti dėl profesinės karjeros plano įgyvendinimo. Ugdo nuolatinio mokymosi, tobulina kritinio mąstymo įgūdžius. Studijų poreikių kaita vyksta keičiantis įvairiems asmenybės gyvenimo aspektams.

Situacijos darbo rinkoje kaitos suvokimas skatina nuolat koreguoti savo asmeninės profesinės karjeros planą. Atsiranda mokymosi poreikiai, kurie verčia tobulėti tam, kad asmuo išliktų konkurencingas darbo rinkoje.

Profesijos pasirinkimas bei profesinės karjeros planavimas vyksta konvergencijos principu – koreliuojant visiems išvardintiems veiksniams. Norint sėkmingai konkuruoti šiandieninėje darbo rinkoje būtina orientuotis į profesijų poreikių bei pagrindinių įgūdžių kitimą.

Įgūdžiai, padedantys įsitvirtinti nuolat kintančioje darbo rinkoje:

1. gebėjimas naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT);
2. įvairių užsienio kalbų mokėjimas;
3. gebėjimas mokytis bei mokyti;
4. gebėjimas bendradarbiauti bei dirbti komandoje;
5. gebėjimas konstruktyviai spręsti problemas;
6. gebėjimas planuoti, organizuoti veiklą;
7. verslumas (kurti naujas darbo vietas ir įsidarbinti pačiam).

(Lietuvos darbo birža, 2005, 32).

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

9. Kokie veiksniai koreliuodami tarpusavyje yra reikšmingi profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- savęs pažinimas
- globaliniai pokyčiai
- ekonomikos kaita
- profesijos pažinimas
- mokymosi, studijų ir darbo rinkos kaita
- politinės sistemos kaita

10. Kas yra kiekvienos subrendusios asmenybės asmeninės karjeros kūrimo pamatas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- geras ir mėgiamas darbas
- savęs pažinimas
- nuolatinis profesinis tobulėjimas

11. Į ką būtina orientuotis norint sėkmingai konkuruoti šiandieninėje darbo rinkoje (*pažymėkite du teisingus atsakymus*)

- profesijų poreikių kitimą
- gebėjimo naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT) nuolatinį tobulinimą
- įvairių užsienio kalbų mokėjimą
- pagrindinių įgūdžių kitimą

7. DARBO RINKOS KAITOS REIKŠMĖ PROFESIJOS PASIRINKIMUI IR PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMUI

Nuolat kintančiame pasaulyje svarbu suvokti, jog informacija nuolat keičiasi, todėl ir mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaita vyksta sparčiai. Profesijos pasirinkimui ir profesinės karjeros planavimui ypač svarbu būti gerai susipažinus su situacija darbo rinkoje, su paklausiausiomis profesijomis, tendencijomis, kurios gali veikti tolesnę profesinę veiklą. Profesinės karjeros planavimui svarbu nuolatos domėtis padėtimi darbo rinkoje taip įvertinant savo tolesnės karjeros galimybes.

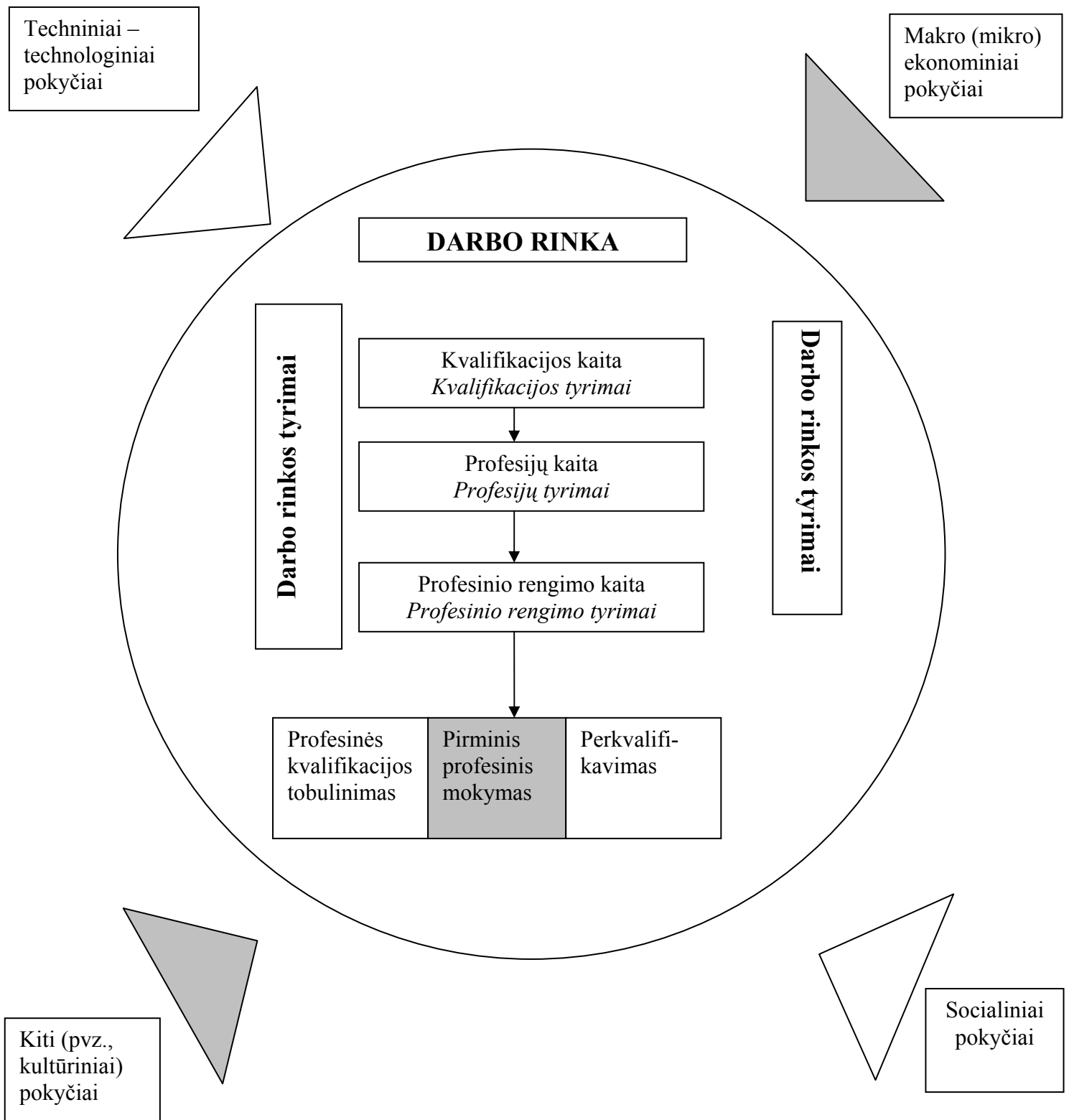
Planuojant profesinę karjerą, svarbu būsimam specialistui sudaryti tokias mokymosi ar studijų sąlygas, kad įgyta *kvalifikacija* leistų jam sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje.

Terminas *darbo rinka* savo pirmine, siaurąja prasme reiškė vietą, kurioje buvo perkama ir parduodama žmogaus darbo jėga. Darbo jėga, kaip pagrindinis darbo rinkos santykių objektas, yra neatskiriama nuo gyvo žmogaus organizmo, suaugusi su jo kūnu. Įvairiais ūkio raidos etapais santykis tarp fizinių ir protinių darbo jėgos savybių nevienodas. Iš pradžių, o tai truko ilgą laiką – beveik iki XIX a. pabaigos, žmogus gamyboje reiškėsi kaip fizinės energijos šaltinis. Nesant kitų energijos rūšių, pagrindinį vaidmenį gamyboje vaidino biologinė darbuotojo energija. Todėl žmogaus darbo sugebėjimai daugiausia buvo vertinami pagal fizinę jėgą. Ilgainiui garo, o vėliau elektros ir kitos energijos rūšys pakeitė fizines žmogaus galias. Svarbiausias darbo jėgos funkcijas perėmė protinės ir dvasinės žmogaus savybės.

Darbo jėga įtraukiama į ekonominę veiklą per samdos santykius. Pagrindiniai šių santykių subjektai yra:

1. darbdaviai (privatūs asmenys, įmonės, valstybė);
2. samdomi darbuotojai (darbo jėgos savininkai);
3. tarpininkaujantios darbo rinkoje įstaigos ir organizacijos (darbo biržos, įdarbinimo biurai, mokymo centrai, profesinės ir darbdavių sąjungos).

Darbo rinkos santykių negalima traktuoti tik kaip darbo jėgos pirkimo ir pardavimo. Šių dienų darbo rinkoje sprendžiamos ne tik ekonominės, bet ir socialinės problemos. Tai darbo išteklių racionalus panaudojimas, gyventojų užimtumo ir kovos su nedarbu programų įgyvendinimas, naujų darbo vietų kūrimas, bedarbių registravimas ir materialinis rėmimas, darbo ieškančių žmonių mokymas ir perkvalifikavimas. Profesinį rengimą sąlygojančių procesų ir tyrimo sričių sąveika pavaizduota 3 paveiksle.

3 pav. Profesinį rengimą sąlygojančių procesų ir tyrimo sričių sąveika (pagal Laužacką, 1999, 125)

Darbo rinka šiuo metu reiškia darbo vietų pasiūlos ir paklausos santykius bei jų kaitą (Laužackas, 1999, 119). Darbo rinkos tyrimų metu gaunama informacija apie situaciją darbo rinkoje, pateikiamos prognozės ir tendencijos. „Profesijų ir kvalifikacijų tyrimų rezultatai duoda pagrindus praktinėms mokymo priemonėms, mokymo planavimui, profesiniam konsultavimui. <...> Profesinio rengimo teorijai vertingiausi yra profesijų tyrimų rezultatai, teikiantys duomenis apie

profesijų vaidmens žmonių gyvenime kaitą ir, ypač apie vienu ar kitu profesijų aktualumo pasikeitimus“ (Laužackas, 1999, 124).

Mokėjimai – teorinių, praktinių ir vertinamų veiksmų lavinimo rezultatas, rodantis mokinių veiklos kompetenciją. Tai – išmokimo, naujų veiklos būdų įvaldymo padarinys. Pasiekę šį tikslą, mokiniai laisvai operuoja visais mokymo dalykais: nuosekliai dėsto mintis apie konkrečius mokymo dalykus, sklandžiai kalba, rašo, skaičiuoja, atlieka bandymus, pratimus, dirba specializuotą darbą. Suformuoti mokėjimą padeda žinios ir įgūdžių lavinimas. Jie yra mokėjimų komponentai.

Sugebėjimai, kaip mokymo tikslas, – tai gabumų lavinimo rezultatas. *Gabumai* – įgimti duomenys, kurie padeda lengvai, greitai ir kokybiškai veikti. Mokymo tikslas – juos plėtoti, ugdyti sugebėjimus visiems mokymo dalykams, ypač tiems, kurių mokantis greičiau atsiskleidžia ir vystosi įgimti duomenys. Lavinant gabumus, ilgainiui diferencijuojasi sugebėjimai, išsiskiria intelektualiniai, specialieji, praktiniai (motoriniai, profesiniai) sugebėjimai. *Intelektinių sugebėjimų* ugdymo tikslas – kūrybiškumas. Jis pasiekiamas lavinant savarankišką produktyvų mąstymą. Išskiriami šie gebėjimai:

1. komunikatyviniai – gebėjimas komunikuoti raštu ir žodžiu, kompiuterinis raštingumas ir matematiniai mokėjimai; gebėjimas dirbti komandoje;
2. diagnostiniai – gebėjimas pažinti, išskirti;
3. vadybiniai – gebėjimas realiai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, t. y. planuoti, prognozuoti, organizuoti, vadovauti, koordinuoti, motyvuoti, kontroliuoti, prižiūrėti;
4. kūrybiniai – gebėjimai originaliai mąstyti ir jausti; kūrybiškumas pasireiškia minčių, idėjų, sumanymų originalumu pateikiant užduotis mokiniams;
5. akademiniai – sugebėjimas mąstyti, būti gabiam;
6. ekspresyviniai – gebėjimas būti išraiškingam.

Mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaitą renkantis profesiją ir planuojant karjerą lemia socialiniai ir ekonominiai veiksniai bei asmeninis žmogaus pasirinkimas.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

12. Ką reiškia darbo rinka šiuo metu? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- vietą, kurioje buvo perkama ir parduodama žmogaus darbo jėga
- reiškinį, kuris nustato darbdavių ir dirbančiųjų tarpusavio santykius
- darbo vietų pasiūlos ir paklausos santykius bei jų kaitą

13. Kas yra sugebėjimai kaip mokymo tikslas?

- kvalifikacijos tobulinimosi rezultatas

- gebėjimų lavinimo rezultatas
- gabumų lavinimo rezultatas

PAPILDOMI MOKYMOŠI ŠALTINIAI LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Galkytė H. (1977). Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją ugdymas. Vilnius.
2. Inglar T., Bjercknes E., Lappen R., Tobiassen T. (2002). Mokymasis ir konsultavimas. Kaunas: VDU.
3. Jautautaitė B.(1993). Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai. Acta Paedagogica Vilnensia, Nr. 2, p. 160-173. Vilnius: VU.
4. Jovaiša L. (1975). Psichologinė diagnostika. Kaunas.
5. Jovaiša L. (1981). Asmenybė ir profesija. Kaunas.
6. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
7. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo organizavimas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr 1. Kaunas: VDU.
8. Jovaiša L. (1999). Profesinio konsultavimo psichologija. VDU: Agora.
9. Jovaiša L., Vaitkevičius J. (1989). Pedagogikos pagrindai. Didaktika 2. Kaunas.
10. Karjeros projektavimo vadovas. Sistemos, teorijos, praktika ir technologija penkiose Europos šalyse (2005).
11. Kučinskiene R. (2003). Asmeninės karjeros valdymo gebėjimai ir jų ugdymo gairės // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 7, p. 72 - 82. Kaunas: VDU.
12. Kučinskienė R. (2003). Ugdymo karjerai metodologija. Klaipėda: KU leidykla.
13. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas. Kaunas: VDU leidykla.
14. Laužackas R. (1999). Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
15. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo metodologija. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
16. Laužackas R., Pukelis K. (2003). Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra profesijos mokytojo veiklos kontekste // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 7, p. 10-17. Kaunas: VDU.
17. Laužikas J. (1972). Mokinių psichodiagnostikos ir atrankos klausimai mūsų šalyje. *Psichodiagnostikos problemos*. Vilnius.
18. Lietuvos darbo birža (2005). Jaunimo darbo centrų renginių metodinė priemonė. Vilnius.
19. Paulavičius K. (2002). Darbo rinka. Vilnius: VPU.
20. Petrauskaitė R. (1993). Profesijos pasirinkimo racionalumas kaip psichopedagoginė

problema. *Acta Pedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 197-205. Vilnius: VU.

21. Profesinio mokymo programų optimizavimo gidas (2003). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.

22. Pukelis K. (2003). Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui//Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 6, p. 66-76. Kaunas: VDU.

23. Pukelis K. (2004). Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas.

24. Pukelis K., Garnienė D. (2003). Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 7, p. 24-34. Kaunas: VDU.

25. Stanišauskienė V. (2000). Rengimosi karjerai proceso socioedukaciniai pagrindai ir jo prielaidos Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.

26. Švietimo ir mokslo ministerija. (2003). Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas. Pratimai. ŠMM.

27. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesinio informavimo standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf

28. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

29. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf

30. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo A metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf

31. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo B metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf

32. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf

33. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf

INTERNETEKА

Lietuvos internetinių svetainių sąrašas

- AIKOS – Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, <http://www.aikos.smm.lt>
- Lietuvos darbo birža, <http://www.ldb.lt>
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, <http://www.darborinka.lt>
- Profesijos vadovas internete, <http://www.euroguidance.lt>
- Profesijų pasaulis, <http://www.profesijupasaulis.lt>
- Profesinio orientavimo strategija, http://www.smm.lt/veiklos_planai_ir_programos/strategijos.htm
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro karjeros planavimo centras, <http://kpc.rmtkr.lt>
- Švietimo ir mokslo ministerija, <http://www.smm.lt>

Užsienio internetinių svetainių sąrašas

- Darbas Europos Sąjungoje, <http://europa.eu.int/eures>
- Eurostage (darbas Europos Sąjungoje), <http://www.eurostage.org/>
- Mokslas ir studijos Europos Sąjungoje, <http://europa.eu.int/ploteus>
- On the Move (interaktyvus vadovas studijoms ir darbui užsienyje), <http://www.onthemove-eu.hi.is/>
- PLOTEUS, <http://europa.eu.int/ploteus/portal/>
- Vocational learning (profesinis mokymasis), <http://www.vocationallearning.org.uk>

SAVIKONTROLĒS TESTAS

1. Kas yra karjera? *(pažymēkite vienā teisingā atskaymā)*
 - ģvairių gebėjimų lavinimas profesinės veiklos srityje
 - ģvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu profesiniu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją, stilių
 - asmens darbinės veiklos istorija

2. Kas yra karjeros planavimas? *(pažymēkite vienā teisingā atskaymā)*
 - nuoseklus asmens pažintinės ir profesinės veiklos sprendimų išdėstymas laike siekiant profesinio tobulėjimo tikslų bei numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
 - nuoseklus profesijos konsultanto darbo plano sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
 - nuoseklus nacionalinio plano siekiančio sukurti palankias sąlygas asmenims profesinio tobulėjimo srityje sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes

3. Su kuo sietina profesinės karjeros planavimo paskirtis? *(pažymēkite vienā teisingā atskaymā)*
 - su valstybės pareiga sukurti žmogui kuo geresnes sąlygas siekti asmeninės ir visuomeninės gerovės
 - su asmens noru išlikti konkurencingu darbo rinkoje ir asmens saviraiškos per profesinę veiklą poreikiu
 - su profesinio informavimo ir konsultavimo sistemos tikslu padėti žmogui kuo racionaliau pasirinkti profesiją ir kuo optimaliau planuoti savo profesinį kelią

4. Koks yra profesinės karjeros planavimo tikslas? *(pažymēkite vienā teisingā atskaymā)*
 - padėti žmogui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą
 - padėti žmogui geriau pažinti save
 - skatinti asmenybę būti atsakinga už savo profesinės veiklos tobulinimą ir asmeninės profesinės saviraiškos plėtotę
 - teikti žmogui informaciją apie padėtį darbo rinkoje

5. Kokie yra keturi pagrindiniai profesinės karjeros planavimo uždaviniai? *(pažymēkite keturis teisingus atskaymus)*
 - ģvertinti asmens bendrųjų gebėjimų spektrą bei jų tobulinimo galimybes profesinėje srityje;

- įvertinti profesinės veiklos keliamus reikalavimus ir jos plėtros pagrindines kryptis bei tendencijas
- teikti informaciją apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas, įgyjamas kvalifikacijas profesinėse ir aukštosiose mokyklose
- teikti informaciją profesinio mokymosi, studijų, įgyjamų kvalifikacijų ir profesijų sąsajas
- analizuoti kvalifikacijas, jų įgijimo, tobulinimo, persikvalifikavimo galimybes
- analizuoti ir vertinti asmeninio mokymosi poreikius bei darbo rinkos tendencijas;
- analizuoti profesinės karjeros plano sudarymo būdus ir numatyti galimas jo keitimo kryptis;
- teikti informaciją apie įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes

6. Kokia yra viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- darbo rinkos poreikių supratimas
- asmens savęs pažinimas
- mokymosi/studijų galimybių žinojimas
- konsultuojamojo poreikių supratimas

7. Išskiriami keturi karjeros kaitos prielaidų lygmenys (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- globalinis
- ekonominis
- lokalinis
- politinis
- tarptautinis
- nacionalinis
- organizacinis
- asmenybinis

8. Išskiriami keturi profesinės karjeros planavimo gebėjimai (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- grupės savęs pažinimo
- darbo pasaulio pažinimo
- bendrieji
- mokymosi visą gyvenimą arba nuolatinio tobulėjimo
- socialiniai
- specialybiniai

9. Kokie veiksniai koreliuodami tarpusavyje yra reikšmingi profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- savęs pažinimas
- globaliniai pokyčiai
- ekonomikos kaita
- profesijos pažinimas
- mokymosi, studijų ir darbo rinkos kaita
- politinės sistemos kaita

10. Kas yra kiekvienos subrendusios asmenybės asmeninės karjeros kūrimo pamatas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- geras ir mėgiamas darbas
- savęs pažinimas
- nuolatinis profesinis tobulėjimas

11. Į ką būtina orientuotis norint sėkmingai konkuruoti šiandieninėje darbo rinkoje (*pažymėkite du teisingus atsakymus*)

- profesijų poreikių kitimą
- gebėjimo naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT) nuolatinį tobulinimą
- įvairių užsienio kalbų mokėjimą
- pagrindinių įgūdžių kitimą

12. Ką reiškia darbo rinka šiuo metu? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- vietą, kurioje buvo perkama ir parduodama žmogaus darbo jėga
- reiškinį, kuris nustato darbdavių ir dirbančiųjų tarpusavio santykius
- darbo vietų pasiūlos ir paklausos santykius bei jų kaitą

13. Kas yra sugebėjimai kaip mokymo tikslas?

- kvalifikacijos tobulinimosi rezultatas
- gebėjimų lavinimo rezultatas
- gabumų lavinimo rezultatas

3 dalis. AIKOS IR KITŲ PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINIŲ DUOMENŲ BAZIŲ PRISTATYMAS MOKYTOJAMS

TRUMPAS APRAŠAS

Tikslinė grupė

AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodika skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose dirbantiems mokytojams ir profesijos mokytojams.

Tikslas

Metodikos tikslas – suteikti mokytojams ir profesijos mokytojams žinių ir įgūdžių, padedančių supažindinti mokinius su AIKOS ir kitomis pagrindinėmis profesinio informavimo internetinėmis duomenų bazėmis.

Turinys

AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodikoje mokytojams pristatomos šios temos: AIKOS – atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema; Kitos Lietuvos ir užsienio profesinio informavimo internetinės duomenų bazės; Leidiniai, skirti profesiniam informavimui ir konsultavimui; Profesinio informavimo internetiniai adresai.

Mokymosi rezultatai

1. Apibūdinta ir pristatyta AIKOS sistema.
2. Išmokta naudotis AIKOS ir kitomis profesinio informavimo internetinėmis duomenų bazėmis.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI GAIRĖS

AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodikos vartotojui yra sudaroma galimybė patikrinti žinių įsisavinimą dviem būdais:

1. Po kiekvieno teminio bloko paspaudus esančią nuorodą „Patikrinkite šio kurso dalies žinias“ gausite kelis klausimus, kuriuos teisingai atsakius bus galima tęsti mokymąsi toliau. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

2. „AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodikos mokytojams“ pabaigoje esantis savikontrolės testas padės skaitytojams geriau įsisavinti metodikos turinį. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

SAVARANKIŠKO MOKYMO SI MEDŽIAGA

1. ATVIRA INFORMAVIMO, KONSULTAVIMO IR ORIENTAVIMO SISTEMA (AIKOS)

Internetinis AIKOS svetainės adresas: <http://www.aikos.smm.lt>

AIKOS – atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, plačiam vartotojų ratui teikianti informaciją, kurios pagrindas – valstybinės, žinybinės ir kitos duomenų bazės bei registrai.

AIKOS paskirtis – padėti Lietuvos asmenims pasirinkti paklausia specialybę, kurią galima įgyti pirmą kartą ar persikvalifikuoti Lietuvos ir Europos aukštosiose ir profesinėse mokyklose, kaupiant, apdorojant bei įvairioms vartotojų grupėms patogia forma pateikiant lengvai prieinamą informaciją apie mokymosi galimybes.

Pagrindiniai AIKOS tikslai:

1. teikti kokybišką informaciją apie mokymosi galimybes internetu;
2. informuoti ir konsultuoti platų vartotojų ratą nepriklausomai nuo jų amžiaus pasirenkant savo kelią mokymosi bei užimtumo srityse bei aktyviai dalyvaujant savo profesinės karjeros planavime;
3. užtikrinti AIKOS naudojamų registrų duomenų gavėjų internetinį aptarnavimą.

Informaciją vartotojai gauna naudodamiesi struktūrizuota paieška bei nuorodomis į kitus susijusius informacinius šaltinius.

AIKOS numatoma įdiegti keturių tipų paiešką:

1. paiešką pagal kriterijus;
2. apytikslę paiešką pagal raktinius žodžius;
3. bendrąją paiešką tekstinėje informacijoje;
4. jungtinę paiešką.

Įvairioms vartotojų grupėms yra sukurti specialūs informacijos paieškos algoritmai, kurie padeda greičiau rasti aktualią informaciją. Informacija stojantiesiems pateikiama tik apie tas aukštąsias ir profesines mokyklas, priėmimo į jas sąlygas, studijų ir mokymo programas, į kurias bus priimama mokytis einamaisiais metais. Kitoms vartotojų grupėms pateikiama visa informacija apie visas mokyklas, studijų ir mokymo programas, tačiau atsižvelgiama į turimą asmens išsilavinimą.

Informaciją apie bendrojo lavinimo mokyklas mokiniai gali rasti ieškodami pagal turimą išsilavinimą, teritoriją, mokyklos tipą, paskirtį, mokymo kalbą ir kt.

Stojantieji į profesines mokyklas gali rasti bendrąsias priėmimo į profesines mokyklas taisykles ir informaciją apie mokymo programas ieškodami pagal turimą išsilavinimą, norimą įgyti kvalifikaciją, teritoriją, profesinės mokyklos pavadinimą ir kt.

Stojantieji į aukštąsias mokyklas gali rasti bendrojo priėmimo į aukštąsias mokyklas bei

priėmimo į konkrečias aukštąsias mokyklas taisykles ir informaciją apie studijų programas ieškodami pagal turimą išsilavinimą, norimą įgyti profesinę kvalifikaciją ar kvalifikacinį laipsnį, aukštosios mokyklos tipą ar pavadinimą, studijų pakopą ir kt.

Siekiantieji tobulinti savo kvalifikaciją gali rasti informaciją apie jiems skirtas kvalifikacijos tobulinimo programas ir renginius pagal programų sritis, renginių vietą, laiką ir kt.

Darbdaviai ras informaciją apie juos dominančių kvalifikacijų specialistų rengimo programas ieškodami pagal kvalifikaciją, švietimo sritį, posritį, programos lygmenį ar tipą, mokyklą ir kt. Darbdaviai taip pat ras informacijos apie bedarbių skaičių pagal švietimo posričius, baigtas mokyklas, įgytą kvalifikaciją ir teritorijas.

Informacijos paiešką palengvina „AIKOS bendrieji dalykai“ nuorofoje esantis „Svetainės žemėlapis“.

Nuolat atnaujinamoje AIKOS svetainėje išsamiai pateikiamos registrų naujienos, švietimo ir mokslo institucijų sąrašai (nurodomi adresai, telefonai, oficialus studentų / moksleivių bei pedagogų skaičius), išduotos mokymo licencijos, įvairūs internetiniai adresai ir kita profesiniam informavimui aktuali informacija.

AIKOS interneto svetainėje šiuo metu yra sukurtos vienuolika vartotojų grupių:

1. stojantieji;
2. mokiniai;
3. asmenys, iškritę iš švietimo sistemos;
4. tobulinantieji kvalifikaciją;
5. neįgalieji;
6. konsultantai;
7. politikai;
8. darbdaviai;
9. imigrantai;
10. kaliniai;
11. registruotas vartotojas – asmuo, užpildęs registracijos formą ir gavęs vartotojo vardą ir slaptažodį, suteikiančius teisę naudotis išsamesne tinklo informacija bei neviešomis AIKOS funkcijomis.

Priklausomai nuo to kokiai grupei priklauso, vartotojas gauna jam skirta informacijos bloką.

AIKOS TINKLALAPIO TITULINIS LAPAS

ATVIRA
INFORMAVIMO
KONSULTAVIMO
ORIENTAVIMO
SISTEMA

BENDRASIS PROGRAMAVIMO DOKUMENTAS

EUROPOS SAJUNGA

DUK

lis. Donec aliquet auctor lacus. Suspendisse eget est. Fusce ullamcorper n

Duomenys atnaujinti: 2007-09-04

Profesijos | Kvalifikacijos | Studijų ir mokymo programos | Švietimo ir mokslo institucijos

Bendroji paieška

- ▶ AIKOS TIKSLAI
- ▶ VARTOTOJAI
- ▶ REGISTRAI IR DB
- ▶ EUROPASS PAŽYMĖJIMŲ PRIEDĖLIAI
- ▶ SUVESTINĖS LENTELĖS
- ▶ KLASIFIKATORIAI
- ▶ PLOTEUS
- ▶ PARTNERIAI
- ▶ PAGALBA
- ▶ DUK
- ▶ AIKOS BENDRIEJI DALYKAI

Mokiniai

Noriu sužinoti apie darbo pasaulį

- ▶ Esu 1-4 klasės mokinys
- ▶ Esu 5-8 klasės mokinys
- ▶ Esu 9-12 klasės mokinys

Stojantieji

Ieškau mokymosi galimybių 2007 m.

- ▶ Priėmimo taisyklės
- ▶ Paieška pagal profesijas
- ▶ Paieška pagal profesinio mokymo programas
- ▶ Profesinės mokyklos, kuriose priimama 2007 m.
- ▶ Paieška pagal aukštųjų studijų programas
- ▶ Aukštosios mokyklos, kuriose priimama 2007 m.

Tobulinantys kvalifikaciją

Ieškau kvalifikacijos tobulinimo:

- ▶ programos
- ▶ renginio
- ▶ įstaigos

2. KITOS LIETUVOS IR UŽSIENIO PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINĖS DUOMENŲ BAZĖS

Kitos Lietuvos ir užsienio profesinio informavimo internetinės duomenų bazės yra:

1. Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos tinklapyje <http://www.lamabpo.lt> pateikiamos bendrojo priėmimo į aukštąsias mokyklas Lietuvoje taisyklės;
2. studijų pristatymui skirtoje interneto svetainėje (<http://www.studijos.lt>) būsimi studentai gali rasti konkursinio balo skaičiuoklę, kuria galima apskaičiuoti prognozuojamą konkursinį balą;
3. Europos Komisijos iniciatyva sukurti interneto vartai apie mokymosi galimybes – PLOTEUS (www.ploteus.net). Jų paskirtis – paskatinti Europos piliečių mobilumą mokymosi ir studijų tikslais. Jie skirti įvairių interesų vartotojams – nuo norinčių studijuoti iki profesinio konsultavimo specialistų. Čia galima rasti medžiagos apie Europos šalių švietimo sistemas, nuorodas į egzistuojančius informacijos šaltinius;
4. Euroguidance informacinės sistemos tinklapyje (<http://euroguidance.lt>) profesijos patarėjams ir konsultantams, profesinio orientavimo specialistams bei institucijoms, sprendžiančioms su mobilumu susijusius klausimus švietimo ir užimtumo sektoriuose pateikiama metodinė informacija apie mokymosi programas ir įstaigas, seminarus ir tarptautines konferencijas, profesijų aprašai, įvairūs testai, strateginiai dokumentai bei naudingos nuorodos į internetinius informacijos resursus nacionalinėje ir tarptautinėse duomenų bazėse, Euroguidance svetainėje pateikiami jaunimui skirti leidiniai: „Profesijos vadovas 2007“ ir „Karjeros planavimo žingsniai“;
5. informacija apie mokymosi ir darbo galimybes Europoje – EURES (<http://europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=lt>);
6. On the Move (<http://www.onthemove-eu.hi.is>) – jauniems žmonėms skirtas interaktyvus informacijos šaltinis apie studijas ir darbą Europos valstybėse. Medžiagos galima rasti ir lietuvių kalba;

3. LEIDINIAI, SKIRTI PROFESINIAM INFORMAVIMUI IR KONSULTAVIMUI

Pagrindiniai leidiniai skirti profesiniam informavimui ir konsultavimui:

1. **Profesijos vadovas.** Kasmetinis leidinys. Vilnius. 2007 m. ES Leonardo da Vinčio programos koordinavimo paramos fondas (Euroguidance-Lietuva). Tinklapyje <http://www.euroguidance.lt> pateikiama internetinė šio leidinio versija.
2. **Kur stoti.** Kasmetinis žurnalas moksleiviams. Redaktorius L. Pupelis. 2006. Kaunas, Leidybos studija.
3. **Kur mokytis.** Žinynas. Redaktorė I. Germanovič. 2006. Vilnius, UAB „Infoleidyba“.
4. **Kur mokytis ir persikvalifikuoti? Kaip įsidarbinti užsienyje?** Žinynas. 2004. Kaunas, Audronės skaitykla.
5. **Kur stoti Europoje ir JAV.** Redaktorius L. Pupelis. 2006. Kaunas, Leidybos studija.
6. **Profesinio informavimo mokymo programa.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf
7. **Profesinio informavimo A metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf
8. **Profesinio informavimo B metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf
9. **Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf
10. **Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf
11. **Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo D metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_D%20metodika.VDU.pdf
12. **Profesinio informavimo standartas.** Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf
13. **Profesijos konsultanto profesijos standartas.** Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

4. PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINIAI ADRESAI

<i>Nr.</i>	<i>Tematika</i>	<i>Internetiniai adresai</i>
1.	Profesijos	<ul style="list-style-type: none"> • http://www.ldrmt.lt/mod/klasifikatorius/ (Profesijų klasifikatorius) • http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas2006/gui/index.htm (Profesijų vadovas) • http://www.darborinka.lt/profesijos/ (Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas) • http://www.manager.lt/karjera/literatura/100_profesiju_jums.pdf • http://www.manager.lt/karjera/literatura/Profesiju_aplankas.pdf
2.	Darbo pasaulis	<ul style="list-style-type: none"> • www.ldb.lt (Lietuvos darbo birža) • www.ldb.lt/eures (Lietuvos darbo birža) • http://europa.eu.int/ploteus/portal/ (PLOTEUS)
3.	Licencijuoti testai	<ul style="list-style-type: none"> • http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/gui (E. A. Klimovo „Diferencinis - diagnostinis klausimynas“) • http://www.profesijupasaulis.lt/ (Interesų klausimynas, gebėjimų klausimynas, profesijos pasirinkimo testas pagal darbe dėvimus drabužius)
4.	Profesinis informavimas	<ul style="list-style-type: none"> • www.aikos.smm.lt (Švietimo ir mokslo ministerija) • http://www.darborinka.lt/?pid=350 (Konsultavimas internetu)
5.	Švietimo ir mokslo institucijos	<ul style="list-style-type: none"> • www.aikos.smm.lt • www.lamabpo.lt
6.	Elektroninė stojamojo balo skaičiuoklė	<ul style="list-style-type: none"> • www.stojimai.lt • www.studijos.lt
7.	Profesinio informavimo ir konsultavimo standartai	<ul style="list-style-type: none"> • http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf (Profesinio informavimo standartas. Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.) • http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf (Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.)

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

1. Ką reiškia trumpinys AIKOS? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - Autonomiška informacijos kaupimo ir organizavimo sistema
 - Autonomiška informavimo ir konsultavimo organizacijų sąjunga
 - Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema

2. Kokia yra AIKOS paskirtis pagal pateiktą medžiagą? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - padėti žmogui pasirinkti jo vidinę asmenybės struktūrą atitinkančią ir darbo rinkoje reikalingą profesiją
 - padėti Lietuvos asmenims pasirinkti paklausių specialybę
 - padėti žmogui susiorientuoti mokymosi / studijų galimybose ir darbo rinkoje

3. AIKOS interneto svetainėje šiuo metu yra sukurta vienuolika vartotojų grupių *(pažymėkite, kurios penkios iš čia pateiktų vartotojų grupių yra teisingos)*:
 - dirbantys asmenys
 - mokytojai
 - mokiniai
 - teisininkai
 - stojantieji
 - tobulinantieji kvalifikaciją
 - bedarbiai
 - mokinių tėvai
 - darbdaviai
 - registruoti vartotojai

4. Kokioje užsienio profesinio informavimo ir konsultavimo svetainėje yra pateiktas leidinys jaunimui „Profesijos vadovas“? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - PLOTEUS
 - Euroguidance
 - Eures
 - On the Move

PAPILDOMI MOKYMOSI ŠALTINIAI

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Galkytė H. (1977). Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją ugdymas. Vilnius.
2. Inglar T., Bjercknes E., Lappen R., Tobiassen T. (2002). Mokymasis ir konsultavimas. Kaunas: VDU.
3. Jautautaitė B.(1993). Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 160-173. Vilnius: VU.
4. Jovaiša L. (1975). Psichologinė diagnostika. Kaunas.
5. Jovaiša L. (1981). Asmenybė ir profesija. Kaunas.
6. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
7. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo organizavimas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr 1. Kaunas: VDU.
8. Jovaiša L. (1999). Profesinio konsultavimo psichologija. VDU: Agora.
9. Jovaiša L., Vaitkevičius J. (1989). Pedagogikos pagrindai. Didaktika 2. Kaunas.
10. Karjeros projektavimo vadovas. Sistemos, teorijos, praktika ir technologija penkiose Europos šalyse (2005).
11. Kučinskiene R. (2003). Asmeninės karjeros valdymo gebėjimai ir jų ugdymo gairės // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 7, p. 72 - 82. Kaunas: VDU.
12. Kučinskienė R. (2003). Ugdymo karjerai metodologija. Klaipėda: KU leidykla.
13. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo terminų aiškinamasis žodynas. Kaunas: VDU leidykla.
14. Laužackas R. (1999). Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
15. Laužackas R. (2005). Profesinio rengimo metodologija. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
16. Laužackas R., Pukelis K. (2003). Kvalifikacija ir kompetencija: samprata, santykis bei struktūra profesijos mokytojo veiklos kontekste // *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 7, p. 10-17. Kaunas: VDU.
17. Laužikas J. (1972). Mokinių psichodiagnostikos ir atrankos klausimai mūsų šalyje. *Psichodiagnostikos problemos*. Vilnius.
18. Lietuvos darbo birža (2005). Jaunimo darbo centrų renginių metodinė priemonė. Vilnius.
19. Paulavičius K. (2002). Darbo rinka. Vilnius: VPU.
20. Petrauskaitė R. (1993). Profesijos pasirinkimo racionalumas kaip psichopedagoginė problema. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 197-205. Vilnius: VU.

21. Profesinio mokymo programų optimizavimo gidas (2003). Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.

22. Pukelis K. (2003). Karjeros projektavimo gebėjimai žinių visuomenėje: nauji iššūkiai profesiniam konsultavimui ir karjeros planavimui//Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 6, p. 66-76. Kaunas: VDU.

23. Pukelis K. (2004). Mokytojų rengimo idealinio modelio parametrai. Kaunas.

24. Pukelis K., Garnienė D. (2003). Moksleivių ugdymas karjerai: padėties analizė ir perspektyvos bendrojo lavinimo mokykloje // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos, Nr. 7, p. 24-34. Kaunas: VDU.

25. Stanišauskienė V. (2000). Rengimosi karjerai proceso socioedukaciniai pagrindai ir jo prielaidos Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.

26. Švietimo ir mokslo ministerija. (2003). Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas. Pratimai. ŠMM.

27. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesinio informavimo standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf

28. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

29. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf

30. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo A metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf

31. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo B metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf

32. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf

33. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf

INTERNETEKĀ

Lietuvos internetinių svetainių sąrašas

- AIKOS – Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, <http://www.aikos.smm.lt>
- Lietuvos darbo birža, <http://www.ldb.lt>
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba, <http://www.darborinka.lt>
- Profesijos vadovas internete, <http://www.euroguidance.lt>
- Profesijų pasaulis, <http://www.profesijupasaulis.lt>
- Profesinio orientavimo strategija, http://www.smm.lt/veiklos_planai_ir_programos/strategijos.htm
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centro karjeros planavimo centras, <http://kpc.rmtkr.lt>
- Švietimo ir mokslo ministerija, <http://www.smm.lt>

Užsienio internetinių svetainių sąrašas

- Darbas Europos Sąjungoje, <http://europa.eu.int/eures>
- Eurostage (darbas Europos Sąjungoje), <http://www.eurostage.org/>
- Mokslas ir studijos Europos Sąjungoje, <http://europa.eu.int/ploteus>
- On the Move (interaktyvus vadovas studijoms ir darbui užsienyje), <http://www.onthemove-eu.hi.is/>
- PLOTEUS, <http://europa.eu.int/ploteus/portal/>
- Vocational learning (profesinis mokymasis), <http://www.vocationallearning.org.uk>

SAVIKONTROLĖS TESTAS

1. Ką reiškia trumpinys AIKOS? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- Autonomiška informacijos kaupimo ir organizavimo sistema
- Autonomiška informavimo ir konsultavimo organizacijų sąjunga
- Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema

2. Kokia yra AIKOS paskirtis pagal pateiktą medžiagą? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- padėti žmogui pasirinkti jo vidinę asmenybės struktūrą atitinkančią ir darbo rinkoje reikalingą profesiją
- padėti Lietuvos asmenims pasirinkti paklausių specialybę
- padėti žmogui susiorientuoti mokymosi / studijų galimybėse ir darbo rinkoje

3. AIKOS interneto svetainėje šiuo metu yra sukurtos penkios vartotojų grupės *(pažymėkite jas)*:

- profesinio informavimo konsultantas
- mokytojas
- mokinys
- profesijos konsultantas
- stojantysis
- tobulinantis kvalifikaciją
- profesijos patarėjas
- politikai
- darbdavys
- registruotas vartotojas

4. Kokioje užsienio profesinio informavimo ir konsultavimo svetainėje yra pateiktas leidinys jaunimui „Profesijos vadovas“? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- PLOTEUS
- Euroguidance
- Eures
- On the Move

4 dalis. PROFESINIS INFORMAVIMAS PROFESIJOS PATARĖJAMS

TRUMPAS APRAŠAS

Tikslinė grupė

Profesijos patarėjai.

Tikslas

Suteikti profesijos patarėjams žinių ir įgūdžių, padedančių aiškiau suvokti profesinio informavimo sistemos funkcionavimą Lietuvoje, kokybiškai teikti profesinio informavimo paslaugas ir informaciją, kur kreiptis klientui ieškančiam profesionalios konsultacijos dėl savo tinkamumo konkrečiai profesijai nustatymo.

Turinys

Profesinio informavimo metodikoje profesijos patarėjams pateikiama profesinio informavimo samprata, principai, metodai, formos ir turinys; profesijos supratimas; detalizuojama nacionalinė profesinio informavimo sistema: nurodomi asmenys, kuriems teikiamas profesinis informavimas; pateikiamas profesinio informavimo veiklą koordinuojančių ir vykdančių institucijų sąrašas bei profesinio informavimo paslaugų teikėjai mokykloje ir už jos ribų; trumpai pristatoma profesinio rengimo sistema.

Mokymosi rezultatai

4. Apibrėžta profesinio informavimo samprata.
5. Suprasta profesijos sąvoka ir apibūdintos pagrindinės jos charakteristikos.
6. Apibūdinta nacionalinė profesinio informavimo sistema.
7. Apibūdinta Lietuvos profesinio rengimo sistema ir joje veikiančių institucijų veiklos ypatumai.
8. Apibūdinta darbo rinkos ir profesinio rengimo sąveika

SAVARANKIŠKO MOKYMOSI GAIRĖS

Profesinio informavimo metodikos vartotojui yra sudaroma galimybė patikrinti žinių įsisavinimą dviem būdais:

1. Po kiekvieno teminio mokymosi bloko paspaudus esančią nuorodą „Pasitikrinkite šio kurso dalies žinias“ gausite kelis klausimus, kuriuos teisingai atsakius bus galima tęsti mokymąsi. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

2. „Profesinio informavimo metodikos profesijos patarėjams“ pabaigoje esantis savikontrolės testas padės skaitytojams geriau įsisavinti metodikos turinį. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI MEDŽIAGA

1. PROFESINIO INFORMAVIMO SAMPRATA

Vykstant nuolatiniams mokslo, technikos ir technologijų pokyčiams, keičiasi ir veiklos pasaulis, lemiantis nuolat keliamus naujus reikalavimus darbuotojų profesinei kvalifikacijai. Spartėjant naujų profesijų atsiradimui ir senų nykimui, plėtojantis žinių ekonomikai, profesijos atitinkančios žmogaus pašaukimą rinkimosi problema tampa ypač svarbi.

Mokykloje, siekiant supažindinti mokinius su profesijų įvairove, pasitelkiamas profesinis informavimas. **Profesinis informavimas** – tikslingas konsultuojamųjų supažindinimas su profesijomis, jų keliamais psichologiniais, mediciniais, socialiniais, ekonominiais ir kitais reikalavimais asmens savybėms bei įgyjamai kvalifikacijai.

Pagrindinis profesinio informavimo tikslas – padėti mokiniui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą. Įgyvendindamas šį tikslą profesinio informavimo specialistas tvarko tikslinių grupių poreikius atitinkančią informaciją, prieinamai teikia ją kiekvienam asmeniui ar asmenų grupėms sudarydamas sąlygas klientui priimti racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus derinti saviraiškos bei individualius asmens tobulėjimo poreikius su darbo rinkos reikalavimais.

Bendrieji profesinio informavimo tikslai yra:

1. padėti mokiniams, studentams, asmenims „išskritusiems“ iš bendrojo lavinimo sistemos be profesinio pasirengimo ir kt. planuoti bei valdyti savo karjeros plėtotę, priimant racionalų profesijos rinkimosi sprendimą;
2. skatinti bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo institucijų mokytojus ugdyti mokinius prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi bei tolimesnių studijų kokybę;
3. padėti įmonių darbuotojams pasirinkti tolesnį profesinio tobulėjimo kelią;
4. aprūpinti politikus objektyvia informacija, priimant sprendimus apie tolesnę karjeros projektavimo sistemos plėtotę;
5. gerinti bendrojo lavinimo ir profesinio rengimo sistemų bendradarbiavimą bei sąveiką, atsižvelgiant į vietinius, regioninius, nacionalinius ir europinius darbo rinkos poreikius;
6. mažinti socialinę atskirtį ir didinti darbo rinkos veiksmingumą.

Profesinio informavimo uždaviniai yra:

1. informuoti apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas, įgyjamas specialybes bei kvalifikacijas profesinėse ir aukštosiose mokyklose;
2. informuoti apie individualizuoto ir profesinio mokymosi, studijų, įgyjamų specialybių ar profesijų bei kvalifikacijų sąsajas;

3. informuoti apie kvalifikacijas, jų įgijimą, tobulinimą, persikvalifikavimo ir įsidarbinimo galimybes bei tvarką;
4. informuoti apie profesinės karjeros galimybes;
5. informuoti apie profesinio informavimo duomenų bazes ir kitus profesinio informavimo šaltinius;
6. informuoti apie bendradarbiavimo su socialiniais partneriais galimybes.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

1. Kas yra profesinis informavimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - tikslingas konsultuojamųjų supažindinimas su profesijomis
 - pagalbos konsultuojamiesiems teikimas savęs pažinimo srityje
 - pagalbos konsultuojamiesiems teikimas darbo rinkos pažinimo srityje

2. Koks yra pagrindinis profesinio informavimo tikslas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - padėti mokiniui susidaryti individualų profesinės karjeros planą
 - padėti mokiniui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą.
 - padėti mokiniui pasirinkti individualizuotą mokymosi planą ir tolimesnio mokymosi perspektyvą

2. PROFESINIO INFORMAVIMO PRINCIPAI

2.1. Pagrindiniai profesinio informavimo principai

Vykdamas profesinį informavimą, svarbu vadovautis šiais pagrindiniais profesinio informavimo principais:

1. **Istoriškumo principu.** Spartėjant senų profesijų nykimui ir naujų atsiradimui, profesijos patarėjas turi supažindinti mokinius su juos dominančių profesijų kilme (istorija), vystymusi, poreikiu bei perspektyvomis. Šie aspektai gali turėti įtakos mokiniams priimant racionalius profesijos rinkimosi ir karjeros planavimo sprendimus.

2. **Nuoseklumo ir sistemingumo principu.** Profesinis informavimas turi būti vykdomas sistemingai ir nuosekliai. Pirmiausia profesinio informavimo paslaugų turinys mokykloje turėtų būti diferencijuotas pagal mokinių amžių bei pasirinktą individualizuotą mokymosi planą. Taip būtų užtikrintas sistemingas profesinio informavimo turinio įsisavinimas. Antra, profesinio informavimo procesas turi būti nuoseklus ir nuolatinis, suteikiantis mokiniams galimybę atvirai ir nuolat domėtis tolesnėmis studijomis ar profesine veikla.

3. **Prieinamumo principu.** Profesinio informavimo turinys turi atitikti mokinių amžiaus, visų jo pakopų ypatybes bei lygių galimybių principą, kai informacija teikiama skirtingoms profesinio informavimo tikslinėms grupėms. Prieš supažindinant tam tikro amžiaus mokinius su profesijomis, reikia užtikrinti specialybių turinio suprantamumą, nes yra sudėtingų specialybių, kurių turiniui suvokti būtinas atitinkamas išsilavinimas.

4. **Teorijos ir praktikos vienovės principu.** Galimybė praktiškai išbandyti tam tikrą profesinę veiklą leidžia įtvirtinti teorinius profesijos pažinimo pagrindus bei patvirtinti arba paneigti asmeninio profesinio pasirinkimo racionalumą.

5. **Pagarbos profesijai principu.** Mokykla turi ugdyti pagarbą visoms profesijoms. Mokinys turi įsisąmoninti, kad kiekvienas darbas visuomenei yra naudingas ir reikalingas. Kiekvienas žmogus turi dalyvauti kurdamas vertybes savo ir visuomenės gerovei, nes visa, ko reikia žmonių gyvenimui ir vystymuisi, sukuria darbas.

6. **Profesijų tarpusavio sąryšio principu.** Teikiant informaciją apie profesijas, reikia atkreipti dėmesį į profesijų klasifikaciją, kuri palengvina profesijos pasirinkimo procesą. Svarbu žinoti, kaip yra klasifikuojamos profesijos, pagal kokius kriterijus jos yra jungiamos į formalias grupes, kokios žinios ir gebėjimai yra būdingi profesijų grupėms.

7. **Savirealizacijos principu.** Profesinis informavimas suteikia galimybę mokiniui geriau suderinti asmeninį profesinį pašaukimą su profesijos prigimtimi ir tokiu būdu efektyviau realizuoti savo pašaukimą, kas sudaro prielaidas efektyviau perimti ir plėtoti pažangią patirtį žinių visuomenės iššūkių kontekste.

2.2. Profesinio informavimo principai, akcentuojantys žmogaus poreikius

Profesinio informavimo principai, akcentuojantys žmogaus poreikius, yra:

1. nepriklausomumas ir savarankiškumas pačiam asmeniui nuspręsti apie reikiamos informacijos turinį, pasirinkti jos teikėjus bei šaltinius. Šių jo sprendimų neturi lemti profesijos informavimo konsultantai, tėvai, globėjai, giminės, draugai ar kiti suinteresuoti asmenys;

2. informacijos nešališkumas ir objektyvumas. Dažnai mokiniai disponuoja subjektyvia informacija apie visuomenėje populiarias ir prestižines profesijas. Tačiau ši informacija neretai būna ribota ir neatitinkanti tikrovės. Tad asmeniui turi būti sudaromos sąlygos gauti įvairiapusę ir objektyvią informaciją pateikiant išsamų profesijos vaizdą, išryškinant ne tik profesijų privalumus, bet ir trūkumus: akcentuojant ekonominius ir socialinius profesijos ir specialybės ypatumus – darbo sąlygas, darbo dienos, darbo savaitės ir atostogų trukmę, profesijos populiarumą regione, uždarbį, socialines garantijas, karjeros galimybes, pensinio amžiaus ribą, kt.;

3. lygių galimybių laikymasis. Nepriklausomai nuo lyties, amžiaus, gyvenamosios vietos (miesto ar kaimo) ar socialinės padėties, reikia sudaryti vienodas galimybes gauti patikimą, išsamią ir objektyvią informaciją;

Sisteminis informavimas įvertinant asmeninį ir socialinį, kultūrinį ir ekonominį kontekstus.

2.3. Profesinio informavimo prieinamumo principai

Profesinio informavimo prieinamumo principai yra:

1. skaidrumas. Profesinio informavimo paslaugų gavėjams turi būti atskleidžiami visi profesijos privalumai ir trūkumai, pateikiamas išsamus profesijų paveikslas. Jie supažindinami su psichologinėmis ir kitomis profesijos charakteristikomis;

2. draugiškumas ir empatija. Profesinio informavimo konsultantas turi būti draugiškas bei dėmesingas interesanto tikslams, poreikiams ir jausmams. Norint žmogų suprasti, reikia į jį įsijausti, pasijusti jo vietoje, mąstyti jo sąvokomis, jausti jo emocijas, vertinti, remiantis jo patirtimi. Tačiau įsijautimas negali peraugti į užuojautą, nes tai gali žeminti interesantą;

3. tęstinumas. Sparčiai kaitos veikiamame pasaulyje profesijos pasirinkimas nėra vienkartinis aktas – žmogui profesiją tenka rinktis keletą kartų, kadangi keičiasi tiek pats asmuo, tiek darbo rinkos poreikiai, todėl pagalba jam reikalinga visą gyvenimą. Vadinasi, vadovaujantis tęstinumo principu, profesinio informavimo paslaugos turi būti teikiamos mokantis bendrojo lavinimo mokykloje, profesinėje mokykloje, studijuojant kolegijoje, universitete; vėliau, įsitraukiant į darbo

rinką, profesinio informavimo paslaugos turi būti teikiamos darbo biržose, darbo rinkos mokymo tarnybose bei kitose institucijose. Tokiu būdu sukurta lanksti ir kiekvienam asmeniui visą gyvenimą prieinama profesinio informavimo sistema užtikrintų savalaikę asmens savirealizaciją;

4. galimybė bet kuriame asmens amžiaus tarpsnyje gauti su profesiniu informavimu susijusią informaciją, pateikiamą įvairiomis formomis. Šiuolaikiniam žmogui labai svarbu gauti išsamią ir patikimą informaciją jam patogiu laiku bei forma. Šį klausimą galima išspręsti pasitelkiant informacines komunikacines technologijas ir priemones. Vadinasi, profesinio informavimo paslaugos klientui turi būti teikiamos jam patogiu laiku bendraujant su profesinio informavimo konsultantu tiesiogiai, telefonu, internetu ir kitomis IKT priemonėmis;

5. atitinkamų profesinio informavimo metodų ir formų teisingas parinkimas pagal anamnezę bei tikslus ir korektiškas jų naudojimas. Atsižvelgiant į individualias asmens savybes, pvz., į mokinio psichinius ypatumus (jautrumą, uždarumą bei atvirumą, pasitikėjimo savimi laipsnį), fizines ypatybes (pusiausvyrą, koordinaciją, judesių valdymą ir mokymąsi, vikrumą), ir iškeltus tikslus, turi būti pasirenkami ir atitinkami profesinio informavimo metodai bei formos. Konsultuojamojo asmenybę būtina traktuoti kaip nedalomą individualybę su visais jos privalumais ir trukumais;

6. nuolatinis profesinio informavimo paslaugų teikimo tobulinimas sukuriant efektyvią grįžtamojo ryšio sistemą. Atsižvelgiant į darbo rinkos pokyčius, būtina nuolat atnaujinti profesinio informavimo turinį ir paslaugų teikimo formas;

7. sudarymas galimybes klientams reikšti nusiskundimus dėl prastai teikiamų profesinio informavimo paslaugų;

8. profesinio informavimo paslaugų teikėjų kompetentingumas. Profesinio informavimo paslaugų kokybė priklauso nuo specialistų kvalifikacijos. Vadinasi, profesinio informavimo paslaugas turi teikti asmenys įgiję atitinkamą kvalifikaciją (pvz., profesijos informavimo konsultantas turi mokėti palaikyti intereso dėmesį, apibendrinti teikiamą informaciją, gerbti intereso asmenybę ir jo profesinius ketinimus, vengti kategoriškų teiginių apie pasirinktą profesinio informavimo turinio teisingumą ar klaidingumą, informaciją pateikti aiškiai, vaizdingai ir kt.).

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

3. Iš pateikto sąrašo pažymėkite tris pagrindinius profesinio informavimo principus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Objektyvumo ir sąžiningumo
- Profesijų tarpusavio sąryšio
- Pagarbos individualioms teisėms ir asmens orumui
- Konfidencialumo
- Pagarbos profesijai
- Savirealizacijos

4. Iš pateikto sąrašo pažymėkite tris pagrindinius profesinio informavimo principus, akcentuojančius žmogaus poreikius (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- nuolatinis profesinio tobulinimosi ir naujų žinių, įgūdžių bei kompetencijų siekimas
- nepriklausomumas ir savarankiškumas renkantis informacijos turinį, jos teikėjus ir šaltinius
- informacijos nešališkumas ir objektyvumas
- veikimo kompetencijos ribų nustatymas
- profesinės reputacijos laikymasis
- lygių galimybių laikymasis

3. PROFESINIO INFORMAVIMO METODAI IR FORMOS

Profesinio informavimo metodai

Profesinis informavimas tampa efektyvesnis, jeigu naudojamos įvairios profesinio informavimo formos ir metodai. Galimi šie profesinio informavimo metodai:

1. stebėjimas;
2. praktinė veikla;
3. vaizdinių priemonių demonstravimas;
4. verbaliniai (žodiniai metodai);
5. IKT (informacinės kompiuterinės technologijos) naudojimas ir kt.

Profesinio informavimo formos

Profesinio informavimo formų taikymo efektyvumas priklauso nuo tikslo, nuo to, ko mes siekiame pasitelkdami vieną ar kitą profesinio informavimo formą. Žinoma, efektyvesnės yra tos formos, kurios sudaro mokiniams sąlygas aktyviai suvokti, praktiškai pažinti ir emociškai patirti pateikiamus dalykus apie profesijas, profesijos atstovų darbą ar gyvenimą. Taip pat labai svarbu derinti profesinio informavimo formas, pvz., suorganizavus paskaitą apie tam tikrą profesiją, vėliau organizuoti vizitą į įmonę, kurioje dirba šios profesijos atstovai, arba peržiūrėjus video filmą suorganizuoti susitikimą su matytais profesijos atstovais ir pan. Atsižvelgiant į mokinių poreikius, materialinę bazę, profesinio informavimo formas reikėtų keisti bei nuolat tobulinti.

Profesinio informavimo formomis mokiniai supažindinami su profesijomis, skirtingomis žmogaus savybėmis, būtinomis dalyvaujant tam tikroje veikloje. Skiriamos šios pagrindinės profesinio informavimo formos:

1. profesinis informavimas pamokų metu;
2. vizitai į įmones, mokymo įstaigas bei ekskursijos į muziejus;
3. susitikimai su įvairių profesijų atstovais;
4. profesinis informavimas klasės valandėlių metu;
5. profesinio informavimo konferencijos;
6. kino filmai, televizijos laidos, radijas;
7. speciali literatūra;
8. stendai;
9. parodos;
10. profesinis informavimas paskaitų metu;
11. inscenizavimas, vaidinimas, konkursai;
12. profesinio informavimo dienos (savaitė);
13. internetas.

Papildoma mokymosi medžiaga

3.1. Profesinio informavimo metodų trumpas pristatymas

Stebėjimas (darbo bei gamybinės aplinkos stebėjimas ir tyrimas). Mokslininkai, kalbėdami apie stebėjimą, kaip pažinimo metodą, skiria mokslinį ir kasdieninį stebėjimą. Mokslinis stebėjimas – tai kryptingai organizuotas aplinkos daiktų ir reiškinių suvokimas. Jis glaudžiai susijęs su jutiminiu pažinimu, nes bet koks suvokimo procesas yra susijęs su informacija, kurią pažinimo subjektas jutimo organais gauna iš aplinkos. Be to, stebint galima suvokti ir savo pačių patirtį, jausmus, psichinę būseną arba visa tai galima fiksuoti stebint kitus asmenis. Kasdieniniu stebėjimu mes suvokiame išorinio pasaulio daiktus bei reiškinius. Pagrindinis skirtumas tarp mokslinio ir kasdienio stebėjimo yra tai, jog pirmasis yra tikslingai organizuotas procesas, kontroliuojamas remiantis kokia nors teorija ar hipoteze, o kasdieninis stebėjimas labiausiai remiasi praktine patirtimi.

Darbo bei gamybinės aplinkos stebėjimui ir tyrimui pasitelkiamas kasdieninio stebėjimo metodas. Darbas ir gamybinė aplinka stebima ir tiriama tiek per pamokas, tiek užklasinės veiklos metu. Kasdieninio stebėjimo metodas taip pat naudojamas vizitų gamybinėje aplinkoje metu. Minėtas metodas gali būti puikus šaltinis kai kuriems darbo bei gamybos ypatumams, sutinkamiems kasdieniniame mokinių gyvenime, atskleisti, tik reikia mokiniams padėti šį metodą tinkamai panaudoti. Geresnių rezultatų galima pasiekti jeigu:

1. stebėjimo objektas yra tiksliai apibrėžtas;
2. stebėtojas turi konkretų tikslą;
3. stebėjimo objektų skaičius yra minimalus;
4. vertinimo kriterijai yra aiškūs;
5. stebėjimas vyksta pagal iš anksto sudarytą planą, ką ir kaip stebėti;
6. duomenis, gautus stebėjimo metu, įmanoma palyginti, todėl čia turėtų būti taikomi vienodi kriterijai (pavyzdžiui, palyginti skirtingų įmonių tos pačios profesijos atstovų darbo sąlygas, atliekamas funkcijas, darbo užmokestį).

Mokslinėje literatūroje nurodomi šie stebėjimo metodo privalumai:

1. stebima tiesiogiai; pavyzdžiui, galima stebėti konkrečios profesijos atstovus jų darbo vietoje;
2. yra galimybė analizuoti grupės elgesį, nes vienu metu galima aprėpti daugiau tiriamųjų, o remiantis kitais metodais tai sunkiai įmanoma;
3. elgesį galima įvertinti tiksliau, nei tai padarytų pats asmuo;

4. stebėjimas nepriklauso nuo tiriamojo nuostatos, jo noro atsakinėti į pateiktus klausimus arba subjektyvaus atsakymo apklausų metu;

5. galima vienu metu aprėpti daugiau savybių, stebimų reiškinių.

Galimos ir įvairios klaidos, susijusios su tiriamųjų elgesio vertinimu. Šios vertinimo klaidos gali būti esminės, lemiančios palankų ar nepalankų požiūrio susiformavimą konkrečios profesijos atstovų atžvilgiu. Pavyzdžiui, stebėtojas gali vertinti konkrečios profesijos atstovo elgesį remdamasis savo pirminiais įspūdžiais. Jeigu stebėjimo pradžioje jis susidaro nepalankų įspūdį apie tam tikros profesijos atstovą, tai ir vėlesniuose stebėjimuose gali nepalankiai vertinti visus tos profesijos atstovus. Daroma prielaida, kad kartais vertinant pagal išankstinius įsitikinimus, vertinamiesiems priskiriamos tam tikros asmeninės savybės, pavyzdžiui, besišypsantiems priskiriamas humoro jausmas, o nešiojantiems akinius – inteligentiškumas ir pan.

Praktinė veikla. Praktinė veikla gali būti labai įvairi:

1. visuomenei naudingas darbas (pvz., savanoriška veikla įvairiuose centruose);
2. ruošos darbai;
3. darbai per darbų pamokas;
4. praktika;
5. užklasinė veikla;
6. laboratoriniai darbai ir pan.

Pasitelkiant praktinę veiklą, kaip profesinio informavimo tikslą, labai svarbu tinkamai apibendrinti ir įvertinti minėtos praktinės veiklos rezultatus. Mokiniai turi suvokti ir įvertinti savo praktinio darbo reikšmę, įvertinti savo darbo kokybę, kad galėtų išmatuoti savo pajėgumus, polinkius, sugebėjimus. Praktinės veiklos rezultatų apibendrinimas padeda jiems savarankiškai tai atlikti.

Vaizdinių priemonių demonstravimas. Įvairios vaizdinės priemonės yra demonstruojamos ir pamokų, ir užklasinės veiklos metu. Vaizdinė informacija, be abejo, padeda geriau įsiminti ir suvokti reiškinius, todėl profesinio informavimo tikslais turi būti pasitelkiamos kuo įvairesnės vaizdinės priemonės: kino filmai, televizijos laidos, paveikslai, schemas, diagramos, nuotraukos, albumai, kt. Įvairios vaizdinės priemonės gali padėti:

1. suvokti (vaizdinė raiška lemia greitesnį suvokimą);
2. suprasti (aiškesnis suvokimas lemia greitesnį supratimą);
3. sustiprinti atmintį (geriau įsiminama);
4. prisiminti;
5. žadinti motyvaciją (kai naudojamas daugiau nei vienas pojūtis, didesnė tikimybė sužadinti susidomėjimą);

6. pajvairinti informacijos pateikimą (vaizdinės priemonės suteikia galimybę informaciją įtvirtinti įvairiais būdais);

7. efektyviai naudoti laiką.

Vaizdinės priemonės turėtų būti paprastos, informatyvios ir įdomios.

Verbaliniai (žodiniai) metodai. Tai pokalbiai, pasakojimai, paskaitos ir pan. Žodžio vartojimo metodika reikalauja siekti įtikinamumo, aiškumo aptariamais klausimais, ugdyti mokinių mąstymą ir pažiūras. Profesinis informavimas neįmanomas be gyvo pasakojimo, įkvepiančio žodžio, nes informavimo prasmė slypi ne tik žinių pateikime, bet kartu ir ugdytose sužadinant klausytojo interesus, emocijas, valios sprendimus.

Informacinės komunikacinės technologijos (IKT). Informacinės ir komunikacinės technologijos (IKT) – tai techninė įranga, skirta informacijai apdoroti, ir programinė įranga (pavyzdžiui, tekstų rengimo sistema, skaičiuoklė, duomenų bazė, pateikčių rengimo programa) bei metodai, kuriais kuriama, tvarkoma bei skleidžiama informacija (Dagienė 2000). IKT samprata remiasi plačiu technologijų supratimu. Į šią sąvoką įeina:

1. kompiuteriai;
2. interaktyvi daugialypė terpė;
3. nešiojami kompiuteriai;
4. elektroninės lentos;
5. televizija;
6. mobilieji telefonai;
7. intranetas;
8. internetas.

IKT atveria platesnes galimybes rinkti, apdoroti ir teikti reikalingą informaciją. Svarbu, kad mokiniai galėtų patys taikyti IKT įvairių dalykų pamokose ir užklasinėje veikloje. Aktyvus IKT naudojimas formuoja praktinius gebėjimus, pavyzdžiui, gebėjimą apdoroti informaciją, t. y. susirasti ją bet koku pavidalu, peržvelgiant tiek popierinius, tiek kompiuterinius katalogus, atrinkti šaltinius, susisteminti informaciją pagal svarbą, išsirinkti fragmentus, juos susisteminti. Vis plačiau naudojamos IKT priemonės padeda greičiau susirasti reikalingą informaciją, skatina savarankiškumą, aktyvumą.

Savarankiškas literatūros skaitymas. Savarankiškas literatūros skaitymas taip pat turi pažintinę ir auklėjamąją reikšmę. Informacijos apie profesijas interesantai gali rasti grožinės literatūros kūrinuose, mokslo leidiniuose, specialioje literatūroje apie profesijas (pvz., Profesijos vadove), žurnaluose ir laikraščiuose (skirtuose konkrečiai profesijai ar mokslų sričiai), informaciniuose leidiniuose (pvz., lankstinukuose, informaciniuose kalendoriuose). Žinoma,

naudojimas šia literatūra priklauso nuo literatūros pobūdžio bei nuo besidominčiojo interesų, amžiaus ypatybių.

3.2. Profesinio informavimo formų trumpas pristatymas

Profesinis informavimas pamokų metu. Svarbiausia profesinio informavimo figūra mokykloje yra mokytojas; pateikdamas mokslo pagrindų žinias, mokėjimus ir įgūdžius, mokytojas supažindina mokinius su profesijomis, susijusiomis su jo dėstomu dalyku. Mokytojas turi geras sąlygas pažinti atskirų mokinių gabumus bei sugebėjimus dėstomam dalykui, taip pat pastebėti jų bendruosius gebėjimus (suvokimo, atminties, mąstymo, vaizduotės). Taip pat mokytojas turi visas sąlygas ir priemones pažinti mokinių veiklos būdą (darbštumą, atkaklumą, kantrybę, tikslumą, organizuotumą ir kt.).

Mokytojai, siedami teorinį dėstomą dalyką su praktine veikla, turi atskleisti mokiniams skirtingų profesijų atstovams keliamus dalykinius ir etinius reikalavimus, profesijų reikšmę visuomenės gyvenime, nurodyti būdus, kaip pažinti atskiras profesijas, kaip joms pasirengti.

Vizitai į įmones ir mokymo įstaigas, ekskursijos. Profesinio informavimo tikslų galima siekti specialių vizitų į įmones ar mokymo įstaigas metu bei ekskursijų metu. Ši profesinio informavimo forma taikoma tada, kai yra poreikis aiškiau patirti realias tam tikros mokymo ar veiklos pasaulio situacijos sąlygas. Tokiu būdu mokiniai yra atitraukiami nuo įprastinės aplinkos. Šių vizitų metu mokiniai gali geriau susipažinti su realiomis profesijų sąlygomis, išsiaiškinti, kokių savybių reikalauja stebėtų specialistų darbas, kas atstovauja darbuotojų interesams ir pan.

Vizitai į mokymo institucijų organizuojamas atvirų durų dienas taip pat yra labai informatyvūs, kadangi mokiniai gauna pirminę informaciją apie mokymo ir studijų programas, išgirsta atsakymus į jiems rūpimus klausimus, gali apsilankyti auditorijose, laboratorijose.

Į rūpimus profesijos pasirinkimo klausimus galima atsakymus rasti ir ekskursijų į muziejus metu.

Susitikimai su įvairių profesijų atstovais. Rengiami susitikimai su įvairių profesijų atstovais, kurių metu gaunama pirminė informacija apie profesijas, yra įtaigūs ir dažnai sudomina mokinius. Susitikimai su įvairių profesijų atstovais gali būti organizuojami vienai ar kelioms klasėms. Organizuojant tokio pobūdžio susitikimą, reikia iš anksto numatyti susitikimo vietą (pvz. mokykla, įmonė, neformali aplinka), laiką ir trukmę. Siekiant, kad susitikimas mokiniams taptų akstinu ir ateityje jie išsamiau domėtusi aptarta profesija, būtina aiškiai apibrėžti susitikimo rezultatus ir parinkti atitinkamą profesiją reprezentuojantį atstovą.

Profesinis informavimas klasės valandėlių metu. Klasės vadovas, būdamas ir dalyko mokytojas, turi palankias sąlygas pažinti mokinius. Daugelį metų vadovaudami vienai klasei, klasių vadovai geriau nei kiti mokytojai pažįsta savuosius auklėtinius. Jiems labiau prieinami įvairūs mokinių gebėjimų, poreikių tyrimo metodai, jie geriau pažįsta auklėtinių šeimas ir yra susipažinę su tėvų lūkesčiais savų vaikų atžvilgiu. Pagal santykius su draugais, mokytojais ir tėvais, klasės vadovas gali įvertinti mokinių socialinio elgesio ypatumus, elgesio ir veiklos motyvaciją, užklasinę ir visuomeninę veiklą, fizinę išsivystymą ir sveikatą. Taigi klasės vadovas tampa pagrindiniu profesinio informavimo organizatoriumi.

Klasės valandėlių metu auklėtojai gali išsiaiškinti klasės mokinių poreikius profesinio informavimo srityje, sudaryti renginių bei priemonių planą, aptarti dalyvavimo įvairiuose profesinio informavimo renginiuose rezultatus.

Profesinio informavimo konferencijos. Konferencija – įstaigų, įmonių, organizacijų ir kt. institucijų atstovų pasitarimas, susirinkimas. Organizuojamos įvairios tematikos konferencijos, į kurias įtraukiami mokiniai ir jų tėvai, įvairių profesijų bei visuomeninių organizacijų atstovai (pvz., Lietuvos darbo biržos, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos, karjeros centrų, meno mokyklų, profesinių mokyklų, kolegijų ir universitetų atstovai), darbdaviai, LR švietimo ir mokslo ministerijos deleguoti asmenys ir pan.

Kino filmai, televizijos laidos, radijas. Radijas ir televizija šiandien yra lengviausiai prieinamos profesinio informavimo formos, todėl mokiniams taip pat gali būti demonstruojami ir kino filmai, ir informacinės laidos apie skirtingas profesijas. Pasitelkus šią profesinio informavimo formą, labai svarbu aptarti ir išanalizuoti matytą informaciją, kadangi aptarimas padeda geriau įsisąmoninti, įsiminti įvairius skirtingos profesinės veiklos ypatumus ar suprasti šios veiklos reikšmę visuomenei ir žmogui. Aptarimui gali vadovauti klasės auklėtojai, būrelių vadovai ir kt.

Mokyklos, kurios turi savo radiją ar televiziją, taip pat gali sėkmingai rengti laidas profesinio informavimo tikslais.

Speciali literatūra. Pažinti profesijas galima pasitelkus specialią literatūrą, kurią sudaro:

1. grožinės literatūros kūriniai;
2. mokslinė ir techninė literatūra, žurnalai;
3. laikraščiai (informacija mokyklos leidžiamame laikraštyje);
4. informaciniai leidiniai (pvz., Profesijos vadovas).

Stendai. Stendai – išsamus vaizdinis informacijos šaltinis, kuris gali būti pritaikomas ir naudojamas profesinio informavimo tikslams. Stenduose gali būti pateikiama aktuali ir nuolat

atnaujinama informacija apie studijų ir mokymo programas, mokymo įstaigas, organizuojamus renginius (pvz., atvirų durų dienas, darbo mugės, karjeros dienas, kt.) ir pan.

Minėtą svarbiausią informaciją taip pat galima išplatinti rengiant informacinius lankstinukus, skrajutes, informacinio pobūdžio kalendorius.

Paroda. Profesinio informavimo tikslais gali būti organizuojamos profesinio informavimo gaminių parodos. Šių parodų metu vyksta sukurtų profesinio informavimo ir konsultavimo nacionalinių bei tarptautinių projektų skaida, eksponuojami leidiniai, elektroninės priemonės ir kiti profesinio informavimo ir konsultavimo srities produktai. Parodų lankytojai gali susipažinti su profesinio informavimo paslaugas teikiančiomis institucijomis.

Paskaita. Tai informavimo forma, kurios metu dažniausiai vienas žmogus perduoda tam tikros srities informaciją žodžiu. Nors klausytojai tiesiogiai paskaitoje nedalyvauja, negalima teigti, kad jie yra pasyvūs. Klausytojai gali intensyviai dirbti bandydami suvokti paskaitos argumentaciją, gerai suprasti logiką, įvertinti faktus ir įrodymus, stengtis atskirti esmę nuo antraeilių dalykų ar kitaip sekti paskaitos eigą. Paskaita susideda iš įžangos, dėstymo (pagrindinės dalies) ir išvadų (baigiamosios dalies). Medžiaga turi būti pateikiama sistemiškai, struktūruotai ir vaizdingai. Tai gana praktiškas ir greitas informacijos perteikimo būdas. Paskaitų metų pasakojimai apie profesijas turi būti vaizdingi (pvz., naudojamos skaidrės, plakatai, diagramos, kino filmai ir pan.) ir struktūruoti.

Inscenizavimas, vaidinimas, viktorinos (konkursai). Vaidmenų atlikimas – tai trumpas realus ir atkartojamas arba sukurtas gyvenimiškas epizodas ar vaidmuo, kuriam grupės narys ruošiasi. Galimas vaidmens atlikimas arba vaidinimas dalyvaujant keliems grupės nariams. Tokiu būdu vieni grupės nariai bus dalyviai, o kiti – tik stebėtojai. Po vaidinimo abi grupės pasidalija savo mintimis bei nauja patirtimi. Vaidmenų atlikimas sudaro puikias galimybes platesnei diskusijai ir pažinimo džiaugsmui.

Naudojant imitacijas ir žaidimus, dalyviai yra įtraukiami į kompleksinę problemos sprendimą, jie gali patirti profesiją, būsimą įvykį. Imitacijų ar žaidimų metu pateikiami elgesio stereotipai ar nurodomos taisyklės tipiškoms gyvenimo situacijoms, žmonių tarpusavio santykiams. Imitacijų ir žaidimų pabaigoje taip pat būtinas aptarimas.

Organizuojant vaidinimus ir imitacijas, labai svarbu, kad mokiniai patys rodytų iniciatyvą, mokytojas ar profesijos patarėjas turi leisti jiems laisvai nuspręsti dalyvauti.

Konkursai tai pat skatina domėjimąsi ir padeda įsiminti informaciją apie profesijas

Profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė). Profesinio informavimo dienų (karjeros savaitės) metu skirtingose švietimo institucijose vyksta renginiai, skirti mokiniams ir studentams.

Informacinių renginių metu lankytojai klauso įvairias paskaitas apie karjeros planavimą, atlieka asmenybės kryptingumo testus, susitinka su švietimo sektoriaus institucijų atstovais ar potencialiais darbdaviais ir yra supažindinami su įvairiomis studijų bei darbo galimybėmis. Renginiuose dalyvaujantys studentai ir mokiniai teigia, jog išsamios Karjeros dienos leidžia susidaryti platesnį vaizdą tiek apie studijas, tiek apie darbdavių reikalavimus potencialiems darbuotojams. Darbdaviai, prisistatinėję studentams ir mokiniams bei atėję paklausti jų pranešimų, teigia, jog šitaip jie gali sekti rinką, matyti, kaip studentai ieško darbo, įsivaizduoja savo būsimą veiklą bei išgirsta keliamus būsimų darbuotojų reikalavimus.

Internetas. Internetas – tai puikus būdas greitai ir lengvai surasti ieškomą informaciją, susijusią su profesijos pasirinkimu. Internetu yra prieinamos ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių duomenų bazės. Taigi informacijos įvairovė skatina lyginamosios analizės praktiką profesinio informavimo ir konsultavimo kontekste. Informacinėmis kompiuterinėmis technologijomis grindžiami žinių šaltiniai ir diagnostinės priemonės atveria naujas galimybes tobulinti profesinio informavimo paslaugų apimtį ir kokybę.

3.3. Profesinio informavimo formų trūkumai ir privalumai

1 lentelė

Formos pavadinimas	Pagrindiniai privalumai	Galimi trūkumai
Pamoka	<ul style="list-style-type: none"> • Logiškai, struktūruotai pateikta medžiaga; • Įkvepianti pamoką vedančio asmens patirtis; • Mąstymo ir diskusijų skatinimas; • Taikoma didesnei klausytojų auditorijai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pamoką vedantis asmuo nėra puikus oratorius; • Klausytojų pasyvumas; • Sunkiai įvertinamas žinių įsisavinimas; • Vienpusė komunikacija.
Vizitai ir ekskursijos	<ul style="list-style-type: none"> • Galimybė pamatyti realią situaciją; • Realu – efektyvu (tai, ką matai, geriau įsisavini); • Aiškus siektinas rezultatas grindžiamas konkrečiu vizitu; • Grįžtamasis ryšys. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vizito planavimo ir įgyvendinimo laiko sąnaudos; • Papildomos finansinės išlaidos; • Ne visiems prieinama dėl finansinių apribojimų; • Mokinių priežiūra vizito ar ekskursijos metu.
Susitikimai su profesijų atstovais	<ul style="list-style-type: none"> • Galimybė išgirsti įvairių nuomonių apie tą pačią profesiją; • Galimybė dalyvauti diskusijoje; • Dėmesio koncentracija dalyvaujant keliems profesijų atstovams. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geri profesijos atstovai gali būti blogi oratoriai; • Asmenybė gali užgožti pateikiamos informacijos turinį; • Pateikiamas nestruktūruotas informacijos turinys; • Žmogiškasis faktorius (netinkamai parinktas atstovas gali neobjektyviai charakterizuoti savąją profesiją).
Klasės valandėlės	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemingi susitikimai; • Galimybė atsižvelgti į konkrečius klasės mokinių poreikius; • Tiesioginis kontaktas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mokinių pasyvumas; • Diskusijos nukrypimas nuo temos.
Profesinio informavimo konferencijos	<ul style="list-style-type: none"> • Taikoma didesnei klausytojų auditorijai; • Galimybė pasikviesti įvairių pranešėjų; • Galimybė pasirinkti įvairias temas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Konferencijos organizavimo laiko sąnaudos; • Specialių patalpų ir įrangos būtinybė.
Kino filmai, televizijos laidos,	<ul style="list-style-type: none"> • Išliekamoji įrašo vertė; • Mąstymo skatinimas; 	<ul style="list-style-type: none"> • Šaltinis tik pačioms charakteringiausiomis profesijoms; • Pateikiamą informaciją sunku atnaujinti;

radijas	<ul style="list-style-type: none"> • Nebrangi ir patogi informacinė priemonė; • Padeda susidaryti vaizdinius; • Galimybė sustabdyti ar sulėtinti vaizdą; • Galimybė pasirinkti keletą trumpų ištraukų; 	<ul style="list-style-type: none"> • Gali būti suvokiama kaip pramoga; • Pasitaikantys techniniai nesklandumai.
Speciali literatūra	<ul style="list-style-type: none"> • Koncentruota informacija; • Ypač naudinga teigiamam profesijos įvaizdžiui sudaryti (pvz. „Sėkmingos karjeros istorijos“); • Lengvai pasiekiami įvairaus amžiaus bei išsilavinimo konsultuojamiesiems. 	<ul style="list-style-type: none"> • Be tinkamos įvadinės dalies gali pasirodyti nuobodus, „sausas“ informacijos pateikimo šaltinis; • Pateikiama informacija ne visada objektyvi, todėl profesijos patarėjas turėtų atidžiai peržiūrėti periodinėje spaudoje publikuojamus straipsnius.
Parodos	<ul style="list-style-type: none"> • Taikoma didesnei klausytojų auditorijai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Reklaminio pobūdžio, paviršutiniškas bendravimas.
Paskaita	<ul style="list-style-type: none"> • Taikoma didesnei klausytojų auditorijai; • Informacija pateikiama struktūruotai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vienpusis kalbėjimas, nuobodi; • Transliacinio pobūdžio; • Klausytojų pasyvumas.
Inscenizavimas, vaidinimas,	<ul style="list-style-type: none"> • Aktyvus dalyvavimas ir medžiagos įsisavinimas; • Reali situacija; • Pačių realiai patirtos žinios išlieka ilgesnį laiką; • Emocijų raiška; • Mokymasis dalinantis patirtais įspūdžiais ir emocijomis atliekant tam tikrą vaidmenį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tokia profesinio informavimo forma gali būti nepriimtina, ypač drovesniems mokiniams; • Netaikoma didelėms grupėms; • Reikalauja kruopštaus pasirengimo; • Sunku suvaldyti daug dalyvių; • Laiko sąnaudos.
Konkursai (viktorinos)	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencijos skatinimas; • Tiesioginis grįžtamasis ryšys; • Profesijos patarėjas turi laiko stebėti dalyvius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nerimtas požiūris; • Sudėtinga kontrolė; • Dalyvių pasyvumas.
Profesinio informavimo dienos (karjeros savaitė)	<ul style="list-style-type: none"> • Taikoma didesnei klausytojų auditorijai; • Koncentruotas dėmesys vienai temai; • Individualus dėmesys; • Galimybė dalyvauti diskusijoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Reikalauja kruopštaus pasirengimo; • Laiko sąnaudos; • Specialių patalpų ir įrangos būtinybė.
Teminiai vakarai	<ul style="list-style-type: none"> • Kūrybiškumo ir aktyvumo skatinimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvių pasyvumas.

Internetas	<ul style="list-style-type: none"> • Palankios sąlygos gauti naujausią informaciją, susijusią su profesijos pasirinkimu, mokymosi institucijos paieškomis ir t. t.; • Prieinamos ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių duomenų bazės. 	<ul style="list-style-type: none"> • Napatikimas interneto ryšys; • Organizuojant grupinį informavimą, reikalinga speciali patalpa (tinkamai parengta kompiuterių klasė) ir papildomos techninės priemonės (daugialypė terpė); • Informacijos srautų intensyvumas bei gausa; • Būtinasis informacijos diferencijavimas (prioritetas – oficialios duomenų bazės);
Seminarai	<ul style="list-style-type: none"> • Išankstinis dalyvių pasiruošimas; • Aktyvus dalyvių įsitraukimas; • Diskusijų galimybė; • Seminaro moderatoriai – dalyviai; • Tinkamumas specialioms temoms. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sunku, nedrąsu pradėti; • Dalyvių pasyvumas.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

5. Iš pateikto sąrašo pažymėkite penkis profesinio informavimo metodus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- aspektinė analizė
- analitinis tyrimas
- stebėjimas
- praktinė veikla
- anketinė apklausa
- kokybinis diagnostinis tyrimas
- vaizdinių priemonių demonstravimas
- verbaliniai (žodiniai metodai)
- fenomenologinė analizė
- IKT (informacinės kompiuterinės technologijos) naudojimas

6. Nuo ko priklauso profesinio informavimo formų taikymo efektyvumas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- esmės suvokimo
- tikslo suformulavimo
- strategijos pasirinkimo

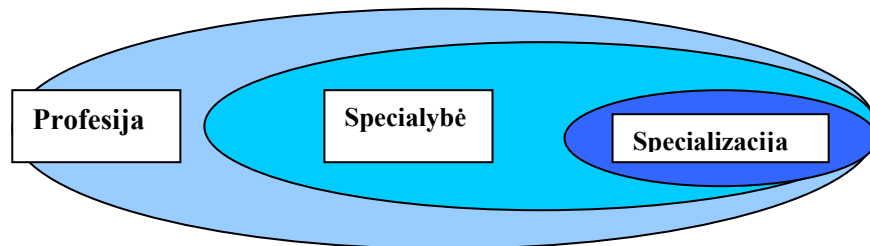
4. PROFESIJOS SUPRATIMAS

Profesija – atitinkamomis žiniomis, gebėjimais pagrįstos žmonių veiklos kombinacijos, teikiančios jiems materialinio apsirūpinimo ir aktyvaus įsijungimo į visuomeninio gyvenimo struktūras prielaidas. (Laužackas 2005, 34). **Profesija** yra veikla, pavyzdžiui, teisė, medicina ar inžinerija, kuriai atlikti reikia ženklaus profesinio pasirengimo, darbo patirties ir specializuotų tam tikros trukmės studijų. Galimybė užsiimti šia veikla gali būti tam tikru būdu reglamentuojama.

Specialybė – tam tikra mokslo žinių ir pažinimo faktų visuma, kurią įsisavina žmogus, rengdamasis darbui konkrečioje profesijoje, t. y. įgyja reikiamą kvalifikaciją. Specialybė dažniausiai sutampa su mokymo / studijų programa. (Laužackas 2005, 45).

Kalbant apie šių sąvokų ryšį, reikia paminėti, jog dažniausiai *specialybė* suvokiama siauriau nei *profesija*. *Profesijos* sąvoka atspindi veiklos pobūdį, o *specialybė* – praktikoje realizuojamą profesinę veiklą. Be šių sąvokų dažnai vartojamas ir neretai painiojamas dar vienas terminas – *specializacija*.

Specializacija – siauresnė už specialybę žinių ir pažinimo sritis; darbo pasidalijimo forma, kai asmuo sutelkia savo veiklą į vieną palyginti siaurą veiklos sritį (1 pav.). Šia sąvoka pažymima, jog asmuo žinias bei gebėjimus tobulina siauroje tam tikros profesinės veiklos srityje.

1 pav. Profesija, specialybė, specializacija: sąvokų apibrėžimo ribos

Profesijos patarėjas remiasi pagrindiniais profesinio informavimo principais. Labai svarbu suvokti, jog profesinis informavimas pirmiausia yra paremtas objektyvios informacijos teikimu, todėl būtina turėti žinių ne tik apie giminiškas profesijas, bet ir apie jų įgijimo kelius, kvalifikacijos tobulinimo galimybes.

Istorija ir vystymasis. Profesijų pasaulio įvairovė sudaro galimybę analizuoti profesijos istoriją ir jos vystymosi kelią. Susiduriama su sunkumais siekiant įvertinti giminiškų profesijų atsiradimo bei paplitimo laiką, todėl informacijos paieška bei duomenų analizė tampa svarbia profesijos patarėjo veiklos sritimi. Nereikėtų pamiršti, jog technikos ir technologijų tobulėjimas lemia vienu profesijų atsiradimą, o kitų nykimą, todėl konsultacijos metu profesijos patarėjas turėtų akcentuoti šiuos faktus.

Poreikis ir perspektyvos. Supažindinant su profesijomis, būtina informuoti apie aptariamą profesijos perspektyvas. Darbo rinka formuoja tam tikrą profesijų poreikį, todėl profesijos patarėjas turėtų žinoti artimiausias darbo rinkos plėtros tendencijas, būti susipažinęs su profesijų poreikio prognozėmis. Vienas patogiausių informacijos apie darbo rinkoje paklausias profesijas paieškos būdų – Lietuvos darbo biržos publikuojamo Įsidarbinimo galimybių barometro bei LDB Jaunimo darbo centro kas ketvirtį rengiamo Informacinio biuletenio analizė. Būtina paminėti, jog šios prognozės nėra ilgalaikės, todėl renkantis profesiją reikėtų jas vertinti kritiškai.

Ryšys su kitomis profesijomis. Aptariant profesijas bei jų įgijimo kelius, reikėtų nepamiršti, jog realybėje susiduriama su giminiškomis profesijomis bei jų grupėmis. Konsultuojant reikia paminėti, kokių žinių ir gebėjimų poreikis būdingas vienai ar kitai profesijų šeimai, o kokios žinios bei gebėjimai būtini konkrečiai profesijai.

Mokymo institucijos, kuriose galima įgyti pasirinktą profesiją. Vienas svarbiausių dalykų pasirinkus profesiją – mokymo institucijos, kurioje rengiama pasirinktai profesijai, išsirinkimas. Profesijos patarėjas, turėdamas žinių apie Lietuvos švietimo sistemą, jos lygmenis bei mokymo institucijų tipus, turi informuoti asmenis apie jų pasirinkimo galimybes. Ypač naudinga profesijos patarėjui yra LR Švietimo ir mokslo ministerijos oficiali duomenų bazė AIKOS (Atvira informavimo konsultavimo ir orientavimo sistema – www.aikos.smm.lt).

Papildoma mokymosi medžiaga

4.1. Profesijų grupės

1974 metais **L. Jovaiša** parengė profesijų sąrašą **pagal veiklos poreikį**. L. Jovaiša teigia, jog sąrašas buvo sudarytas laikantis požiūrio, kad gabumai yra motyvacijos veiksnys, sukeliantis polinkį. Dėl šios priežasties visai tikėtina prielaida, kad asmuo rinksis profesiją pagal savo polinkius¹. L. Jovaiša išskyrė 6 profesijų grupes:

1. intelektinės [išvystytas gebėjimas spręsti sudėtingas problemas];
2. techninės [išlavintas erdvinis, vaizdinis mąstymas];
3. socialinės [gebėjimas organizuoti veiklą, įtikinėti kitus];
4. asistento (aptarnavimo) [gebėjimas bendrauti, lengvai užmegzti kontaktus,];
5. ekspresyvinės (meninės) [savitas formų, spalvų jutimas, išlavintas estetiškas skonis];
6. lokomocinės (judesio, darbo atvirame lauke) [išvystyta ištvermė, gebėjimas įveikti kliūtis].

Išvardintoms profesijų grupėms priklauso šios profesijos:

¹ Jovaiša L. (1999). *Profesinio konsultavimo psichologija*. Kaunas. p. 76.

1. INTELEKTINĖS	2. TECHNINĖS	3. SOCIALINĖS
a) humanitariniai ir socialiniai mokslai; b) biologija ir medicina; c) fizika ir astronomija; d) chemija; e) matematika.	a) gavybos ir gamybos; b) statyba; c) energetika; d) elektronika; e) ryšiai.	a) valdymas (vadyba, administravimas); b) švietimas; c) apsauga (teisinė, civilinė, karinė); d) globa ir rūpyba; e) konsultavimas.
4. ASISTENTO	5. EKSPRESYVINĖS	6. LOKOMOCINĖS
a) prekyba ir maitinimas; b) žiniasklaida; c) finansai ir buhalterija; d) sielovada; e) buitės paslaugos.	a) architektūra; b) skulptūra; c) tapyba, grafika, dizainas; d) muzika, choreografija; e) grožinė literatūra, vaidyba,	a) transportas; b) miškininkystė; c) žemės ūkis; d) žvejyba; e) sportas.

Pagal asmens polinkį tam tikrai veiklai galima spręsti apie būsimą jo profesijos pasirinkimą.

L. Jovaiša akcentuoja asmeninės pasirinkimo laisvės svarbą.

4.2. Amenybės tipai pagal J. Hollandą

3 lentelė

NR.	TIPAS	VERTYBĖS	VEIKLOS BŪDAS	DARBO STILIUS
1.	REALISTINIS	Dažniausiai yra konservatyvių pažiūrų, pasižymi sveika nuovoka, mėgsta asmeninę laisvę, gamtą, yra taupus, sąžiningas.	Atlieka darbą daug nekalbėdamas, iš karto atlieka jį gerai, eidamas prie to, kas svarbiausia.	Bendraudamas kalba apie esmę, nemėgsta ilgų derybų, nori žinoti, ką reikia atlikti, ir dirba savarankiškai.
2.	KONVENCIONALUSIS	Konservatyvus, bet vertina prabangą, išsvermingas, sąžiningas, taupus, vertina tikslus, nuoseklius įsakymus.	Numato detalų veiklos planą ir jo laikosi. Dėmesingas detalėms, mėgsta jas sisteminti.	Gerai jaučiasi kolektyve, didžiuojasi galėdamas gerai ir ramiai atlikti darbą. Sunku dirbti, kai tikslų ir atlikimo būdų neįmanoma aiškiai apibrėžti.
3.	VERSLUSIS	Pasisekimas, statusas, atsakomybė, lojalumas, rizika.	Inicijuoja veiklą, kurią vykdo kiti. Sutelkia dėmesį į tikslo siekimą nekreipdamas dėmesio į smulkmenas.	Vadovauja komandai siekdamas tikslo. Gerai jaučiasi, kai gali suteikti valdžios įgaliojimus kitiems ir įtikinti kitus vykdyti planą. Kartais gali būti nejautrus kitų nuopelnams.
4.	INTELEKTUALUSIS	Kruopštumas, išradingumas, tikslo siekimas, nepriklausomybė.	Analizuoja problemą, įvertina galimybes ir duomenis, sudaro veikimo planą, analizuoja rezultatus.	Jam labiau patinka dirbti vienam. Kartais gali labiau susitelkti ties detalėmis ir nematyti visumos.
5.	MENINIS	Grožis, saviraiška, vaizduotė, kūrybiškumas, pažiūrų liberalumas.	Mėgsta kūrybiškai spręsti problemas ir planuoti. Sprendimai dažniausiai pagrįsti intuicija ir vaizduote.	Dažnai spontaniškas. Gali pateikti neįprastus sprendimus, kurie nesutampa su organizacijoje priimtomis normomis.
6.	SOCIALINIS	Paslaugos kitiems, teisingumas, supratimas, empatija, betarpiškumas.	Veikdamas atsižvelgia į aplinkinių žmonių nuomones, stengiasi rasti visus tenkinantį sprendimą.	Mėgsta dirbti grupėje, asmeniškai aukojasi, kad įvykdytų grupės uždavinius. Siekdamas sutarimo, kartais nepaiso darbo efektyvumo

Parengta pagal V. Stanišauskienės mokomąją medžiagą

4.3. Bendra informacija apie profesijų klasifikavimą

4 lentelė

NR.	V. PAVARDĖ	PROFESIJŲ KLASIFIKACIJOS KRITERIJUS	PROFESIJŲ KLASIFIKACIJOS SISTEMA
1.	C. Piorkovskis	Dėmesio ypatumai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Profesijos, reikalaujančios nuolatinio dėmesio. 2. Profesijos, reikalaujančios paskirstyti dėmesį ir sugebėti greitai jį perkelti. 3. Profesijos, reikalaujančios koncentruoto dėmesio. 4. Profesijos, reikalaujančios ritminio dėmesio. 5. Profesijos, reikalaujančios greitai prisitaikančio dėmesio.
2.	O. Lipmanas	Darbo objektai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Profesijos, kuriose darbas susijęs su žmonėmis; 2. Profesijos, apimančios darbą su gyvąja gamta; 3. Profesijos, kuriose darbas susijęs su negyvąja gamta.
3.	E. Strongas	Interesai	<p>I grupė – menininkas, architektas, psichologas, gydytojas. II grupė – fizikas, inžinierius, chemikas. III grupė – lakūnas, žemdirbys, dailidė. IV grupė – biuro tarnautojas, knygų žinovas.</p>
4.	F. Šatkovskis	Žmogaus potraukiai	<p><u>I. Vitalinių profesinių potraukių sfera:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Seksualiniai potraukiai (dauginimosi, meilės). 2. Maitinimosi potraukiai. 3. Globos potraukiai (motinystė, slauga). <p>16.1. II. Funkcinių profesinių potraukių sfera:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Statybos potraukiai (meistro darbai, statybai). 2. Judėjimo potraukiai (kelionės, medžioklės, kovos). <p><u>III. Socialinių profesinių potraukių sfera:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Savęs potraukiai (savęs teigimo, valdymo, siekimo

			<p>pasižymėti).</p> <p>2. Kontaktų potraukiai (atsidavimo, grupavimosi, dalyvavimo).</p> <p><u>IV. Kultūrinių profesinių potraukių sfera:</u></p> <p>1. Tyrimo potraukiai.</p> <p>2. Estetiniai potraukiai.</p> <p>3. Etiniai potraukiai.</p>
5.	J. Hollandas	Asmenybės ir profesinės aplinkos atitikimas	<p>1. Realistinis tipas.</p> <p>2. Konvencionalusis tipas.</p> <p>3. Verslusis tipas.</p> <p>4. Intelektualusis tipas.</p> <p>5. Meninis tipas.</p> <p>6. Socialinis tipas.</p>
6.	L. Jovaiša	Veiklos poreikis	<p>1. intelektinės [išvystytas gebėjimas spręsti sudėtingas problemas];</p> <p>2. techninės [išlavintas erdvinis, vaizdinis mąstymas];</p> <p>3. socialinės [gebėjimas organizuoti veiklą, įtikinėti kitus];</p> <p>4. asistento (aptarnavimo) [gebėjimas bendrauti, lengvai užmegzti kontaktus];</p> <p>5. ekspresyvinės (meninės) [savitas formų, spalvų jautimas, išlavintas estetiškas skonis];</p> <p>6. lokomocinės (judesio, darbo atvirame lauke) [išvystyta ištvėrmė, gebėjimas įveikti kliūtis].</p>

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

7. Kas yra profesija? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- darbo pasaulio keliami reikalavimai žmogui
- atitinkamomis žiniomis bei gebėjimais grįsti žmonių veiklos deriniai
- žmogaus asmeninių savybių ir gebėjimų rinkinys reikalingas konkrečiai darbinei veiklai atlikti

8. Kas yra specialybė? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- darbo pasidalijimo forma, kai asmuo sutelkia savo veiklą į vieną palyginti siaurą veiklos sritį
- žmogaus asmeninių savybių ir gebėjimų rinkinys reikalingas konkrečiai darbinei veiklai atlikti
- tam tikra mokslo žinių ir pažinimo faktų visuma, kurią įsisavina žmogus, rengdamasis darbui konkrečioje profesijoje, t. y. įgyja reikiamą kvalifikaciją

5. PROFESINIO INFORMAVIMO TURINYS

Profesinio informavimo turinį sudaro:

1. profesijos supratimas (visuomeninis poreikis, darbo perspektyvos ir t. t.);
2. profesijos įgijimas (informavimas apie švietimo įstaigų pasirinkimo galimybes ir t. t.);
3. darbo turinys ir pobūdis (supažindinimas su proceso išoriniais ir vidiniais ypatumais);
4. higieniniai, psichofiziologiniai, psichologiniai darbo ypatumai;
5. ekonominiai ir socialiniai darbo ypatumai;
6. informacijos apie profesiją šaltiniai.

Reikalavimai profesinio informavimo turiniui:

1. Profesijos (specialybės) supratimas:
 - 1.1. istorija ir vystymasis;
 - 1.2. profesijos poreikis ir perspektyvos;
 - 1.3. ryšys su kitomis profesijomis;
 - 1.4. mokymo institucijos, kuriose galima įgyti profesiją (nurodant stojimo sąlygas ir reikalavimus);
 - 1.5. darbo vieta; pareigos, kurias galima užimti.
2. Darbo pagal profesiją turinys:
 - 2.1. išorinis darbo proceso turinys (užduotys, rezultatai);
 - 2.2. vidinis darbo turinys (žinios ir gebėjimai, kurių prireiks dirbant pagal pasirinktą profesiją);
 - 2.3. darbo pobūdis (darbo aplinkos aptarimas: darbas lauke ar patalpoje; įprastomis ar pavojingomis sąlygomis).
3. Žmogus darbo metu:
 - 3.1. moralinės ir charakterio savybės;
 - 3.2. psichofiziologinės savybės;
 - 3.3. medicininės ir psichologinės kontraindikacijos.
4. Ekonominiai ir socialiniai profesijos ypatumai:
 - 4.1. darbo sąlygos (darbo trukmė; pamaininis darbas; dalinio užimtumo galimybės; atostogos);
 - 4.2. uždarbis, jo didėjimo galimybės;
 - 4.3. karjeros galimybės, tobulėjimo perspektyvos;
 - 4.4. socialinė sauga, pensinis amžius;
 - 4.5. profesijos populiarumas regione.
5. Literatūra apie tam tikrą profesiją:

5.1. periodinė spauda (sėkmingos karjeros istorijos);

5.2. specializuoti spaudiniai (Profesijų aplankai; Profesijos vadovas ir t. t.).

Papildoma mokymosi medžiaga

5.1. Reikalavimų profesinio informavimo turiniui aprašymas

Reikalavimų profesinio informavimo turiniui aprašymas yra:

1. **darbo vieta, pareigos, kurias galima užimti.** Pageidautina, jog pristatant tam tikrą profesiją būtų informuojama ir apie aptariamą profesijos atstovo darbo vietą. Ši informacija padeda asmeniui susidaryti išsamų vaizdą apie ateityje planuojamą darbo veiklą. Būtina paminėti, jog yra profesijų, (pvz., filosofo), kurių darbo vietos ir / ar užimamų pareigų spektro apibrėžti neįmanoma;

2. darbo pagal specialybę turinys:

2.1. išorinis darbo turinys – tai informacija apie darbo vietoje vykdomas užduotis, jų eiliškumą bei atlikimo rezultatus. Šio tipo informacija suteikia galybę supažindinti su profesija natūralioje jos aplinkoje. Tokiu būdu galima įsivertinti asmenines savybes bei aplinkos poveikį atliekamų užduočių kokybei. Šio tipo informaciją profesijos patarėjas turėtų teikti ypač atidžiai, atsižvelgdamas į objektyvius, patikrintus duomenis;

2.2. vidinis darbo turinys. Išoriniu darbo proceso turiniu aktualizuojamas vidinis tam tikros profesijos darbo turinys. Peržvelgus galimas užduotis ir siekiamus rezultatus, sužinoma, kokių žinių ir gebėjimų reikia įgyti siekiant aktyviai veikti pasirinktoje profesinėje veikloje. Informuojant būtina išskirti, kurie bendrieji gebėjimai aktualiausi, kaip jie veikia sėkmingą užduočių atlikimą. Privalu nurodyti, kokių specialiųjų gebėjimų, būdingų tik tam tikrai profesinei veiklai, teks įgyti;

2.3. darbo pobūdžio nusakymas – tai darbo aplinkos konkretizavimas. Siekiant maksimaliai informuoti, turėtų būti pateikiama informacija apie darbo aplinką, kurioje atliekamos pagrindinės užduotys: dirbama patalpose ar lauke; galbūt darbo sąlygos yra pavojingos ar kenksmingos;

3. žmogus darbo metu:

3.1. moralinės charakterio savybės. Tai profesinei veiklai būtinos charakterio savybės, kurias asmuo turėtų puoselėti. Tai tobulintinos charakterio savybės, kurių pagrindas – asmens vertybių nuostatos. Jei asmens moralinės charakterio savybės ir profesijos keliami reikalavimai sutampa, asmuo įgyja papildomą motyvacijos šaltinį, skatinantį tobulinti kvalifikaciją, įgyti naujų žinių bei gebėjimų, siekti aukštos darbo kokybės;

3.2. Psichofiziologinės savybės leidžia apibūdinti, kokių asmens psichofiziologinių charakteristikų tikimasi iš vienos ar kitos profesijos atstovų (pvz., atkreipiamas dėmesys į asmens reakciją, judesių koordinaciją, dėmesio koncentraciją, sklandžią kalbą, gerą atmintį);

3.3. Medicininės ir psichologinės kontraindikacijos. Tai asmens savybių, trukdančių atlikti visavertę profesinę veiklą, identifikavimas. Skirtingų profesijų medicininės ir psichologinės kontraindikacijos skiriasi priklausomai nuo atliekamų užduočių pobūdžio ir pageidautino rezultato (galimų medicininių ir psichologinių kontraindikacijų pavyzdžiai: regos, klausos, kalbos sutrikimai; užkrečiamos ligos (aktyvi tuberkuliozė; įvairios odos bei nagų grybelio formos); alergija; sutrikęs vestibuliarinis aparatas; lėta reakcija; nepakantumas sėdimam darbui; klaustrofobija; lėtas erdvinis mąstymas ir t. t.);

4. ekonominiai ir socialiniai profesijos ypatumai:

4.1. darbo sąlygos (trukmė, atostogos) turi būti apibūdintos siekiant informuoti apie pasirinktos profesinės veiklos teikiamą materialinę naudą. Būtina nurodyti darbo dienos trukmę. Jei darbas pagal pasirinktą profesiją yra pamaininis, reikėtų nurodyti pamainos intervalą. Atostogų trukmė dažniausiai – 28 kalendorinės dienos, tačiau yra profesijų, kurių atstovai atostogauja ilgiau, pvz., mokytojai atostogauja 56 kalendorines dienas per metus;

4.2. uždarbis, pajamų didėjimas. Atlygio už atliktą darbą įvardijimas gali padėti sutelkti jėgas bei motyvuoti asmenį aktyviai veikti. Profesijos patarėjas, aptardamas tam tikrą profesiją, turėtų nurodyti vidutinį atlyginimą, kurio galėtų tikėtis asmuo, nusprendęs pasirinkti konkrečią profesiją. Nors šiuo metu sudėtinga numatyti skirtingų profesijų darbuotojų pajamas, tačiau atsižvelgiant į darbo rinkos sektorių tyrimus bei prognozes, galima mėginti įvardyti profesinės veiklos sritis, kuriose dirbančių pajamos didės arba nesikeis;

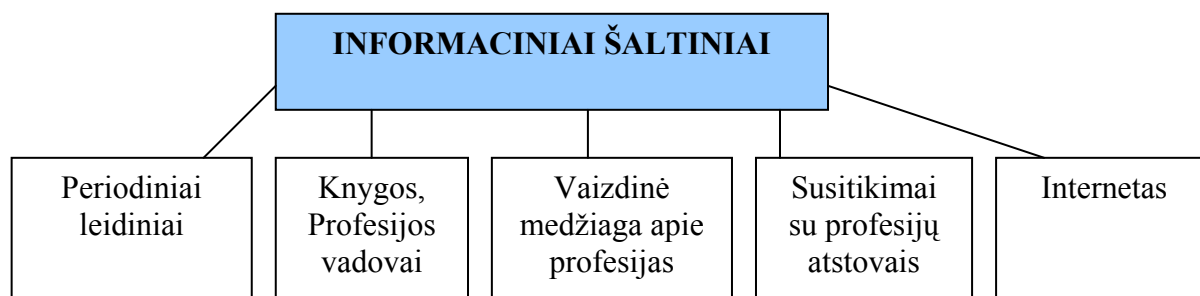
4.3. karjeros galimybės, tobulėjimo perspektyvos. Vienas aktualiausių šiandieninių dinamiškų pokyčių diktuojamų profesijos prestižo kriterijų – sėkmingos karjeros galimybės. Priklausomai nuo požiūrio į karjerą (asmeninė ar organizacinė karjera) pabrėžiami ir tam tikros profesinės veiklos privalumai. Tokiam informavimui ypač pasitarnauja sėkmingos įžymių visuomenės veikėjų, verslininkų, politikų, menininkų sėkmingos karjeros istorijos (angl. *success story*). Kvalifikacijos tobulinimo galimybių aptarimas yra labai aktualus, ypač kalbant apie profesijas, kurių tobulėjimo galimybės bei kryptys yra griežtai biurokратиškai reglamentuotos. Pvz., mokytojo profesija turi horizontaliosios karjeros plėtojimo tendencijų: skiriamos šios profesinės kvalifikacinės kategorijos– mokytojas, vyresnysis mokytojas, mokytojas metodininkas, mokytojas ekspertas;

4.4. socialinė sauga, pensinis amžius leidžia suvokti, į kokias socialines garantijas pretenduoja vienos ar kitos profesijos atstovai. Kai kurių profesijų atstovai turi reglamentuotą teisę į pensiją išeiti anksčiau LR įstatymuose numatyto laiko (pvz., teisėsaugos struktūrų darbuotojai,

ugniagesiai gelbėtojai), todėl aptariant skirtingas veiklos sritis, profesijos patarėjas turi informuoti ir apie šias galimybes;

4.5. profesijos populiarumas regione parodo profesijos paplitimo arealą ir įmanomas profesinės veiklos tobulinimo galimybes. Įvardijama, kur ir esant kokioms sąlygoms, palankiausia rinktis tam tikrą profesiją;

5. literatūros ir kitų papildomų informacinių šaltinių apie profesiją klasifikacija pateikta 2 pav.

2 pav. Informacinių šaltinių apie profesiją klasifikacija

5.2. Profesiogramos struktūra

Profesiograma – trumpas, konkretus ir detalus konkrečios profesijos apibūdinimas (profesijos charakteristika). (Profesijos patarėjų mokymo metodinė medžiaga, 2004, Vilnius. RMTKR Karjeros planavimo centras, 40).

1. Elementarioji profesiogramos struktūra:

- darbo objektas;
- darbo priemonės;
- darbo vietos charakteristikos aprašymas;
- reikiamos kvalifikacijos aprašymas;
- profesinio statuso įvertinimas.

2. Detali profesiogramos struktūra:

- Technologinė charakteristika:
 1. darbo objektas;
 2. darbo tikslai;
 3. darbo operacijos / veiksmai;
 4. darbo aplinka;
 5. darbo laikas;
 6. klaidos darbe.
- Ekonominė charakteristika:
 1. darbo sritis;

2. darbo paklausa.
- Pedagoginė charakteristika:
 1. išsilavinimo lygis ir turinys;
 2. mokymo įstaigos;
 3. būtinos žinios bei gebėjimai.
 - Medicininė charakteristika:
 1. reikalavimai sveikatai;
 2. medicininės kontraindikacijos;
 3. neigiami veiksniai darbe.
 - Psichologinė charakteristika:
 1. reikalavimai jutimo organams, klausai, judėjimo funkcijoms;
 2. reikalavimai protiniams sugebėjimams;
 3. reikalavimai charakterio bruožams.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

9. Reikalavimuose profesinio informavimo turiniui žmogus darbo metu apibūdinamas trejomis charakteristikomis (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- pedagoginiai gebėjimai
- moralinės ir charakterio savybės
- gebėjimas priimti sprendimus
- psichofiziologinės savybės
- medicininės ir psichologinės kontraindikacijos
- bendravimo gebėjimai

10. Darbo pagal profesiją turinys reikalavimuose profesinio informavimo turiniui apibūdinamas trimis parametrais (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- karjeros galimybių ir tobulėjimo perspektyvų turinys
- vidinis darbo turinys
- darbo pobūdis
- socialinės saugos galimybės ir pensinio amžiaus ribos
- profesijos populiarumo regione lygis
- išorinis darbo proceso turinys

6. NACIONALINĖ PROFESINIO INFORMAVIMO SISTEMA

6.1. Profesinio informavimo ir konsultavimo teisės aktai

Pagrindiniai Lietuvos teisės aktai ir politiniai dokumentai, svarbūs profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų plėtrai:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853);
2. Profesinio orientavimo strategija (Žin., 2004, Nr. 56-1955);
3. Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo reikalavimų aprašas (Žin., 2005, Nr. 60-2132).

6.2. Profesinio informavimo tikslinės grupės

Remiantis Profesinio informavimo standartu (2006) įvardytos šios profesinio informavimo tikslinės grupės:

1. jaunesniojo mokyklinio amžiaus (1–4 klasių, 5–8 klasių) mokiniai;
2. asmenys, „iškritę“ iš bendrojo švietimo sistemos;
3. jaunimas be profesinio pasirengimo;
4. vyresniojo mokyklinio amžiaus (9–12 klasių) mokiniai;
5. stojantys į Lietuvos profesines mokyklas asmenys;
6. profesinių mokyklų mokiniai;
7. stojantys į Lietuvos aukštąsias mokyklas asmenys;
8. kolegijų ir universitetų studentai;
9. mokinių tėvai;
10. mokytojai;
11. profesijos mokytojai;
12. dėstytojai;
13. profesinio informavimo konsultantai;
14. profesijos konsultantai;
15. dirbantys asmenys;
16. bedarbiai;
17. persikvalifikuojantys asmenys;
18. tobulinantys kvalifikaciją asmenys;
19. darbdaviai;
20. politikai;
21. neįgalieji;

22. kaliniai;
23. migrantai;
24. kiti.

6.3. Profesinio informavimo vykdytojai

Profesinį informavimą vykdo:

1. **Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai** mokiniams suteikia elementarių žinių apie darbo ir profesijų pasaulį, AIKOS interneto svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas paslaugas, informuoja, kur galima rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas;

2. **Profesijos mokytojai** profesinių mokyklų mokiniams teikia informaciją apie AIKOS svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas paslaugas, darbo rinką, profesijas, kvalifikaciją, tolesnio mokymosi galimybes, priėmimo sąlygas, informuoja, kur galima rasti profesinio informavimo ir konsultavimo institucijas, darbdaviams teikia informaciją apie profesinėje mokykloje teikiamą kvalifikaciją, vykdomas mokymo programas, kvalifikacijos tobulinimo galimybes;

3. **Profesinio informavimo konsultantai:**

3.1. *profesijos patarėjai* organizuoja profesinio informavimo taško veiklą, kaupia, saugo ir tvarko profesiniam informavimui reikalingą informaciją magnetinėse laikmenose ir žinynų, informacinių leidinių, aprašų ir kitomis spausdintos informacijos formomis, naudodamiesi AIKOS ir kitais informacijos šaltiniais, teikia profesinio informavimo paslaugas bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams ir visiems profesinio informavimo taškui priklausančioje teritorijoje gyvenantiems asmenims, padeda išmokti naudotis AIKOS ir kitomis internetinėmis svetainėmis, mokiniams teikia žinių apie profesijų ir darbo pasaulį, profesijų turinį, jų ypatumus ir reikalavimus, mokymosi ir studijų galimybes Lietuvos Respublikoje ir užsienyje, mokymo ir studijų programas, įgyjamą kvalifikaciją, priėmimo sąlygas, kvalifikacijos įgijimo arba tobulinimo, įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes, bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojus informuoja apie teikiamas paslaugas bei naujoves profesinio informavimo srityje, taip pat teikia įvairias profesinio informavimo paslaugas iškritusiems iš švietimo sistemos asmenims, jaunimui be profesinio pasirengimo, dirbantiesiems ir bedarbiams, darbdaviams, paaiškina, kaip rasti profesinio konsultavimo institucijas, rūpinasi, kad mokyklų mokiniai gautų informaciją apie profesinio konsultavimo paslaugas artimiausiame profesinio orientavimo centre;

3.2. *socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai* mokiniams teikia informaciją apie AIKOS interneto svetainę ir kitus profesinio informavimo šaltinius, profesinio informavimo taško teikiamas

paslaugas, darbo rinką ir profesijas, padeda mokiniams susirinkti reikalingą informaciją bei medžiagą, susidaryti individualius profesinės karjeros planus bei juos vykdyti, informuoja mokytojus, klasės auklėtojus, profesijos mokytojus apie profesinės karjeros planavimo principus ir metodiką.

6.4 Profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjai

Mokykloje ir už jos ribų numatomi du profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjų tipai:

1. **Profesinio informavimo taškai (PIT)** – tai akredituotos ar kitos institucijos, kuriose rūpinamasi profesiniu informavimu mokykloje ar kitoje įstaigoje. Juose profesinio informavimo paslaugas teikia profesijos patarėjai. Profesinio informavimo taškai (PIT) turi įrengtus laisvos prieigos prie interneto taškus, priėjimą prie šalies švietimo ir darbo rinkos duomenų bazių ar sukauptą informaciją kompiuterinėse laikmenose, vaizdajuostėse bei yra aprūpinti metodinėmis priemonėmis, žinynais apie mokymosi ir įsidarbinimo galimybes ar kita su profesiniu informavimu susijusia spausdinta informacija. 10-yje Lietuvos apskričių, savivaldybių teritorijose jau įrengti 61 profesinio informavimo taškai, kurie yra aprūpinti trijų kompiuterių darbo vietomis, skaitytuvu, spausdintuvu, vietinio tinklo bei programine įranga. Bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų mokytojai turėtų nukreipti mokinius, ieškančius išsamios su profesiniu informavimu susijusios informacijos, būtent į šiuos profesinio informavimo taškus. Ateityje visose 10-yje Lietuvos apskričių planuojama papildomai įsteigti 640 profesinio informavimo taškų;

2. **Profesinio orientavimo centrai (POC)** – tai akredituotos institucijos, kurios rūpinasi profesiniu informavimu ir konsultavimu bei įgyvendina prevencinę, reabilitacinę ir korekcinę profesinio konsultavimo veiklą už mokyklos ribų. POC profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugas teikia profesijos patarėjai, profesijos konsultantai ir psichologai.

POC funkcijos yra:

1. teikti informaciją visiems gyventojams apie įsidarbinimo galimybes Lietuvoje ir užsienyje;
2. rengti ir vykdyti prevencines, korekcines bei reabilitacines profesinio konsultavimo programas;
3. taikyti psichodiagnostinį testavimą;
4. konsultuoti profesinio kryptingumo, tinkamumo, profesinės karjeros planavimo klausimais;
5. Visos profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugos profesinio informavimo taškuose (PIT) ir profesinio orientavimo centruose (POC) teikiamos nemokamai.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

11. Iš pateikiamo įstatymų sąrašo pažymėkite vieną svarbų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų plėtrai teisės aktą (*reikia pažymėti teisingą atsakymą*):

- Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (Žin., 1997, Nr. 98-2478)
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853)
- Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 66-1909)

12. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturis profesinio informavimo vykdytojus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

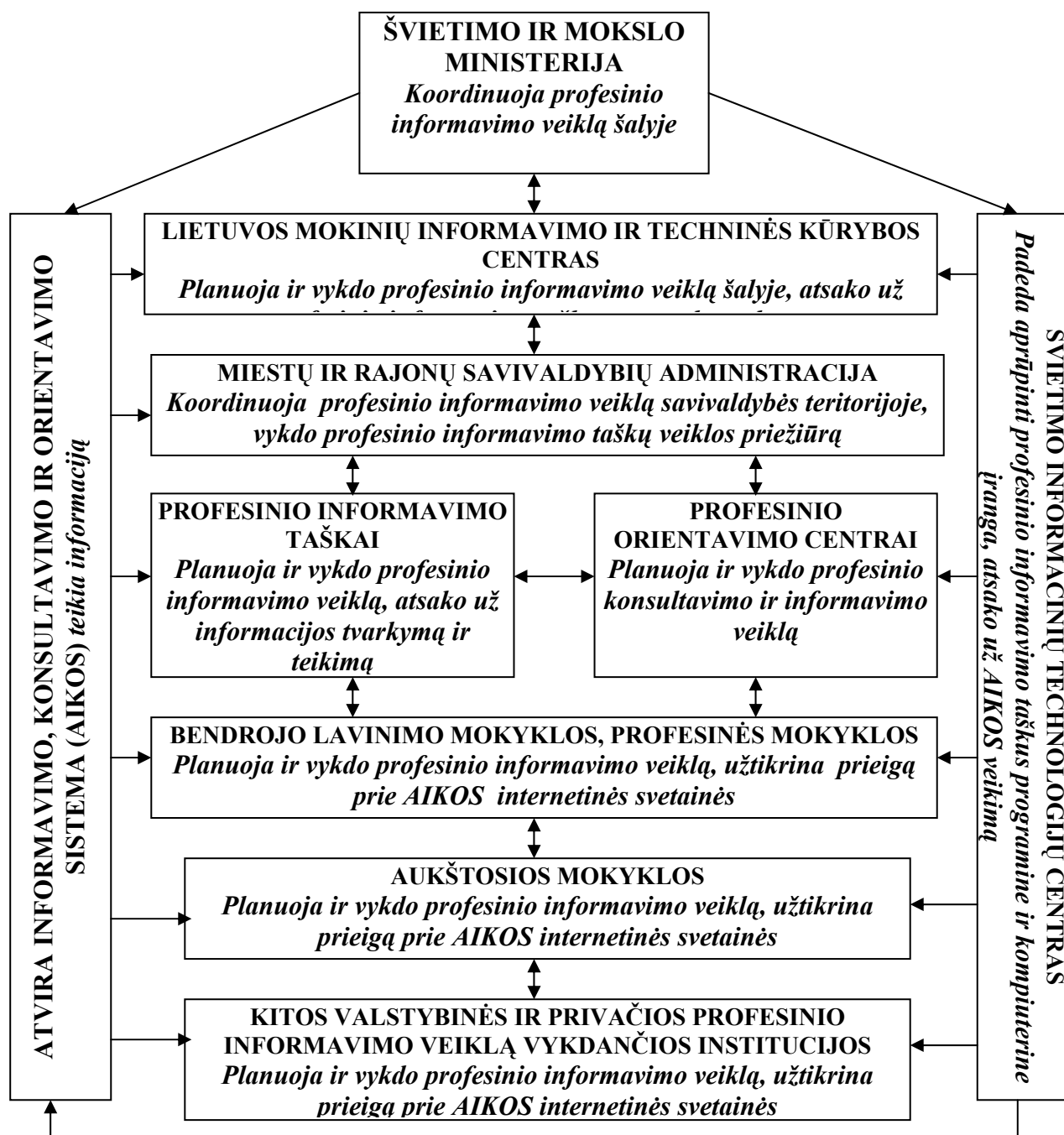
- Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai
- Mokinių tėvai
- Savivaldybės administracijos atstovai
- Profesijos mokytojai
- Regioninių darbo biržų darbuotojai
- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybų darbuotojai
- Profesijos patarėjai
- Socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai

13. Iš pateikto sąrašo pažymėkite du profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjų tipus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybos (TDRMT)
- Profesinio informavimo taškai (PIT)
- Profesinio orientavimo centrai (POC)
- Regioniniai darbo biržų skyriai (RDBS)

6.5. Nacionalinė profesinio informavimo struktūra

Nacionalinė profesinio informavimo struktūra pateikta 3 paveiksle.

3 pav. Nacionalinė profesinio informavimo struktūra

6.5.1. Nacionalinės profesinio informavimo struktūros aprašymas (už profesinį informavimą atsakingų ir / ar jį vykdančių institucijų funkcijos)

Profesinio informavimo ir konsultavimo veiklą šalyje koordinuoja **Profesinio orientavimo taryba**, kurią sudaro švietimo ir mokslo ministras bei socialinės apsaugos ir darbo ministras. Taryba – tai patariamoji institucija, vienijanti profesinio orientavimo praktikus, įvairių lygmenų

švietimo įstaigas, socialinius partnerius, darbo rinkos institucijas, visuomenines jaunimo ir suaugusiųjų organizacijas. Tarybos paskirtis – koordinuoti profesinio orientavimo veiklą šalyje, aprobuoti profesinio orientavimo finansavimo programas, užtikrinti visų visuomenės grupių atstovų dalyvavimą profesinio orientavimo plėtroje ir skatinti šios srities naujoves.

6.5.2. Profesinio informavimo ir konsultavimo įgyvendinimo priemonės

Pastaraisiais metais profesinio informavimo ir konsultavimo srityje buvo įgyvendintos ir iki šiol įgyvendinamos tokios pagrindinės priemonės:

Vytauto Didžiojo universitete (VDU) ir Vilniaus pedagoginiame universitete veikia antrosios pakopos magistro studijų programa „Karjeros projektavimas“ (2006 m. ši programa buvo įregistruota Švietimo ir mokslo ministerijoje bei pradėta vykdyti VDU ir VPU).

Naudojantis ES struktūrine parama, įgyvendinami projektai:

BPD 2. 4 priemonė „Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas“, veiklos sritis „Profesinis informavimas ir konsultavimas“ (2004):

1. „Profesinio orientavimo sistemos sukūrimas ir diegimas“, projekto koordinatorius Švietimo ir mokslo ministerija;

2. „Profesinio konsultavimo ir ugdymo paslaugų plėtra Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centre“, projekto koordinatorius Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras;

3. BPD 1. 5 priemonė „Darbo rinkos, švietimo, profesinio mokymo, mokslo ir studijų institucijų bei socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“, veiklos sritis „Profesinio informavimo, konsultavimo, orientavimo bazės atnaujinimas“ (2004) – „Atviros informavimo, konsultavimo, orientavimo sistemos (AIKOS) sukūrimas ir plėtojimas“, projekto koordinatorius Švietimo ir mokslo ministerija.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

14. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturias institucijas, kurios koordinuoja profesinio informavimo veiklą (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Miestų ir rajonų savivaldybių administracija
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
- Švietimo ir mokslo ministerija
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
- Lietuvos darbo birža
- Profesinio orientavimo taryba
- Švietimo informacinių technologijų centras

15. Koks yra profesinio informavimo ir konsultavimo specialistų rengimui skirtos veikiančios antrosios pakopos magistro studijų programos pavadinimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- „Profesinis informavimo ir konsultavimas“
- „Profesinis konsultavimas“
- „Karjeros projektavimas“

7. PROFESINIO RENGIMO SISTEMA

Lietuvoje galima išskirti du profesinio rengimo lygius – profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą.

7.1. Pagrindinis profesinis mokymas

Pagrindinio profesinio mokymo įstaiga – tai profesinę kvalifikaciją ir bendrojo lavinimo žinias teikianti mokymo įstaiga. Valstybinėse mokymo įstaigose Lietuvos piliečiai gali mokytis nemokamai. Nevalstybinėse mokymo įstaigose mokslas mokamas. Į profesines mokyklas stoti gali asmenys, sulaukę 14 metų amžiaus. Mokymosi forma yra tik dieninė (informacija apimta iš http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/gui/profesijos_mok.htm).

Pagrindinio profesinio mokymo programos yra keturių pakopų:

1. *I pakopa* skiriama jaunuoliams, neturintiems pagrindinio išsilavinimo ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją. Mokymosi trukmė – 2 metai. Sėkmingai baigusiems mokymo programas, įteikiamas kvalifikacijos pažymėjimas. Atskiros programos sudaromos mokiniams, baigusiems 9 klases ir norintiems įgyti pagrindinį išsilavinimą bei profesinę kvalifikaciją. Mokymosi trukmė – 3 metai. Sėkmingai baigusiems mokymo programas, įteikiamas kvalifikacijos pažymėjimas ir pagrindinio išsilavinimo pažymėjimas;

2. *II pakopa* skiriama jaunuoliams, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją. Mokymosi trukmė – 2 metai. Sėkmingai baigus mokslą, įteikiamas profesinio mokymo diplomą;

3. *III pakopa* skiriama jaunuoliams, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir norintiems įgyti vidurinį išsilavinimą bei profesinę kvalifikaciją. Mokymosi trukmė – 3 metai. Sėkmingai baigusiems mokymo programas, įteikiamas profesinio mokymo diplomą ir brandos atestatas;

4. *IV pakopa* skiriama jaunuoliams, turintiems vidurinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją. Mokymosi trukmė – 1–2 metai. Sėkmingai baigusiems mokymo programas, įteikiamas profesinio mokymo diplomą.

Profesinio mokymo įstaigų sąrašas pateikiamas Švietimo ir mokslo ministerijos tinklalapyje http://www.smm.lt/nuorodos/nr_profesinio.htm.

7.2. Aukštasis mokslas

Aukštojo mokslo institucijas vienijanti Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija įgyvendino bendrojo priėmimo koncepciją: stojantiejiems sudarytos sąlygos užpildžius prašymą dalyvauti bendrojo priėmimo konkurse į pasirinktas aukštąsias mokyklas (www.lamabpo.lt).

Aukštojo mokslo studijos yra dviejų rūšių – neuniversitetinės ir universitetinės.

7.2.1. Neuniversitetinės studijos

Neuniversitetinės studijos, vykdomos kolegijose, yra vienos pakopos.

Kolegija – tai aukštoji mokykla, kurioje studijuojama pagal neuniversitetines studijų programas. Tai į praktinę veiklą orientuotos profesinės studijos, kurių trukmė dažniausiai – 3 metai. Baigus studijas, įgyjamas aukštasis išsilavinimas ir profesinė kvalifikacija.

Neuniversitetinių studijų formos: dieninė, vakarinė ir neakivaizdinė. Baigus tos pačios pakopos skirtingų formų studijų programas, įgytas išsilavinimas yra lygiavertis.

Diplomai liudija įgytą kvalifikaciją. Baigę neuniversitetines studijas, įgyja profesinę kvalifikaciją. Baigus neuniversitetines, vientisąsias arba specialiąsias profesines studijas, įteikiamas aukštojo mokslo diplomai, suteikiamas ir profesinis bakalauras.

Studijų programos grupuojamos pagal studijų sričių ir krypčių klasifikatorių ir registruojamos Studijų ir mokymo programų registre (www.aikos.smm.lt). Svarbiausias formalusis įregistruotos studijų programos požymis yra programos valstybinis kodas (jis įrašomas ir diplome), svarbiausias kokybinis studijų programos požymis – jos akreditavimas.

Kolegijų steigimo būtinybę lėmė tiek Lietuvos ūkio poreikiai, tiek užsienio valstybių patirtis. Tobulėjant technologijoms ir įsitvirtinant smulkioms ir vidutinėms įmonėms, reikėjo vis daugiau aukštos kvalifikacijos specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą. Todėl buvo pradėtos kurti trumpesnės nei universitetinių studijų programos, kuriose daugiau dėmesio skiriama ne akademinėms žinioms, o praktiniam rengimui. Lietuvoje kolegijas steigti pradėta 2000 metais, priėmus naują Aukštojo mokslo įstatymą. Šiame įstatyme numatyta, kad aukštosios mokyklos yra dviejų tipų – universitetai ir kolegijos. 2005–2006 mokslo metais Lietuvoje veikia 16 valstybinių ir 12 nevalstybinių kolegijų.

Į kolegijas konkurso būdu priimami asmenys, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą, t. y. baigę vidurines mokyklas, gimnazijas ar profesinėse mokyklose įgiję brandos atestatą. Kiekviena kolegija turi savą studentų priėmimo tvarką, kuri skelbiama kolegijos interneto puslapyje bei įvairiuose reklaminiuose leidiniuose. Studentų priėmimo į kolegijas tvarką galima rasti Švietimo ir mokslo ministerijos puslapyje (<http://www.aikos.smm.lt/> arba <http://www.mokslas.lt/>).

7.2.2. Universitetinės studijos

Universitetinės studijos, vykdomos universitetuose, yra trijų pakopų:

1. pirmoji pakopa – pagrindinės studijos;
2. antroji pakopa – magistrantūra ir specialiosios profesinės studijos;
3. trečioji pakopa – rezidentūra, meno aspirantūra, doktorantūra.

Universitetinių studijų formos: dieninė, tęstinė ir neakivaizdinė. Baigus tos pačios pakopos skirtingų formų studijų programas, įgytas išsilavinimas yra lygiavertis.

Universitetai – tai mokymo institucijos, teikiančios aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Šiuo metu Lietuvoje yra 15 valstybinių ir 7 nevalstybiniai universitetai. Studijos universitetuose skiriamos vienai iš 6 studijų sričių:

1. humanitarinių mokslų;
2. menų;
3. socialinių mokslų;
4. fizinių mokslų;
5. biomedicinos mokslų;
6. technologijos mokslų.

Studijų sritys universitetuose skirstomos į studijų kryptis.

Baigę universitetines studijas, įgyja kvalifikacinį laipsnį ir (ar) profesinę kvalifikaciją arba mokslo laipsnį (doktorantūros studijos). Baigus pirmosios pakopos studijas, įgyjamas bakalauro kvalifikacinis laipsnis, baigus magistrantūrą – magistro kvalifikacinis laipsnis, baigus doktorantūrą – mokslo daktaro laipsnis, baigus meno aspirantūrą – meno licenciato diplomas, o baigus rezidentūrą – rezidentūros pažymėjimas.

Nepertraukiamos universitetinės studijos, apimančios pirmąją ir antrąją pakopas, vadinamos vientisosiomis. Studijų metu įgyta kvalifikacija prilygsta antrosios studijų pakopos kvalifikacijai.

Į universitetus konkurso keliu priimami asmenys, turintys ne žemesnį nei vidurinį išsilavinimą. Beveik į visus Lietuvos universitetus galima stoti bendrojo priėmimo metu (<http://www.aikos.smm.lt/> arba www.lamabpo.lt).

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

16. Kam skiriamos *II pakopa* pagrindinio profesinio mokymo programos? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- skiriama jaunuoliams, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir norintiems įgyti vidurinį išsilavinimą bei profesinę kvalifikaciją
- skiriama jaunuoliams, neturintiems pagrindinio išsilavinimo ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją
- skiriama jaunuoliams, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją
- skiriama jaunuoliams, turintiems vidurinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją

17. Aukštojo mokslo studijos yra dviejų rūšių (*pažymėkite jas*)

- dieninės
- neuniversitetinės
- neakivaizdinės
- universitetinės

18. Kelių pakopų studijos vykdomos universitetuose? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- vienos pakopos
- dviejų pakopų
- trijų pakopų
- keturių pakopų

7.3. Darbo rinkos kaitos ir profesinio rengimo sąveika

7.3.1. Darbo rinkos struktūrų tipai ir jų analizė

Analizuojant darbo rinką, kaip tam tikrą socialinę struktūrą, gali būti skiriami šie jos elementai:

Darbo rinkos instituciniai veikėjai:

1. darbo jėgos paklausą formuojančios įmonės, organizacijos (darbdaviai);
2. darbo rinkos procesus reguliuojančios ir valdančios institucijos, vykdančios darbo rinkos politiką (darbo biržos);
3. darbo jėgos pasiūlą formuojančios profesinio rengimo institucijos (profesinės mokyklos, aukštosios mokyklos, tęstinio profesinio rengimo institucijos);
4. darbuotojų ir darbdavių interesus atstovaujančios korporatyvinės institucijos (profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos).

Darbo rinkoje veikiančios socioprofesinės grupės:

1. bedarbiai, turintys įvairią nedarbo patirtį ir pasirengimo profesinei veiklai lygį;
2. žemos kvalifikacijos ir nekvalifikuoti darbuotojai, užimantys žemiausias pozicijas užimtumo struktūroje ir atliekantys kompensavimo vaidmenį kintant užimtumo ir ekonominės raidos situacijai – ekonominės plėtros laikotarpiais šis užimtumo sektorius išsiplečia, ekonominių krizių laikotarpiu mažėjant užimtumui, šių darbuotojų atleidžiama daugiausiai;
3. kvalifikuoti darbininkai, savo interesus darbo rinkoje ginantys įvairiais kolektyviniais veiksmais;

4. aukštos kvalifikacijos darbuotojai, užimantys aukščiausias pozicijas užimtumo struktūros hierarchijoje – jų konkuravimo darbo rinkoje pagrindas yra jų kvalifikacija ir žmogiškieji ištekliai.

Darbo rinkoje vykstanti darbo jėgos pasiūlos ir paklausos sąveika:

1. darbo jėgos pasiūlos formavimasis pirminio ir tęstinio profesinio rengimo metu;
2. darbo jėgos paklausos formavimasis veiklos pasaulyje;
3. darbo jėgos pasiūlos ir paklausos tarpusavio sąveika, lemianti pasiūlos ir paklausos procesų pokyčius.

Parengta pagal Brown P., Green A., Lauder H. (2001). *High Skills: Globalization, Competitiveness and Skill Formation*. Oxford University Press.

7.3.2. Darbo rinkos (darbo pasaulio) kaitos ir profesinio rengimo raidos sąveika

Įvairiuose darbo rinkos tyrimuose yra analizuojami šie pagrindiniai veiklos pasaulio kaitos aspektai:

1. technologijų kaita;
2. teisinės aplinkos kaita;
3. rinkos situacijos ir klientų poreikių kaita;
4. darbo organizacijos ir organizacijos kultūros kaita.

Rinkos situacijos ir klientų poreikių kaitos aspektai yra:

1. rinkų globalizacija, išplečianti vidinių ir išorinių veiklos kontaktų apimtį: daugelis darbuotojų susiduria su naujais klientais, gaminiais ir paslaugomis, plečiasi profesinio bendravimo ir bendradarbiavimo tinklai. Tai reikalauja naujų bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimų, užsienio kalbų žinių, tarpkultūrinio bendravimo ir darbo grupėmis gebėjimų;

2. intensyvesnis bendravimas su klientais; organizacijos siekia glaudžiau bendradarbiauti su klientais, maksimaliai patenkinti jų poreikius, glaudžiau susieti klientą su organizacija. Todėl šiose srityje ypač išauga bendravimo ir darbo grupėje gebėjimų reikšmė;

3. tiesioginio pardavimo ir klientų konsultavimo technikos plėtra; kadangi gaminiai ir paslaugos darosi sudėtingesni, iš prekybos sferos darbuotojų reikalaujama konsultuoti klientą, įtikinti jį padaryti tam tikrą pasirinkimą;

4. kokybės standartų diegimas.

Profesinio rengimo reagavimo į darbo rinkos pokyčius schema pateikta 5 lentelėje.

Darbo rinkos (veiklos pasaulio) kaitos ir profesinio rengimo raidos sąveika

Veiklos pasaulio pokyčiai	Kaitos proceso bruožai	Profesinio rengimo kaita
Profesijų turinio plėtra	Profesijos grupuojamos į giminingas grupes profesinio mokymo tikslais siekiant prisitaikyti prie sparčios veiklos turinio kaitos.	1. Lanksčių mokymo ir mokymosi metodų plėtra – modulinis mokymas. Mokymo programos ir suteikiamos kvalifikacijos išskaidomos į modulius, kurie gali būti įvairiai derinami pagal veiklos sektoriaus, įmonės regiono ar valstybės poreikius. 2. Lankstesnių ir lengviau prieinamų mokymo metodų taikymas (nuotolinis mokymas). 3. Lanksčių profesinio rengimo standartų kūrimas. 4. Darbo rinkos poreikių analizė profesinės veiklos turinio lygmenyje.
Veiklos aprašymų platėjimas	Atsirandant naujiems veiklos uždaviniams ir sudėtingėjant profesinei veiklai, ji išreiškiama kaip technologijos ar veiklos organizacijos kaitos funkcija bei rezultatas. Tuo yra pagrįsti profesijų ir kvalifikacijų tyrimai.	
Bendrųjų gebėjimų reikšmės didėjimas	Bendrieji gebėjimai – kompiuterinis raštingumas, komunikacijos gebėjimai, problemų sprendimo gebėjimai tampa svarbiais įsidarbinimo reikalavimais ir nurodomi profesinio rengimo standartuose.	

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

19. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturias institucijas, kurios įvardijamos kaip darbo rinkos instituciniai veikėjai (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- darbo jėgos paklausą formuojančios įmonės, organizacijos (darbdaviai)
- darbo rinkos procesus reguliuojančios ir valdančios institucijos, vykdančios darbo rinkos politiką (darbo biržos)
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
- darbo jėgos pasiūlą formuojančios profesinio rengimo institucijos (profesinės mokyklos, aukštosios mokyklos, tęstinio profesinio rengimo institucijos)
- profesinio informavimo veiklą vykdančios institucijos
- darbuotojų ir darbdavių interesus atstovaujančios korporatyvinės institucijos (profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos).
- Švietimo ir mokslo ministerija

20. Kokie keturi pagrindiniai veiklos pasaulio kaitos aspektai yra analizuojami įvairiuose darbo rinkos tyrimuose? (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- ekonomikos kaita
- technologijų kaita
- politinės situacijos kaita
- migracija
- teisinės aplinkos kaita
- rinkos situacijos ir klientų poreikių kaita
- infliacija
- darbo organizacijos ir organizacijos kultūros kaita

PAPILDOMI MOKYMOSI ŠALTINIAI

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Commission of the European Communities (2000) *A Memorandum on Lifelong Learning*.
2. Arnold J. (1997). Nineteen propositions concerning the nature of effective thinking for career management in a turbulent world. *British Journal of Guidance and Counselling*, 25 (4).
3. Brown P., Green A., Lauder H. (2001). *High Skills: Globalization, Competitiveness and Skill Formation*. Oxford University Press.
4. Fukuyama Sh. (1982). *Profile Guidelines for Teachers*. Ashiya Hyogo. Japan: Ashiya University Press.
5. Fukuyama Sh. (1980). Vocational Guidance as Foundation of the Human Existency. *2-nd International Conference on Vocational Guidance at Ashiya University*. Oct. 29–31, Ashiya Hyogo. Japan.
6. Fukujama Sh. (1984). *F – test for Appraising the Ability to Choose Methodically Among Occupations*. Ashiya. Hyogo Japan: Ashiya College Press.
7. Galkytė H. (1977). *Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją ugdymas*. Vilnius.
8. Herr E. L., Cramer S. H. (1984). *Career Guidance Through the Life Span*. Boston, Toronto
9. Hesketh B. (1982). Decision-Making Style and Career Decision-Making Behaviours Among School Learners. *Journal of Vocational Behaviour*, No 20.
10. Hoyt K. B. (1979). *A Primer for Career Education*. Washington, D.C.
11. Holland J. L. (1973). Making Vocational Choices. Theory of Careers. *Englewood Cliffs*, NJ: Prentice – Hall.
12. Inglar T., Bjercknes E., Lappen R., Tobiassen T. (2002). *Mokymasis ir konsultavimas*. Kaunas: VDU.
13. Jautautaitė B. (1993). Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 160-173. Vilnius: VU.
14. Jovaiša L. (1975). *Psichologinė diagnostika*. Kaunas.
15. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo organizavimas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr 1. Kaunas: VDU.
16. Jovaiša T., Orenienė R. (2003). Profesinis konsultavimas žmogiškųjų išteklių plėtros kontekste. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 7. Kaunas: VDU.

17. Laužackas R., Stasiūnaitė E., Teresevičienė M. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas: VDU
18. Laužikas J. (1969). Pažangiųjų Lietuvos psichologų pirmieji žingsniai darbo psichologijos ir profesinio orientavimo srityje. *Profesinio orientavimo klausimai*. Kaunas.
19. Laužikas J. (1972). Mokinių psichodiagnostikos ir atrankos klausimai mūsų šalyje. *Psichodiagnostikos problemos*. Vilnius.
20. Natham R., Hill L. (1992). *Career Councelling*.
21. Parsons T. (1909). *Chosing a Vocation*. New York: Free Press.
22. Petrauskaitė R. (1993). Profesijos pasirinkimo racionalumas kaip psichopedagoginė problema. *Acta Peadagogica Vilnensia, Nr. 2, p. 197-205*. Vilnius: VU.
23. *Profesijos patarėjų mokymo metodinė medžiaga* (2004). Vilnius.
24. *Profesijos patarėjų mokymo metodinės medžiagos papildymas* (2004). Vilnius.
25. *Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries synthesis report July* (2003).
26. Rubinton N. (1980). Instruction in Career Decision-Making and Decision-Making Styles. *Journal of Counseling Psychology, 27*.
27. Stanišauskienė V. (2000). *Rengimosi karjerai proceso socioeducaciniai pagrindai ir jo prielaidos Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje*. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.
28. Super D. E. (1961). Consistency and Wisdom of Vocational Preference as Indices of Vocational Maturity in the Ninth Grade. *Journal of Educationnal Psychology 62*, No 1.
29. Super D. E. (1962). *Appraising Vocational Fitness*, No. 4.
30. Tilinghast B. S. Jr. (1964). Choice Orientations of Guidance. *Vocational Guidance Quaterly*, 13.
31. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Vadovas Laužackas R. Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) ir užsienio profesinio informavimo sistemų turinio lyginamoji studija. Vilnius, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/AIKOS_ir_uzs_prof_inf_sist_turinio_lyg_studija.pdf
32. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesinio informavimo standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf
33. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

34. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf

35. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo A metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf

36. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo B metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf

37. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf

38. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf

INTERNETEKĀ

Lietuvos internetinių svetainių sąrašas

Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema (AIKOS)	www.aikos.smm.lt
Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija	http://www.lamabpo.lt
Nacionalinis egzaminų centras	http://www.egzaminai.lt
Švietimo ir mokslo ministerija	www.smm.lt
Gidas į profesijų pasaulį	http://www.profesijupasaulis.lt
Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras, Karjeros planavimo skyrius	www.rmtkr.lt/
Jaunimo karjeros centras	www.vdu.lt/jkc/
Lietuvos darbo birža	www.ldb.lt
Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba	www.darborinka.lt
Karjeros projektavimo sąvokų žodynas	http://glossary.ambernet.lt
Profesijų klasifikatorius	www.ldrmt.lt/mod/klasifikatorius

Užsienio internetinių svetainių sąrašas

Association of Graduate Recruiters	www.agr.org.uk
GUIDENET	www.guidenet.org
Association of Graduate Careers Advisory Services	www.agcas.org.uk
Careers Education Support Programme	www.cegnet.co.uk
Careers Europe	www.careerseurope.co.uk
Careers Research and Advisory Centre (CRAC)	www.crac.org.uk
Careers Scotland	www.careers-scotland.org.uk
Careers Wales	www.careerswales.com
Connexions	www.connexions.gov.uk
Department for Education and Skills	www.dfes.gov.uk
Department for Employment and Learning Northern Ireland	www.delni.gov.uk
Educational Guidance Service for Adults (Northern Ireland)	www.egsa.org.uk
Euroguidance	www.euroguidance.net
European Centre for the Development of Vocational Training	www.cedefop.eu.int
Federation of Professional Associations in Guidance	www.fedpig.com
Guidenet	www.guidenet.org
IAG Partnerships	www.lifelonglearning.co.uk
Institute of Careers Guidance	www.icg-uk.org

International Association of Career Management Professionals	www.iacmp.org
International Association for Educational and Vocational Guidance	www.iaevg.org
Jobcentre Plus	www.jobcentreplus.gov.uk
Learn Direct	www.learndirect.co.uk
Learning and Skills Council	www.lsc.gov.uk
Learning and Skills Development Agency	www.lsd.gov.uk
Life-long learning	www.lifelonglearning.co.uk
National Association of Careers and Guidance Teachers	www.nacgt.org.uk
National Association for Managers of Student Services	www.namss.org.uk
National Association for Careers Education and Counselling	www.nacac.org.uk
New Deal	www.newdeal.gov.uk
Office for Standards in Education	www.ofsted.gov.uk
Organisation for Economic Co operation and Development	www.oecd.org
Qualifications and Curriculum Authority	www.qca.org.uk
The Guidance Council	www.guidancecouncil.com
Third Age Network	www.taen.org.uk

SAVIKONTROLĖS TESTAS

1. Kas yra profesinis informavimas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- tikslingas konsultuojamųjų supažindinimas su profesijomis
- pagalbos konsultuojamiesiems teikimas savęs pažinimo tyrimų srityje
- pagalbos konsultuojamiesiems teikimas darbo rinkos srityje

2. Koks yra pagrindinis profesinio informavimo tikslas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- padėti mokiniui susidaryti individualų profesinės karjeros planą
- padėti mokiniui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą.
- padėti mokiniui pasirinkti mokymosi profilį ir tolimesnio mokymosi perspektyvą

3. Iš pateikto sąrašo pažymėkite tris pagrindinius profesinio informavimo principus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Objektyvumo ir sąžiningumo principas
- Profesijų tarpusavio sąryšio principas
- Pagarbos individualioms teisėms ir asmens orumui principas
- Konfidencialumo principas
- Pagarbos profesijai principas
- Savirealizacijos principas

4. Iš pateikto sąrašo pažymėkite tris pagrindinius profesinio informavimo principus, akcentuojančius žmogaus poreikius (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- nuolatinis profesinio tobulinimosi ir naujų žinių, įgūdžių bei kompetencijų siekimas
- nepriklausomumas ir savarankiškumas renkantis informaciją, jos teikėjus ir šaltinius
- informacijos nešališkumas ir objektyvumas
- veikimo kompetencijos ribų nustatymas
- profesinės reputacijos laikymasis
- lygių galimybių laikymasis

5. Iš pateikto sąrašo pažymėkite penkis profesinio informavimo metodus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- aspektinė analizė
- analitinis tyrimas
- stebėjimas
- praktinė veikla

- anketinė apklausa
- kokybinis diagnostinis tyrimas
- vaizdinių priemonių demonstravimas
- verbaliniai (žodiniai metodai)
- fenomenologinė analizė
- IKT (informacinės kompiuterinės technologijos) naudojimas

6. Nuo ko priklauso profesinio informavimo formų taikymo efektyvumas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- esmės suvokimo
- tikslo suformulavimo
- strategijos pasirinkimo

7. Kas yra profesija? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- darbo pasaulio keliami reikalavimai žmogui
- atitinkamomis žiniomis bei gebėjimais grįsti žmonių veiklos deriniai
- žmogaus asmeninių savybių ir gebėjimų rinkinys reikalingas konkrečiai darbinei veiklai atlikti

8. Kas yra specialybė? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- darbo pasidalijimo forma, kai asmuo sutelkia savo veiklą į vieną palyginti siaurą veiklos sritį
- žmogaus asmeninių savybių ir gebėjimų rinkinys reikalingas konkrečiai darbinei veiklai atlikti
- tam tikra mokslo žinių ir pažinimo faktų visuma, kurią įsisavina žmogus, rengdamasis darbui konkrečioje profesijoje, t. y. įgyja reikiamą kvalifikaciją

9. Reikalavimuose profesinio informavimo turiniui žmogus darbo metu apibūdinamas trejomis charakteristikomis *(pažymėkite tris teisingus atsakymus)*

- pedagoginiai gebėjimai
- moralinės ir charakterio savybės
- gebėjimas priimti sprendimus
- psichofiziologinės savybės
- medicininės ir psichologinės kontraindikacijos
- bendravimo gebėjimai

10. Darbo pagal profesiją turinys reikalavimuose profesinio informavimo turiniui apibūdinamas trimis parametrais (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- karjeros galimybių ir tobulėjimo perspektyvų turinys
- vidinis darbo turinys
- darbo pobūdis
- socialinės saugos galimybės ir pensinio amžiaus ribos
- profesijos populiarumo regione lygis
- išorinis darbo proceso turinys

11. Iš pateikiamo įstatymų sąrašo pažymėkite vieną svarbų profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų plėtrai teisės aktą (*reikia pažymėti teisingą atsakymą*):

- Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (Žin., 1997, Nr. 98-2478)
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853)
- Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 66-1909)

12. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturis profesinio informavimo vykdytojus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir klasių auklėtojai
- Mokinių tėvai
- Savivaldybės administracijos atstovai
- Profesijos mokytojai
- Regioninių darbo biržų darbuotojai
- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybų darbuotojai
- Profesijos patarėjai
- Socialiniai pedagogai ir mokyklų psichologai

13. Iš pateikto sąrašo pažymėkite du profesinio informavimo ir konsultavimo paslaugų teikėjų tipus (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- Teritorinių darbo rinkos mokymo tarnybos (TDRMT)
- Profesinio informavimo taškai (PIT)
- Profesinio orientavimo centrai (POC)
- Regioniniai darbo biržų skyriai (RDBS)

14. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturias institucijas, kurios koordinuoja profesinio informavimo veiklą *(reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi)*:

- Miestų ir rajonų savivaldybių administracija
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
- Švietimo ir mokslo ministerija
- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
- Lietuvos darbo birža
- Profesinio orientavimo taryba
- Švietimo informacinių technologijų centras

15. Koks yra profesinio informavimo ir konsultavimo specialistų rengimui skirtos veikiančios antrosios pakopos magistro studijų programos pavadinimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- „Profesinis informavimo ir konsultavimas“
- „Profesinis konsultavimas“
- „Karjeros projektavimas“

16. Kam skiriamos II pakopa pagrindinio profesinio mokymo programos? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- skiriama jaunuoliams, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir norintiems įgyti vidurinį išsilavinimą bei profesinę kvalifikaciją
- skiriama jaunuoliams, neturintiems pagrindinio išsilavinimo ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją
- skiriama jaunuoliams, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją
- skiriama jaunuoliams, turintiems vidurinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti profesinę kvalifikaciją

17. Aukštojo mokslo studijos yra dviejų rūšių *(pažymėkite jas)*

- dieninės
- neuniversitetinės
- neakivaizdinės
- universitetinės

18. Kelių pakopų studijos vykdomos universitetuose? *pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- vienos pakopos
- dviejų pakopų
- trijų pakopų
- keturių pakopų

19. Iš pateikto sąrašo pažymėkite keturias institucijas, kurios įvardijamos kaip darbo rinkos instituciniai veikėjai (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- darbo jėgos paklausą formuojančios įmonės, organizacijos (darbdaviai)
- darbo rinkos procesus reguliuojančios ir valdančios institucijos, vykdančios darbo rinkos politiką (darbo biržos)
- Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras
- Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba
- darbo jėgos pasiūlą formuojančios profesinio rengimo institucijos (profesinės mokyklos, aukštosios mokyklos, tęstinio profesinio rengimo institucijos)
- profesinio informavimo veiklą vykdančios institucijos
- darbuotojų ir darbdavių interesus atstovaujančios korporatyvinės institucijos (profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos).
- Švietimo ir mokslo ministerija

20. Kokie keturi pagrindiniai veiklos pasaulio kaitos aspektai yra analizuojami įvairiuose darbo rinkos tyrimuose? (*reikia pažymėti, kurie atsakymai yra teisingi*):

- ekonomikos kaita
- technologijų kaita
- politinės situacijos kaita
- migracija
- teisinės aplinkos kaita
- rinkos situacijos ir klientų poreikių kaita
- infliacija
- darbo organizacijos ir organizacijos kultūros kaita

5 dalis. PROFESINĖS KARJEROS GEBĖJIMŲ UGDYMAS PROFESIJOS PATARĖJAMS

TRUMPAS APRAŠAS

Tikslinė grupė

Profesijos patarėjai.

Tikslas

Suteikti profesijos patarėjams žinių ir įgūdžių, padedančių geriau suprasti profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo paskirtį, tikslus bei uždavinius ir supažindinti mokinius su profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo pagrindais.

Turinys

Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo metodikoje profesijos patarėjams detalizuojama profesinės karjeros planavimo samprata, paskirtis ir tikslai: aptariama karjeros sampratos kaita, skirtingų karjeros teorijų įtaka asmens profesinės karjeros planavimo procesui. Nurodoma profesinės karjeros planavimo paskirtis, aptariami pagrindiniai šio proceso tikslai, bei uždaviniai, kurių įgyvendinimas lemia sėkmingą planavimo proceso eigą. Taip pat aptariamos profesinės karjeros planavimo sąlygos, žinios ir gebėjimai, pristatomos profesinės karjeros planavimo sąlygos, gebėjimai, kurie padeda plėtoti karjerą. Įvardijama profesinės karjeros planavimo žinių svarba žmogaus profesiniame ir asmeniniame gyvenime. Aptariama mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaitos reikšmė profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui. Aiškinama savęs pažinimo, profesijos, situacijos darbo rinkoje pažinimo ir mokymosi bei studijų poreikių kaita. Išvardinami įgūdžiai, padedantys įsitvirtinti nuolat kintančioje darbo rinkoje.

Mokymosi rezultatai

1. Apibrėžta profesinės karjeros samprata, paskirtis ir tikslai.
2. Įvardinti profesinės karjeros planavimo modeliai.
3. Įvardinti gebėjimai, padedantys įsitvirtinti nuolat kintančioje darbo rinkoje.

SAVARANKIŠKO MOKYMOSI GAIRĖS

Profesinės karjeros gebėjimų ugdymo metodikos vartotojui yra sudaroma galimybė patikrinti žinių įsisavinimą dviem būdais:

1. Paspaudus po kiekvieno teminio mokymosi bloko esančią nuorodą „Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias“ gausite kelis klausimus, kuriuos teisingai atsakius bus galima tęsti mokymąsi. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

2. „Profesinės karjeros gebėjimų ugdymo metodikos profesijos patarėjams“ pabaigoje esantis savikontrolės testas padės skaitytojams geriau įsisavinti metodikos turinį. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI MEDŽIAGA

1. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO SAMPRATA

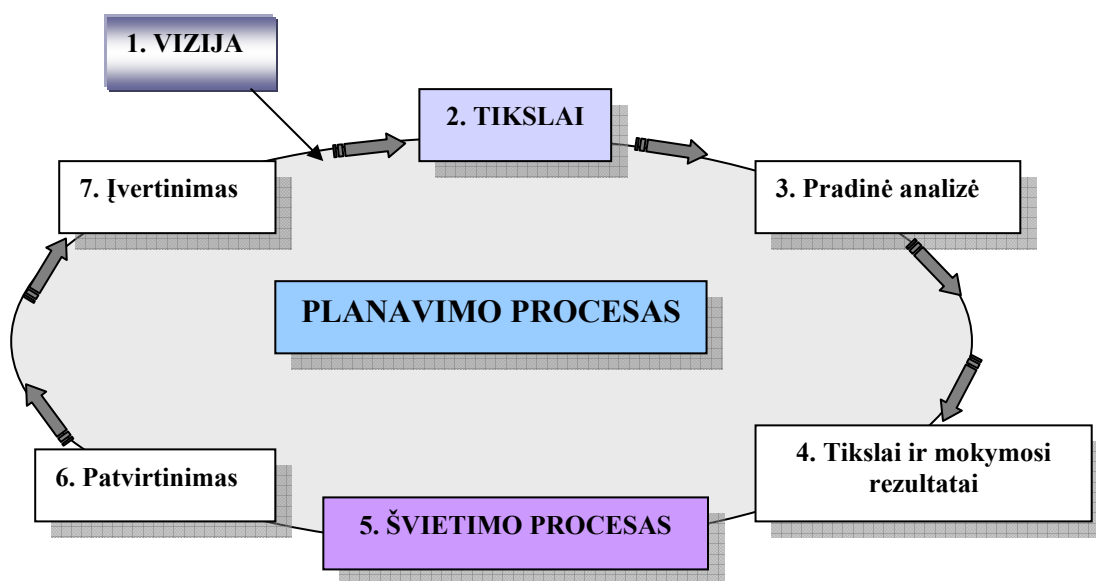
Karjera – įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu profesiniu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją, stilių (Karjeros projektavimo vadovas, 2005, 160; Laužackas, 2005, 17; Kučinskienė, 2003, 16). Lotyniška karjeros („carraria“) samprata reiškia žmogaus gyvenimo kelią, „bėgimą“. Karjera žmogaus gyvenime vaidina svarbų vaidmenį, žmogus pats ją kuria, vertina, ir ne tik nuo tada, kai kartą pasirinko profesiją, bet visą savo darbingą gyvenimą. Karjera yra nuolatinio asmenybės tobulėjimo ir profesinės saviraiškos procesas. Žmogus vysto savo karjerą tiek individualioje tiek socialinėje sferoje, todėl žmogaus karjera priklauso tiek nuo individualių pastangų, asmeninių sugebėjimų, tiek nuo jį supančios aplinkos.

Karjeros planavimas – nuoseklus asmens pažintinės ir profesinės veiklos sprendimų išdėstymas laike, siekiant profesinio tobulėjimo tikslų bei numatant būtinus išteklius ir aplinkybes (Laužackas, 2005). Plėtojantis žinių ekonomikai ir ją lydinti globalizacijai, dinamiškai keičiantis bei tobulėjant technologijoms asmuo tampa įpareigotu nuolat planuoti savo profesinę karjerą. Karjeros planavimas – tai visą gyvenimą trunkantis procesas. Didėjant darbo rinkos poreikiams, žmonėms vis dažniau tenka keisti veiklos pobūdį. Svarbiu tampa ne tik išlikti darbo rinkoje, išsaugoti darbo vietą, bet ir būti sėkmingu konkurencinėje kovoje. Kiekvienas asmuo pirmuosius profesinės karjeros planus pradeda kurti jau mokykloje, todėl profesinis informavimas bei profesinis konsultavimas tampa būtinu šiuolaikinio ugdymo proceso elementu. Pirmiausia asmuo turėtų ištirti savo gebėjimus bei polinkius, suvokti savo profesinius ketinimus, siekti asmeninio profesinio tikslo. Planuojant karjerą būtina suvokti darbo rinkos poreikius ir kaitos tendencijas bei perspektyvas profesinėje srityje.

Papildoma mokymosi medžiaga

1.1 Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo planavimo ir veiklos modelis

Profesinės karjeros planavimas yra nuolatinis procesas, kurio metu būtina įvertinti dinamiškai kintančių išorės veiksnių svarbą proceso kokybei. Taip pat svarbu peržiūrėti ir tinkamai įvertinti asmeninių prioritetų ryšį su realiomis galimybėmis. Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo planavimo ir veiklos modelis pateiktas 1 pav.

1 pav. Karjeros planavimo gebėjimų ugdymo planavimo ir veiklos modelis. (parengta pagal „Karjeros planavimo įgūdžių ugdymas“ medžiaga, 2003)

Profesinės karjeros planavimo proceso sėkmė tiesiogiai priklauso nuo individualiai apibrėžtos **vizijos**. Jos apibrėžtis įtakoja profesinės karjeros planavimo **tikslus**, padeda tinkamai suvokti proceso sąlygas. Karjeros planavimo gebėjimų tikslai turėtų būti įvardijami apsvarsčius asmeninius poreikius, siekius. **Pradinė analizė** aprėpia teorinių žinių apie profesijų pasaulį, situaciją darbo rinkoje ir praktinių įgūdžių visumą. Turėtų būti numatomi ne tik galimos karjeros poslinkio kryptys, bet ir galimi materialiniai ištekliai (pvz. mokesčiai už mokslą ar kursus). Būtina objektyviai įvertinti bendrųjų gebėjimų lygį, numatyti vietas, kur gali pritrūkti žinių ir/ar gebėjimų. Pradinė asmeninės situacijos analizė padeda suformuluoti **mokymosi/tobulėjimo tikslus**, bei numatyti tokio mokymosi/tobulėjimo proceso **rezultatus**. Siektinų rezultatų įvardijimas leis asmenybei peržiūrėti švietimo proceso galimybes, atrasti tinkamiausius mokymo/mokymosi metodus. Mokymasis kaip kokybiška asmens veikla galima tinkamai išnaudojant jau turimas žinias bei gebėjimus. Švietimo proceso sistemiškumas, atliekamų užduočių grupavimas, refleksijos metodo naudojimas ne tik pajvairina mokymosi veiklą, bet ir harmonizuoja šį procesą. Asmens gebėjimų tobulinimo proceso **patvirtinimas** reikalingas pasiektų rezultatų įvardijimui bei jų kokybės analizei. Siekiant nustatyti pasiektų mokymosi/tobulėjimų tikslų kokybę, būtina atsižvelgti į proceso sąlygas. **Įvertinimas**, kaip profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo proceso dalis, yra paremtas tikslų pasiekimo analizės rezultatais. Mokymų/kursų naudingumas, įgytų žinių bei gebėjimų tiesioginis naudojimas veikloje gali sudaryti atskirą vertinimo kriterijų grupę.

Svarbu suprasti, kad profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymas yra nuolat vykstantis procesas. Todėl griežtai apibrėžti šį procesą laike nerekomenduojama. Keičiantis asmenybei kinta ir vertybių sistema, sėkmės samprata, todėl profesinės karjeros planavimas yra veikiamas ne tik išorės

veiksnių (pokyčiai darbo rinkoje, naujų profesijų atsiradimas, studijų ir/ar darbo užsienyje galimybių plėtra ir t.t.), bet ir vidinių veiksnių.

1.2 Organizacinės ir asmeninės karjeros modeliai

XX a. išryškėja organizacinės ir asmeninės karjeros modelių kaita. Šių dviejų modelių palyginimas:

- **Organizacinės karjeros** modelyje dominuoja organizacijos tikslai ir sprendimai, o **asmeninės karjeros** modelyje – asmenybės tikslai ir sprendimai;
- **Organizacinėje karjeroje** dominuoja vertikalus kilimas, **asmeninėje karjeroje** galima tiek vertikali, tiek horizontali kryptis įskaitant ne tik darbo bet ir mokymosi organizaciją (judėjimą vienoje ar keliose organizacijose vienu metu, dirbant savo susikurtoje darbo vietoje, kaitaliojantis darbo ir mokymosi periodams, derinant darbą su kitais reikšmingais socialiniais įvykiais – šeima, laisvalaikiu ir pan.);
- **Organizacinė karjera** prieinama tik daliai žmonių, dirbančių didelėse ir hierarchiškose organizacijose, o **asmeninę karjerą** gali susikurti kiekvienas to siekiantis;
- **Organizacinėje karjeroje** atsakomybę už ilgalaikius savo darbuotojų karjeros siekius prisiima darbdaviai, **asmeninėje karjeroje** – pats asmuo;
- **Organizacinėje karjeroje** darbuotojų judėjimo galimybės tarp mokymosi ir darbo yra ribotos organizacijos suinteresuotumo ir išteklių, o **asmeninėje** – pirmiausia priklauso nuo asmenybės;
- **Organizacinės karjeros** trukmė yra labiau ribota laiko atžvilgiu, t. y. baigiasi išėjus į pensiją, tuo tarpu **asmeninė karjera** tęsiasi visą gyvenimą, todėl **organizacinėje karjeroje** dominuojantis komponentas yra jos struktūra, o **asmeninėje karjeroje** – procesualumas (tęstinumas visą gyvenimą);
- Kitaip nei **organizacinės karjeros** garantuojamas nuolatinis nuoseklus užimtumas, **asmeninėje karjeroje** nuolatinis užimtumas nebėra didžiausia vertybė, atvirščiai, jo pertrūkiai gali būti naudojami naujiems profesiniams ir gyvenimiškiems įgūdžiams įgyti ir vertinami teigiamai.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

1. Kas yra karjera? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- įvairių gebėjimų lavinimas profesinės veiklos srityje
- įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu profesiniu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją, stilių
- asmens darbinės veiklos istorija

2. Kas yra karjeros planavimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- nuoseklus asmens pažintinės ir profesinės veiklos sprendimų išdėstymas laike siekiant profesinio tobulėjimo tikslų bei numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
- nuoseklus profesijos konsultanto darbo plano sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
- nuoseklus nacionalinio plano siekiančio sukurti palankias sąlygas asmenims profesinio tobulėjimo srityje sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes

2. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO PASKIRTIS, TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Profesinės karjeros planavimo paskirtis sietina su asmens noru išlikti konkurencingu darbo rinkoje ir asmens saviraiškos per profesinę veiklą poreikiu. Tai dinamiškas procesas, pagrįstas racionaliomis asmens išvalgomis. Profesinės karjeros planavimas įmanomas tik gerai pažįstant save bei tinkamai išanalizavus darbo rinkos tendencijas.

Šiuolaikinės karjeros teorijos akcentuoja asmeninės atsakomybės už savo sėkmingą karjerą ribų išplėtimą. Kiekvieno asmens karjera yra unikali, bei atspindi asmeninį požiūrį į gyvenimą (leidžia išvelgti asmens vertybinę sistemą).

Kučinskienė R. (2003), aptardama psichologinių karjeros teorijų panašumus, teigia, jog didžiausias psichologinių karjeros išvalgų nuopelnas – vidinių, subjektyvių asmenybės savikūros ir saviraiškos siekių pažinimas (Kučinskienė, 2003, 67). Tokiu būdu profesinės karjeros planavimas tampa aktuali asmenybės vykdomu veiksmu, tiesiogiai siejamu su savivaizdžiu (savimone). Profesinės karjeros planavimas tampa asmenine kiekvieno visuomenės nario atsakomybe – kiekvienas skirtingai suvokia pasaulį, turi savitus lūkesčius, siekius bei viltis. Dėl šios priežasties neįmanoma įgyvendinti kito asmens profesinės karjeros plano. Tokiame individualizuotame profesinės veiklos suvokimo kontekste ypač aktualiais pripažįstami profesinės karjeros planavimo gebėjimai.

Profesinės karjeros planavimo tikslas – skatinti asmenybę būti atsakinga už savo profesinės veiklos tobulinimą ir asmeninės profesinės saviraiškos plėtotę. Šio tikslo įgyvendinimui iškeliami **profesinės karjeros planavimo uždaviniai:**

1. įvertinti asmens bendrųjų gebėjimų spektrą bei jų tobulinimo galimybes profesinėje srityje;
2. analizuoti ir vertinti asmeninio mokymosi poreikius bei darbo rinkos tendencijas;
3. analizuoti profesinės karjeros plano sudarymo būdus ir numatyti galimas jo keitimo kryptis;
4. įvertinti profesinės veiklos keliamus reikalavimus ir jos plėtros pagrindines kryptis bei tendencijas

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

3. Su kuo sietina profesinės karjeros planavimo paskirtis? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
- su valstybės pareiga sukurti žmogui kuo geresnes sąlygas siekti asmeninės ir visuomeninės gerovės
 - su asmens noru išlikti konkurencingu darbo rinkoje ir asmens saviraiškos per profesinę veiklą poreikiu
 - su profesinio informavimo ir konsultavimo sistemos tikslu padėti žmogui kuo racionaliau pasirinkti profesiją ir kuo optimaliau planuoti savo profesinį kelią
4. Koks yra profesinės karjeros planavimo tikslas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
- padėti žmogui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą
 - padėti žmogui geriau pažinti save
 - skatinti asmenybę būti atsakinga už savo profesinės veiklos tobulinimą ir asmeninės profesinės saviraiškos plėtotę
 - teikti žmogui informaciją apie padėtį darbo rinkoje
5. Kokie yra keturi pagrindiniai profesinės karjeros planavimo uždaviniai? *(pažymėkite keturis teisingus atsakymus)*
- įvertinti asmens bendrųjų gebėjimų spektrą bei jų tobulinimo galimybes profesinėje srityje;
 - įvertinti profesinės veiklos keliamus reikalavimus ir jos plėtros pagrindines kryptis bei tendencijas
 - teikti informaciją apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas, įgyjamas kvalifikacijas profesinėse ir aukštosiose mokyklose
 - teikti informaciją profesinio mokymosi, studijų, įgyjamų kvalifikacijų ir profesijų sąsajas
 - analizuoti kvalifikacijas, jų įgijimo, tobulinimo, persikvalifikavimo galimybes
 - analizuoti ir vertinti asmeninio mokymosi poreikius bei darbo rinkos tendencijas;
 - analizuoti profesinės karjeros plano sudarymo būdus ir numatyti galimas jo keitimo kryptis;
 - teikti informaciją apie įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes

3. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO SĄLYGOS

Viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą, yra konsultuojamojo poreikių supratimas. Profesinės karjeros planavimo funkcijas atliekantis darbuotojas yra atsakingas už optimalių profesinės karjeros planavimo sąlygų konsultuojamajam sudarymą.

Profesijos konsultantas visų pirma turi suprasti, ko konsultuojamasis tikisi iš susitikimo, koks yra tikrasis konsultacijos tikslas. Sužinoti apie konsultuojamąjį galima jam *išsiskius*, t.y. konsultuojamasis pirmiausia turi būti sąžiningas pats sau, pripažinti savo patirtį ir išgyvenimus ir būti už juos atsakingas. Jei pokalbis bus vedamas tinkama linkme, gaunama informacija apie konsultuojamojo elgesį, tikslus, charakterio savybes bus patikima. Išsamesnės informacijos apie konsultuojamąjį gali suteikti psichologiniai, didaktiniai ir praktiniai testai. Sukaupta medžiaga analizuojama ir apibendrinama tikintis detalesnių išvadų apie konsultuojamojo profesinius poreikius.

Konsultacijos privatumo pobūdis įpareigoja profesijos konsultanto pokalbį su konsultuojamuoju laikyti konfidencialiu. Privatus pokalbis yra dviejų lygiateisių, vienas kitu pasitikinčių žmonių tiesioginis bendravimas. Toks bendravimas vyks jei konsultuojamasis pasitikės profesijos konsultantu kaip asmeniu ir kaip kompetentingu specialistu.

4. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO ŽINIOS

Profesinės karjeros planavimo žinios yra itin svarbios ugdant karjerai, kurio tikslas – padėti asmeniui rasti savąjį kelią į profesiją, į būsimąją veiklą, vėliau į karjerą, jos projektavimą, ne tik kaip tobulėjimą profesinėje veikloje, bet ir savo, kaip asmenybės, augimą. Profesinės karjeros planavimo žinios taip pat svarbios suvokiant profesinės karjeros planavimo svarbą žmogaus profesiniame ir asmeniniame gyvenime. Karjeros sampratos kaitą sąlygoja socialinis, ekonominis, kultūrinis ir didaktinis kontekstas, žmonių profesinės saviraiškos galimybių pokyčiai. Asmens profesinė karjera yra įtakojama daugybės veiksnių, kuriuos galima skirti į dvi pagrindines grupes: objektyvieji arba išoriniai veiksniai bei subjektyvieji arba vidiniai veiksniai.

Objektyvieji (išoriniai) veiksniai: šiuolaikinio globalinio, nacionalinio ir regioninio vystymosi tendencijos bei atitinkami ekonominio ir socialinio gyvenimo, bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo, darbo rinkos užimtumo ir pan. sistemų ir posistemių parametrai, arba paprasčiau tariant, visa žmogų supanti ir įtakojanti socialinė aplinka.

Subjektyvieji (vidiniai) veiksniai: žmonių asmeninio tapatumo suvokimas ir kūrimas, jų gyvenimo ir karjeros tikslų sąsajos, išsilavinimas, nuostatos savo karjeros ir jos vystymo atžvilgiu ir kt. (Kučinskienė, 2003, 25-26).

Šių abiejų veiksnių griežtai vienas nuo kito atriboti negalima, nes tiek žmogus (subjektyvūs veiksniai) sąveikauja su aplinka (objektyviais veiksniais), tiek aplinka įtakoja žmogų.

Nagrinėjant karjeros kaitos prielaidas tikslinga išskirti **4 svarbiausius raiškos lygmenis**. Šiuose lygmenyse vykstantys pokyčiai įtakoja karjeros kaitą. Taigi skiriami šie karjeros kaitos prielaidų lygmenys: *globalinis, nacionalinis, organizacinis ir asmenybinis*.

Globalinėse prielaidose (Kučinskienė, 2003, 26) akcentuojami *darbo rinkos* globalizacijos reiškiniai. Tai reiškia, kad globalizacija skverbiasi į visas profesijas. Be to siekiama kuo didesnio žmonių užimtumo. Darbo rinkos globalizacija reiškiasi didėjant:

1. globalinės darbo jėgos srautui;
2. tarptautiniam darbo jėgos mobilumui;
3. tarptautinei konkurencijai.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare pastebimas laisvos darbo jėgos mobilumo suaktyvėjimas. Vis daugiau žmonių išvyksta į ES šalis, dėl šios priežasties jaučiamas kai kurių sričių specialistų trūkumas.

Nacionalinių prielaidų raiškoje galima išvėlgti globalinių tendencijų įtaką. Etninių mažumų atstovai, imigrantai sąlygoja nacionalinės politikos socialinės sferos koregavimą.

Organizacinės prielaidos tiesiogiai priklausomos nuo globalinių ir nacionalinių ekonomikos ir užimtumo tendencijų sąveikos. Pastebima organizacijų kaita. Pereinama nuo tradicinių veiklos

būdų link verslių (ieškančių naujovių ir geresnių sprendimų savo veiklai plėtoti) veikimo būdų, o tai savo ruožtu įtakoja ir karjeros sampratos kaitą. Šiose organizacijose akivaizdi valdžios ir vadovavimo dimensijų kaita.

Tradicinėje organizacijoje valdžia sutelkta tik keleto asmenų, kurie rūpinasi jos išlaikymu, rankose, vadovavimas – pačioje hierarchijos viršūnėje.

Versliose organizacijose, propaguojančiose visuotinės kokybės vadybos principus valdžia dalijasi su visu personalu, sprendžiant iškilusią problemą, ji perduodama kompetentingiausiam asmeniui ar grupei, vadovavimas plėtojasi visoje organizacijoje.

Asmenybinėse prielaidose reikšmingiausiomis laikytinos didėjančios asmens galimybės aktyviai ir atsakingai valdyti savo mokymąsi bei karjeros plėtotę.

Kintant socialinėms ir ekonominėms plėtros charakteristikoms didėja ir kiekvieno asmens pastangų planuoti, organizuoti bei kontroliuoti savo, kaip tam tikros organizacijos, visuomenės nario veiklą, reikšmė.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

6. Kokia yra viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- darbo rinkos poreikių supratimas
- asmens savęs pažinimas
- mokymosi/studijų galimybių žinojimas
- konsultuojamojo poreikių supratimas

7. Išskiriami keturi karjeros kaitos prielaidų lygmenys (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- globalinis
- ekonominis
- lokalinis
- politinis
- tarptautinis
- nacionalinis
- organizacinis
- asmenybinis

5. PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMO GEBĖJIMAI

Profesinės karjeros planavimo gebėjimai – tai žinios, mokėjimai, įgūdžiai bei vertybinės orientacijos, padedančios plėtoti karjerą.

Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymas neįmanomas be šių institucijų pagalbos:

1. **Šeima.** Šeimoje vyksta savaiminis asmens rengimas/is bet kokiai profesijai, įskiepįjant tokius bruožus kaip atsakomybė, savarankiškumas, organizuotumas, ištvermė, kt.

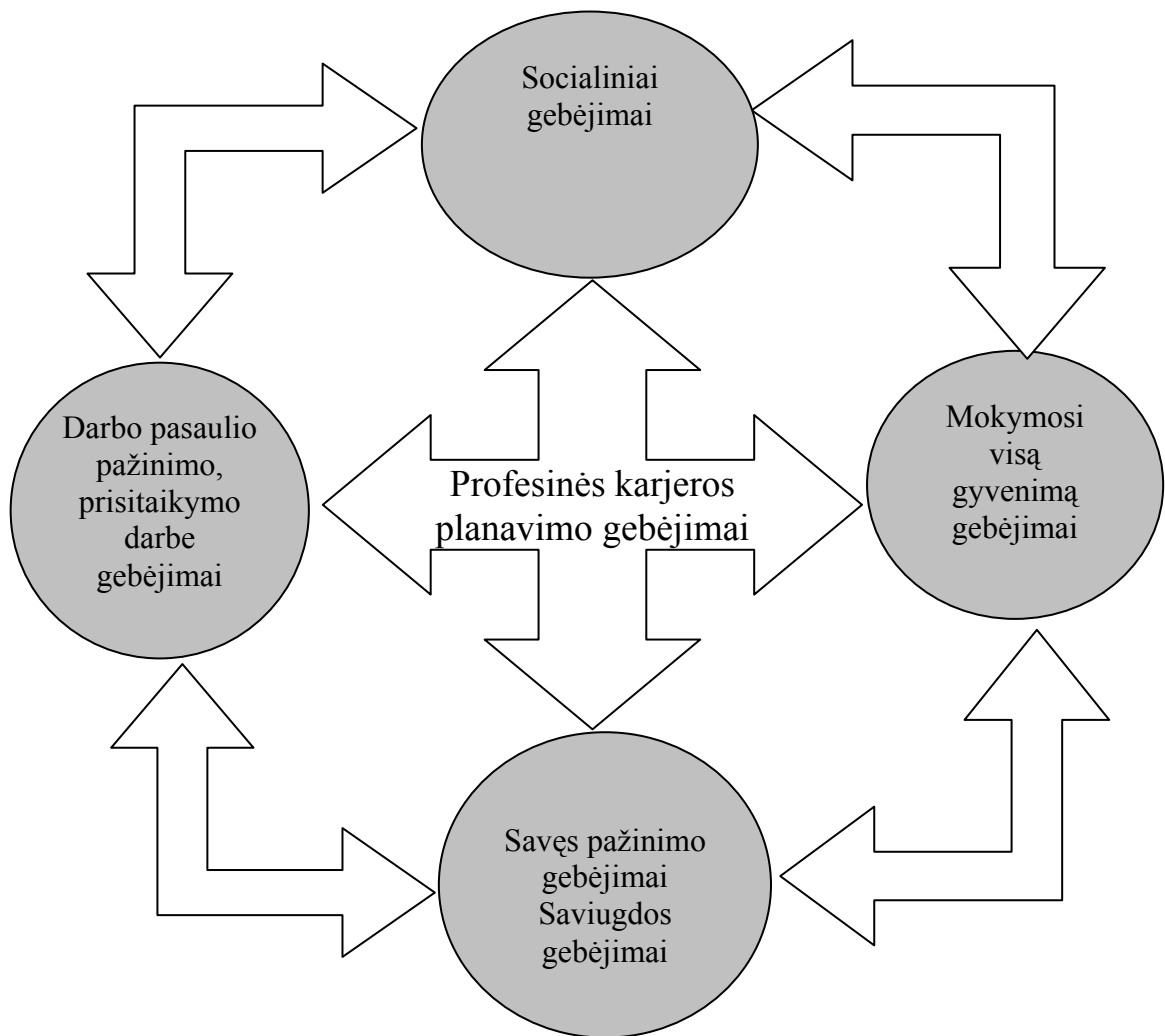
2. **Bendrojo lavinimo mokyklos.** Dėstomi bendrojo lavinimo dalykai – gimtoji kalba, dailė, fizika, matematika, biologija ir kt. – įtakoja įvairius būsimos profesinės veiklos pradmenis lavinant asmens mąstymą, verbalinę raišką, kūrybiškumą, vaizduotę, kt.

3. **Profesinio mokymo įstaigos.** Remiantis darbinių įgūdžių ugdymu su profesija supažindinama išsamiau.

4. **Profesinio mokymo centrai.** Profesinio mokymo centruose padedama plėtoti asmens profesinę karjerą.

5. **Įdarbinimo organizacijos.** Pagal įgytą kvalifikaciją padeda greičiau integruotis į darbo rinką.

6. **Įmonės ir įstaigos.** Sudaro galimybes realizuoti įgytas žinias ir gebėjimus, plėtoti karjerą. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų tarpusavio sąveika pavaizduota 2 pav.

2 pav. Profesinės karjeros planavimo gebėjimai
(modifikuota remiantis Kučinskiene, 2003, 77).

Profesinės karjeros planavimo gebėjimai yra:

1. **savęs pažinimo gebėjimai**, padedantys išsiaiškinti dabartines ir ateityje numatomas įgyti asmenines vertybes, gebėjimus, lūkesčius ir kt. Tai būtiniausi gebėjimai renkantis ir atliekant įvairius socialinius vaidmenis žmogaus gyvenimo eigoje. **Saviugdos gebėjimai**, apimantys savęs pažinimo ir darbo pasaulio pažinimo gebėjimais pagrįstų karjeros strategijų kūrimo, koregavimo ir įgyvendinimo procesus. Karjeros tikslų, jų siekimo būdų ir priemonių bei rezultatų vertinimo sistemiškumas ir racionalumas įgalina optimizuoti kiekvieno asmens karjeros vystymą šiuolaikinėmis neapibrėžtumo ir rizikos sąlygomis. Tai gebėjimai prisiimti atsakomybę už savo karjerą, karjeros planavimo, organizavimo, saviugdos ir savikontrolės įgūdžiai;

2. **darbo pasaulio pažinimo gebėjimai**, grindžiami bazinių šalies ekonominės sistemos pagrindų, laiduojančių supratimą ir pagarbą jai bei efektyvų funkcionavimą joje išmanymu, informuotumu apie darbo pasaulio ir jame egzistuojančios karjeros pasirinkimų įvairovės dinamiką. Svarbu gebėti suvokti karjerą sąlygojančių socialinių, ekonomikos ir užimtumo veiksnių sistemą ir kaitą, identifikuoti karjeros galimybių spektrą ir jų siekimo alternatyvas. **Prisitaikymo darbe**

gebėjimai, kylantys iš individo socialiai priimtinių darbo vertybių sistemos, sąlygojančios asmens norą dirbti, darbo paieškos ir išsilaikymo jame gebėjimai, darbo įpročiai, garantuojantys produktyvumą darbo vietoje, gebėjimai, reikalingi darbo vietos humanizavimui pagal savo poreikius;

3. **mokymosi visą gyvenimą gebėjimai arba nuolatinio tobulėjimo gebėjimai**, reikalingi asmenybės profesinės saviraiškos galimybių konkrečioje visuomenėje ir tam tikroje karjeroje optimizavimui;

4. **socialiniai gebėjimai**, apimantys bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus, yra ypatingai svarbūs integruojantis į darbo rinką. Šiandieninėje darbo rinkoje, kai žinių nepakanka, reikia sugebėjimo argumentuotai įtikinėti, sugebėti klausytis, spręsti iškylančius konfliktus, dirbti komandose bei siekti kompromisų.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

7. Išskiriami keturi karjeros kaitos prielaidų lygmenys (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- globalinis
- ekonominis
- lokalinis
- politinis
- tarptautinis
- nacionalinis
- organizacinis
- asmenybinis

8. Išskiriami keturi profesinės karjeros planavimo gebėjimai (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- grupės savęs pažinimo
- darbo pasaulio pažinimo
- bendrieji
- mokymosi visą gyvenimą arba nuolatinio tobulėjimo
- socialiniai
- specialybiniai

6. MOKYMOSI, STUDIJŲ IR DARBO RINKOS POREIKIŲ KAITOS REIKŠMĖ PROFESIJOS PASIRINKIMUI IR PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMUI

Karjera žmogaus gyvenime vaidina svarbų vaidmenį. Profesijos pasirinkimas – vienas sudėtingiausių gyvenimo uždavinių. Teisingas sprendimas įgalina asmenybę visapusiškai save realizuoti, tobulėti, jaustis naudinga visuomenei. Prasminga ir įdomi veikla leidžia žmogui suvokti vertybes, analizuoti savo charakterį bei tobulinti jo savybes.

Sparčiai vystantis ekonomikai, didėjant konkurencijai darbo rinkoje, darosi vis sudėtingiau prisitaikyti prie rinkos pokyčių, pasirinkti perspektyvią profesiją. Tinkamai pasirinkta profesija, mėgstamas darbas, karjera – svarbūs kiekvieno žmogaus gyvenime. Tačiau, kad galėtume pasirinkti, pirmiausia turime pažinti save ir aplinką kurioje gyvename.

Profesijos pasirinkimas ir karjeros planavimas yra įtakojamas nuolat kintančių veiksnių, tokių kaip asmeninių mokymosi poreikių kaita, darbo rinkos kaita, globalizacijos faktorius. Atsižvelgiant į vykstančius pokyčius socialiniame bei asmeniniame žmogaus gyvenime, galima išskirti keletą svarbių aspektų įtakojančių žmogaus profesinę veiklą. Mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaitos reikšmę profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui atspindi:

1. studijų poreikių kaita;
2. mokymosi poreikiai;
3. situacija darbo rinkoje;
4. profesijos pažinimas;
5. savęs pažinimas.

Savęs, profesijos pažinimo, mokymosi, studijų bei darbo rinkos kaitos veiksniai, koreliuodami tarpusavyje, yra reikšmingi profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui.

Savęs pažinimas yra kiekvienos subrendusios asmenybės asmeninės karjeros kūrimo pamatas. Tik suvokdamas savo gyvenimo vertybes, asmeninius norus, galimybes, turėdamas asmeninę profesinės karjeros viziją, asmuo gali teisingai pasirinkti tolimesnį profesinį kelią. Laikui bėgant žmogus keičiasi, todėl savęs pažinimas turi vykti nuolatos, analizuojant save ir iškeliant, formuluojant bei numatant tolimesnius savo tikslus.

Dėl dažnai susikuriamų stereotipų gali būti klaidingai suprantama viena ar kita profesija. Laikui bėgant kai kurių profesijų reikalavimai, darbo pobūdis keičiasi, tam tikros profesijos gali net visai išnykti. **Profesijos pažinimas** įgalina asmenybę suvokti ar tai profesijai keliami reikalavimai bei uždaviniai atitinka jo lūkesčius. Pažinus profesiją galima tvirčiau apsispręsti dėl jos pasirinkimo.

Mokymosi poreikių kaita prasideda kartu su numatomu mokymosi individualizavimu, kurio tikslas – tikslingai orientuotis į pasirinktą profesinės veiklos ar tolesnių studijų sritį. Mokinys turi apsispręsti kokį mokymosi planą susidaryti.

Studijų poreikių kaita įgalina asmenybę apsispręsti dėl profesinės karjeros plano įgyvendinimo. Ugdo nuolatinio mokymosi, tobulina kritinio mąstymo įgūdžius. Studijų poreikių kaita vyksta keičiantis įvairiems asmenybės gyvenimo aspektams.

Situacijos darbo rinkoje kaitos suvokimas skatina nuolat koreguoti savo asmeninės profesinės karjeros planą. Atsiranda mokymosi poreikiai, kurie verčia tobulėti tam, kad asmuo išliktų konkurencingas darbo rinkoje.

Profesijos pasirinkimas bei profesinės karjeros planavimas vyksta konvergencijos principu – koreliuojant visiems išvardintiems veiksniams. Norint sėkmingai konkuruoti šiandieninėje darbo rinkoje būtina orientuotis į profesijų poreikių bei pagrindinių įgūdžių kitimą.

Įgūdžiai, padedantys įsitvirtinti nuolat kintančioje darbo rinkoje:

1. gebėjimas naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT);
2. įvairių užsienio kalbų mokėjimas;
3. gebėjimas mokytis bei mokyti;
4. gebėjimas bendradarbiauti bei dirbti komandoje;
5. gebėjimas konstruktyviai spręsti problemas;
6. gebėjimas planuoti, organizuoti veiklą;
7. verslumas (kurti naujas darbo vietas ir įsidarbinti pačiam).

(Lietuvos darbo birža, 2005, p. 32).

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

9. Kokie veiksniai koreliuodami tarpusavyje yra reikšmingi profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- savęs pažinimas
- globaliniai pokyčiai
- ekonomikos kaita
- profesijos pažinimas
- mokymosi, studijų ir darbo rinkos kaita
- politinės sistemos kaita

10. Kas yra kiekvienos subrendusios asmenybės asmeninės karjeros kūrimo pamatas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- geras ir mėgiamas darbas
- savęs pažinimas
- nuolatinis profesinis tobulėjimas

11. Į ką būtina orientuotis norint sėkmingai konkuruoti šiandieninėje darbo rinkoje (*pažymėkite du teisingus atsakymus*)

- profesijų poreikių kitimą
- gebėjimo naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT) nuolatinį tobulinimą
- įvairių užsienio kalbų mokėjimą
- pagrindinių įgūdžių kitimą

7. DARBO RINKOS KAITOS REIKŠMĖ PROFESIJOS PASIRINKIMUI IR PROFESINĖS KARJEROS PLANAVIMUI

Nuolat kintančiame pasaulyje svarbu suvokti, jog informacija nuolat keičiasi, todėl ir mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaita vyksta sparčiai. Profesijos pasirinkimui ir profesinės karjeros planavimui ypač svarbu būti gerai susipažinus su situacija darbo rinkoje, su paklausiausiomis profesijomis, tendencijomis, kurios gali veikti tolesnę profesinę veiklą. Profesinės karjeros planavimui svarbu nuolatos domėtis padėtimi darbo rinkoje taip įvertinant savo tolesnės karjeros galimybes.

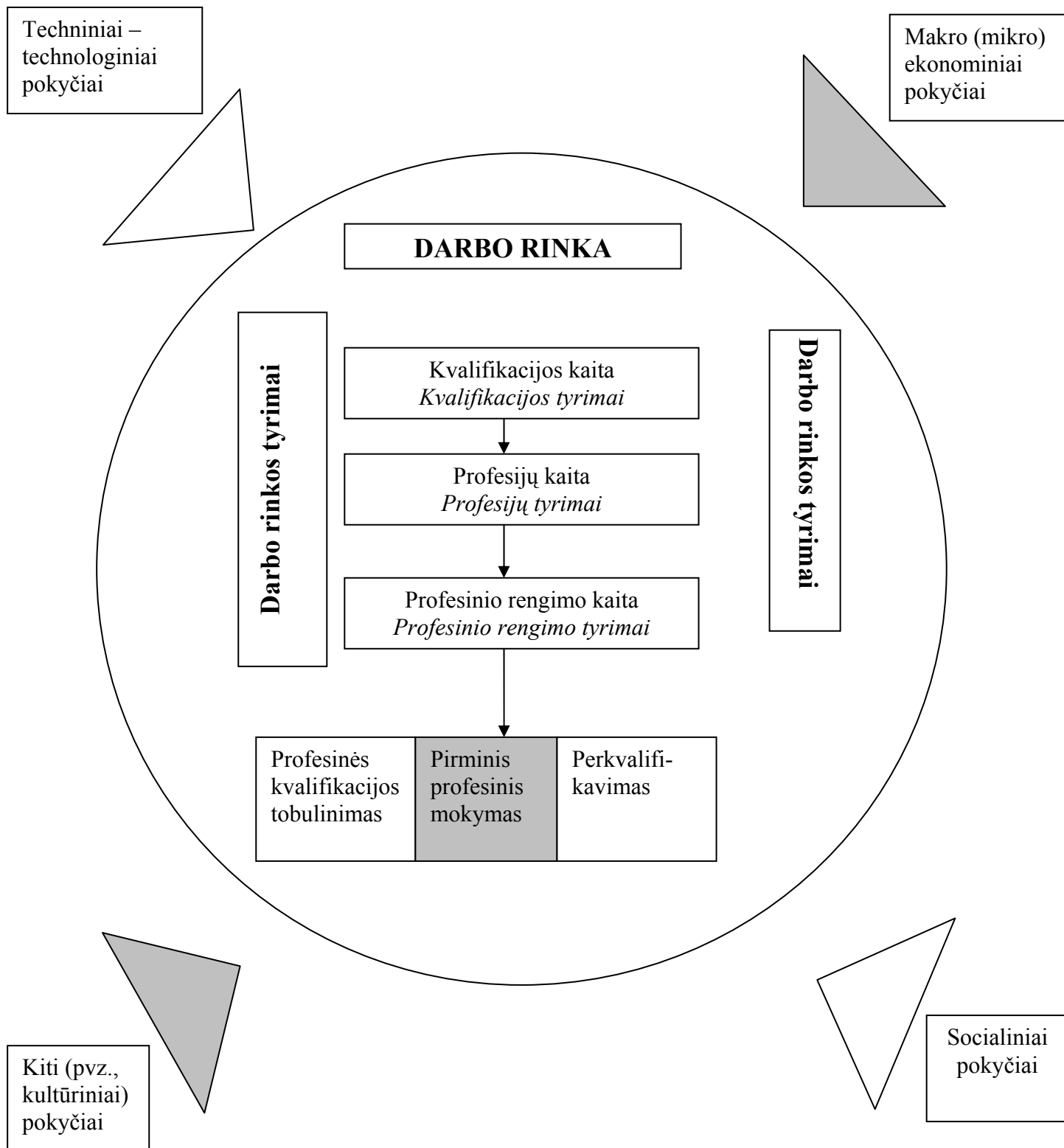
Planuojant profesinę karjerą, svarbu būsimam specialistui sudaryti tokias mokymosi ar studijų sąlygas, kad įgyta *kvalifikacija* leistų jam sėkmingai konkuruoti darbo rinkoje.

Terminas *darbo rinka* savo pirmine, siaurąja prasme reiškė vietą, kurioje buvo perkama ir parduodama žmogaus darbo jėga. Darbo jėga, kaip pagrindinis darbo rinkos santykių objektas, yra neatskiriama nuo gyvo žmogaus organizmo, suaugusi su jo kūnu. Įvairiais ūkio raidos etapais santykis tarp fizinių ir protinių darbo jėgos savybių nevienodas. Iš pradžių, o tai truko ilgą laiką – beveik iki XIX a. pabaigos, žmogus gamyboje reiškėsi kaip fizinės energijos šaltinis. Nesant kitų energijos rūšių, pagrindinį vaidmenį gamyboje vaidino biologinė darbuotojo energija. Todėl žmogaus darbo sugebėjimai daugiausia buvo vertinami pagal fizinę jėgą. Ilgainiui garo, o vėliau elektros ir kitos energijos rūšys pakeitė fizinės žmogaus galias. Svarbiausias darbo jėgos funkcijas perėmė protinės ir dvasinės žmogaus savybės.

Darbo jėga įtraukiama į ekonominę veiklą per samdos santykius. Pagrindiniai šių santykių subjektai yra:

4. darbdaviai (privatūs asmenys, įmonės, valstybė);
5. samdomi darbuotojai (darbo jėgos savininkai);
6. tarpininkaujančios darbo rinkoje įstaigos ir organizacijos (darbo biržos, įdarbinimo biurai, mokymo centrai, profesinės ir darbdavių sąjungos).

Darbo rinkos santykių negalima traktuoti tik kaip darbo jėgos pirkimo ir pardavimo. Šių dienų darbo rinkoje sprendžiamos ne tik ekonominės, bet ir socialinės problemos. Tai darbo išteklių racionalus panaudojimas, gyventojų užimtumo ir kovos su nedarbu programų įgyvendinimas, naujų darbo vietų kūrimas, bedarbių registravimas ir materialinis rėmimas, darbo ieškančių žmonių mokymas ir perkvalifikavimas. Profesinį rengimą sąlygojančių procesų ir tyrimo sričių sąveika pavaizduota 3 paveiksle.

3 pav. Profesinį rengimą sąlygojančių procesų ir tyrimo sričių sąveika (pagal Laužacką, 1999, 125)

Darbo rinka šiuo metu reiškia darbo vietų pasiūlos ir paklausos santykius bei jų kaitą (Laužackas, 1999, 119). Darbo rinkos tyrimų metu gaunama informacija apie situaciją darbo rinkoje, pateikiamos prognozės ir tendencijos. „Profesijų ir kvalifikacijų tyrimų rezultatai duoda pagrindus praktinėms mokymo priemonėms, mokymo planavimui, profesiniam konsultavimui. <...> Profesinio rengimo teorijai vertingiausi yra profesijų tyrimų rezultatai, teikiantys duomenis apie

profesijų vaidmens žmonių gyvenime kaitą ir, ypač apie vienų ar kitų profesijų aktualumo pasikeitimus“ (Laužackas, 1999, 124).

Mokėjimai – teorinių, praktinių ir vertinamų veiksmų lavinimo rezultatas, rodantis mokinių veiklos kompetenciją. Tai – išmokimo, naujų veiklos būdų įvaldymo padarinys. Pasiekę šį tikslą, mokiniai laisvai operuoja visais mokymo dalykais: nuosekliai dėsto mintis apie konkrečius mokymo dalykus, sklandžiai kalba, rašo, skaičiuoja, atlieka bandymus, pratimus, dirba specializuotą darbą. Suformuoti mokėjimą padeda žinios ir įgūdžių lavinimas. Jie yra mokėjimų komponentai.

Sugebėjimai, kaip mokymo tikslas, – tai gabumų lavinimo rezultatas. *Gabumai* – įgimti duomenys, kurie padeda lengvai, greitai ir kokybiškai veikti. Mokymo tikslas – juos plėtoti, ugdyti sugebėjimus visiems mokymo dalykams, ypač tiems, kurių mokantis greičiau atsiskleidžia ir vystosi įgimti duomenys. Lavinant gabumus, ilgainiui diferencijuojasi sugebėjimai, išsiskiria intelektiniai, specialieji, praktiniai (motoriniai, profesiniai) sugebėjimai. *Intelektinių sugebėjimų* ugdymo tikslas – kūrybiškumas. Jis pasiekiamas lavinant savarankišką produktyvų mąstymą. Išskiriami šie gebėjimai:

1. komunikatyviniai – gebėjimas komunikuoti raštu ir žodžiu, kompiuterinis raštingumas ir matematiniai mokėjimai; gebėjimas dirbti komandoje;
2. diagnostiniai – gebėjimas pažinti, išskirti;
3. vadybiniai – gebėjimas realiai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, t. y. planuoti, prognozuoti, organizuoti, vadovauti, koordinuoti, motyvuoti, kontroliuoti, prižiūrėti;
4. kūrybiniai – gebėjimai originaliai mąstyti ir jausti; kūrybiškumas pasireiškia minčių, idėjų, sumanymų originalumu pateikiant užduotis mokiniams;
5. akademiniai – sugebėjimas mąstyti, būti gabiam;
6. ekspresyviniai – gebėjimas būti išraiškingam.

Mokymosi, studijų ir darbo rinkos poreikių kaitą renkantis profesiją ir planuojant karjerą lemia socialiniai ir ekonominiai veiksniai bei asmeninis žmogaus pasirinkimas.

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

12. Ką reiškia darbo rinka šiuo metu? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- vietą, kurioje buvo perkama ir parduodama žmogaus darbo jėga
- reiškinį, kuris nustato darbdavių ir dirbančiųjų tarpusavio santykius
- darbo vietų pasiūlos ir paklausos santykius bei jų kaitą

13. Kas yra sugebėjimai kaip mokymo tikslas?

- kvalifikacijos tobulinimosi rezultatas
- gebėjimų lavinimo rezultatas
- gabumų lavinimo rezultatas

PAPILDOMI MOKYMOSI ŠALTINIAI

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Commission of the European Communities (2000) *A Memorandum on Lifelong Learning*.
2. Arnold J. (1997). Nineteen propositions concerning the nature of effective thinking for career management in a turbulent world. *British Journal of Guidance and Counselling*, 25 (4).
3. Brown P., Green A., Lauder H. (2001). *High Skills: Globalization, Competitiveness and Skill Formation*. Oxford University Press.
4. Fukuyama Sh. (1982). *Profile Guidelines for Teachers*. Ashiya Hyogo. Japan: Ashiya University Press.
5. Fukuyama Sh. (1980). Vocational Guidance as Foundation of the Human Existency. *2-nd International Conference on Vocational Guidance at Ashiya University*. Oct. 29–31, Ashiya Hyogo. Japan.
6. Fukujama Sh. (1984). *F – test for Appraising the Ability to Choose Methodically Among Occupations*. Ashiya. Hyogo Japan: Ashiya College Press.
7. Galkytė H. (1977). *Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją ugdymas*. Vilnius.
8. Herr E. L., Cramer S. H. (1984). *Career Guidance Through the Life Span*. Boston, Toronto
9. Hesketh B. (1982). Decision-Making Style and Career Decision-Making Behaviours Among School Learners. *Journal of Vocational Behaviour*, No 20.
10. Hoyt K. B. (1979). *A Primer for Career Education*. Washington, D.C.
11. Holland J. L. (1973). Making Vocational Choices. Theory of Careers. *Englewood Cliffs*, NJ: Prentice – Hall.
12. Inglar T., Bjercknes E., Lappen R., Tobiassen T. (2002). *Mokymasis ir konsultavimas*. Kaunas: VDU.
13. Jautautaitė B. (1993). Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 160-173. Vilnius: VU.
14. Jovaiša L. (1975). *Psichologinė diagnostika*. Kaunas.
15. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo organizavimas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr 1. Kaunas: VDU.
16. Jovaiša T., Orenienė R. (2003). Profesinis konsultavimas žmogiškųjų išteklių plėtros kontekste. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 7. Kaunas: VDU.

17. Laužackas R., Stasiūnaitė E., Teresevičienė M. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas: VDU
18. Laužikas J. (1969). Pažangiųjų Lietuvos psichologų pirmieji žingsniai darbo psichologijos ir profesinio orientavimo srityje. *Profesinio orientavimo klausimai*. Kaunas.
19. Laužikas J. (1972). Mokinių psichodiagnostikos ir atrankos klausimai mūsų šalyje. *Psichodiagnostikos problemos*. Vilnius.
- 20.
21. Natham R., Hill L. (1992). *Career Councelling*.
22. Parsons T. (1909). *Chosing a Vocation*. New York: Free Press.
23. Petrauskaitė R. (1993). Profesijos pasirinkimo racionalumas kaip psichopedagoginė problema. *Acta Peadagogica Vilnensia, Nr. 2, p. 197-205*. Vilnius: VU.
24. *Profesijos patarėjų mokymo metodinė medžiaga* (2004). Vilnius.
25. *Profesijos patarėjų mokymo metodinės medžiagos papildymas* (2004). Vilnius.
26. *Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries synthesis report July* (2003).
27. Rubinton N. (1980). Instruction in Career Decision-Making and Decision-Making Styles. *Journal of Counseling Psychology, 27*.
28. Stanišauskienė V. (2000). *Rengimosi karjerai proceso socioeducaciniai pagrindai ir jo prielaidos Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje*. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.
29. Super D. E. (1961). Consistency and Wisdom of Vocational Preference as Indices of Vocational Maturity in the Ninth Grade. *Journal of Educationnal Psychology 62*, No 1.
30. Super D. E. (1962). *Appraising Vocational Fitness*, No. 4.
31. Tillinghast B. S. Jr. (1964). Choice Orientations of Guidance. *Vocational Guidance Quaterly, 13*.
32. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Vadovas Laužackas R. Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) ir užsienio profesinio informavimo sistemų turinio lyginamoji studija. Vilnius, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/AIKOS_ir_uzs_prof_inf_sist_turinio_lyg_studija.pdf
33. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesinio informavimo standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf
34. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

35. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf

36. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo A metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf

37. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo B metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf

38. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf

39. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf

INTERNETEKĀ

Lietuvos internetinių svetainių sąrašas

Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema (AIKOS)	www.aikos.smm.lt
Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija	http://www.lamabpo.lt
Nacionalinis egzaminų centras	http://www.egzaminai.lt
Švietimo ir mokslo ministerija	www.smm.lt
Gidas į profesijų pasaulį	http://www.profesijupasaulis.lt
Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras, Karjeros planavimo skyrius	www.rmtkr.lt/
Jaunimo karjeros centras	www.vdu.lt/jkc/
Lietuvos darbo birža	www.ldb.lt
Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba	www.darborinka.lt
Karjeros projektavimo sąvokų žodynas	http://glossary.ambernet.lt
Profesijų klasifikatorius	www.ldrmt.lt/mod/klasifikatorius

Užsienio internetinių svetainių sąrašas

Association of Graduate Recruiters	www.agr.org.uk
GUIDENET	www.guidenet.org
Association of Graduate Careers Advisory Services	www.agcas.org.uk
Careers Education Support Programme	www.cegnet.co.uk
Careers Europe	www.careerseurope.co.uk
Careers Research and Advisory Centre (CRAC)	www.crac.org.uk
Careers Scotland	www.careers-scotland.org.uk
Careers Wales	www.careerswales.com
Connexions	www.connexions.gov.uk
Department for Education and Skills	www.dfes.gov.uk
Department for Employment and Learning Northern Ireland	www.delni.gov.uk
Educational Guidance Service for Adults (Northern Ireland)	www.egsa.org.uk
Euroguidance	www.euroguidance.net
European Centre for the Development of Vocational Training	www.cedefop.eu.int
Federation of Professional Associations in Guidance	www.fedpig.com
Guidenet	www.guidenet.org
IAG Partnerships	www.lifelonglearning.co.uk
Institute of Careers Guidance	www.icg-uk.org

International Association of Career Management Professionals	www.iacmp.org
International Association for Educational and Vocational Guidance	www.iaevg.org
Jobcentre Plus	www.jobcentreplus.gov.uk
Learn Direct	www.learndirect.co.uk
Learning and Skills Council	www.lsc.gov.uk
Learning and Skills Development Agency	www.lsd.gov.uk
Life-long learning	www.lifelonglearning.co.uk
National Association of Careers and Guidance Teachers	www.nacgt.org.uk
National Association for Managers of Student Services	www.namss.org.uk
National Association for Careers Education and Counselling	www.nacac.org.uk
New Deal	www.newdeal.gov.uk
Office for Standards in Education	www.ofsted.gov.uk
Organisation for Economic Co operation and Development	www.oecd.org
Qualifications and Curriculum Authority	www.qca.org.uk
The Guidance Council	www.guidancecouncil.com
Third Age Network	www.taen.org.uk

SAVIKONTROLĖS TESTAS

1. Kas yra karjera? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- įvairių gebėjimų lavinimas profesinės veiklos srityje
- įvairių socialiai reikšmingų žmogaus vaidmenų seka, susijusi su saviraiška ir individualiu profesiniu tobulėjimu bei atspindinti asmenybės gyvenimo viziją, stilių
- asmens darbinės veiklos istorija

2. Kas yra karjeros planavimas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- nuoseklus asmens pažintinės ir profesinės veiklos sprendimų išdėstymas laike siekiant profesinio tobulėjimo tikslų bei numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
- nuoseklus profesijos konsultanto darbo plano sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes
- nuoseklus nacionalinio plano siekiančio sukurti palankias sąlygas asmenims profesinio tobulėjimo srityje sudarymas numatant būtinus išteklius ir aplinkybes

3. Su kuo sietina profesinės karjeros planavimo paskirtis? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- su valstybės pareiga sukurti žmogui kuo geresnes sąlygas siekti asmeninės ir visuomeninės gerovės
- su asmens noru išlikti konkurencingu darbo rinkoje ir asmens saviraiškos per profesinę veiklą poreikiu
- su profesinio informavimo ir konsultavimo sistemos tikslu padėti žmogui kuo racionaliau pasirinkti profesiją ir kuo optimaliau planuoti savo profesinį kelią

4. Koks yra profesinės karjeros planavimo tikslas? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- padėti žmogui susidaryti tikslų ir išsamų būsimos profesijos vaizdą
- padėti žmogui geriau pažinti save
- skatinti asmenybę būti atsakinga už savo profesinės veiklos tobulinimą ir asmeninės profesinės saviraiškos plėtotę
- teikti žmogui informaciją apie padėtį darbo rinkoje

5. Kokie yra keturi pagrindiniai profesinės karjeros planavimo uždaviniai? *(pažymėkite keturis teisingus atsakymus)*

- įvertinti asmens bendrųjų gebėjimų spektrą bei jų tobulinimo galimybes profesinėje srityje;

- įvertinti profesinės veiklos keliamus reikalavimus ir jos plėtros pagrindines kryptis bei tendencijas
- teikti informaciją apie švietimo sistemos teikiamas mokymosi ir studijų galimybes, priėmimo sąlygas, įgyjamas kvalifikacijas profesinėse ir aukštosiose mokyklose
- teikti informaciją profesinio mokymosi, studijų, įgyjamų kvalifikacijų ir profesijų sąsajas
- analizuoti kvalifikacijas, jų įgijimo, tobulinimo, persikvalifikavimo galimybes
- analizuoti ir vertinti asmeninio mokymosi poreikius bei darbo rinkos tendencijas;
- analizuoti profesinės karjeros plano sudarymo būdus ir numatyti galimas jo keitimo kryptis;
- teikti informaciją apie įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes

6. Kokia yra viena pagrindinių profesinės karjeros planavimo sąlygų, skatinančių profesionalių paslaugų teikimą? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- darbo rinkos poreikių supratimas
- asmens savęs pažinimas
- mokymosi/studijų galimybių žinojimas
- konsultuojamojo poreikių supratimas

7. Išskiriami keturi karjeros kaitos prielaidų lygmenys (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- globalinis
- ekonominis
- lokalinis
- politinis
- tarptautinis
- nacionalinis
- organizacinis
- asmenybinis

8. Išskiriami keturi profesinės karjeros planavimo gebėjimai (*pažymėkite keturis teisingus atsakymus*)

- grupės savęs pažinimo
- darbo pasaulio pažinimo
- bendrieji
- mokymosi visą gyvenimą arba nuolatinio tobulėjimo
- socialiniai
- specialybiniai

9. Kokie veiksniai koreliuodami tarpusavyje yra reikšmingi profesijos pasirinkimui ir karjeros planavimui (*pažymėkite tris teisingus atsakymus*)

- savęs pažinimas
- globaliniai pokyčiai
- ekonomikos kaita
- profesijos pažinimas
- mokymosi, studijų ir darbo rinkos kaita
- politinės sistemos kaita

10. Kas yra kiekvienos subrendusios asmenybės asmeninės karjeros kūrimo pamatas? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- geras ir mėgiamas darbas
- savęs pažinimas
- nuolatinis profesinis tobulėjimas

11. Į ką būtina orientuotis norint sėkmingai konkuruoti šiandieninėje darbo rinkoje (*pažymėkite du teisingus atsakymus*)

- profesijų poreikių kitimą
- gebėjimo naudotis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (IKT) nuolatinį tobulinimą
- įvairių užsienio kalbų mokėjimą
- pagrindinių įgūdžių kitimą

12. Ką reiškia darbo rinka šiuo metu? (*pažymėkite vieną teisingą atsakymą*)

- vietą, kurioje buvo perkama ir parduodama žmogaus darbo jėga
- reiškinį, kuris nustato darbdavių ir dirbančiųjų tarpusavio santykius
- darbo vietų pasiūlos ir paklausos santykius bei jų kaitą

13. Kas yra sugebėjimai kaip mokymo tikslas?

- kvalifikacijos tobulinimosi rezultatas
- gebėjimų lavinimo rezultatas
- gabumų lavinimo rezultatas

6 dalis. AIKOS IR KITŲ PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINIŲ DUOMENŲ BAZIŲ PRISTATYMAS PROFESIJOS PATARĖJAMS

TRUMPAS APRAŠAS

Tikslinė grupė

Profesijos patarėjai.

Tikslas

Suteikti profesijos patarėjams žinių ir įgūdžių, padedančių supažindinti mokinius su AIKOS ir kitomis pagrindinėmis profesinio informavimo internetinėmis duomenų bazėmis bei jų teikiamomis galimybėmis.

Turinys

AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodikoje profesijos patarėjams pristatomos šios temos: AIKOS – atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema; Kitos Lietuvos ir užsienio profesinio informavimo internetinės duomenų bazės; leidiniai, skirti profesiniam informavimui ir konsultavimui; profesinio informavimo internetiniai adresai.

Mokymosi rezultatai

1. Apibūdinta ir pristatyta AIKOS sistema.
2. Išmokta naudotis AIKOS ir kitomis profesinio informavimo internetinėmis duomenų bazėmis.

SAVARANKIŠKO MOKYMOSI GAIRĖS

AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodikos vartotojui yra sudaroma galimybė patikrinti žinių įsisavinimą dviem būdais:

1. Po kiekvieno teminio mokymosi bloko paspaudus esančią nuorodą „Pasitikrinkite šio kurso dalies žinias“ gausite kelis klausimus, kuriuos teisingai atsakius bus galima tęsti mokymąsi. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

2. „AIKOS ir kitų profesinio informavimo internetinių duomenų bazių pristatymo metodikos profesijos patarėjams“ pabaigoje esantis savikontrolės testas padės skaitytojams geriau įsisavinti metodikos turinį. Neteisingai atsakius, po klausimu bus pateikiamas teisingas atsakymas arba nuoroda pakartotinai perskaityti teminį bloką iš kurio turinio buvo užduotas klausimas.

SAVARANKIŠKO MOKYMOŠI MEDŽIAGA

1. ATVIRA INFORMAVIMO, KONSULTAVIMO IR ORIENTAVIMO SISTEMA (AIKOS)

1.1. Bendra AIKOS pristatymo medžiaga

AIKOS – atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema, plačiam vartotojų ratui teikianti informaciją, kurios pagrindas – valstybinės, žinybinės ir kitos duomenų bazės bei registrai. Internetinis AIKOS svetainės adresas: <http://www.aikos.smm.lt>

AIKOS informacinė sistema leidžia stebėti darbo rinkos ir švietimo sistemos nuolatinę sąveiką, o išanalizavus ir įvertinus švietimo sistemoje bei darbo rinkoje nuolat vykstančius pokyčius, atsiranda galimybė reaguoti į šiuos pokyčius, juos įvertinti ir koreguoti.

AIKOS paskirtis – padėti Lietuvos asmenims pasirinkti paklausia specialybę, kurią galima įgyti pirmą kartą ar persikvalifikuoti Lietuvos ir Europos aukštosiose ir profesinėse mokyklose, kaupiant, apdorojant bei įvairioms vartotojų grupėms patogia forma pateikiant lengvai prieinamą informaciją apie mokymosi galimybes.

Pagrindiniai AIKOS tikslai:

4. teikti kokybišką informaciją apie mokymosi galimybes internetu;
5. informuoti ir konsultuoti platų vartotojų ratą nepriklausomai nuo jų amžiaus pasirenkant savo kelią mokymosi bei užimtumo srityse bei aktyviai dalyvaujant savo profesinės karjeros planavime;
6. užtikrinti AIKOS naudojamų registrų duomenų gavėjų internetinį aptarnavimą.

Informaciją vartotojai gauna naudodamiesi struktūrizuota paieška bei nuorodomis į kitus susijusius informacinius šaltinius.

AIKOS numatoma įdiegti keturių tipų paiešką:

1. paiešką pagal kriterijus;
2. apytikslę paiešką pagal raktinius žodžius;
3. bendrąją paiešką tekstinėje informacijoje;
4. jungtinę paiešką.

Įvairioms vartotojų grupėms yra sukurti specialūs informacijos paieškos algoritmai, kurie padeda greičiau rasti aktualią informaciją. Informacija stojantiesiems pateikiama tik apie tas aukštąsias ir profesines mokyklas, priėmimo į jas sąlygas, studijų ir mokymo programas, į kurias bus priimama mokytis einamaisiais metais. Kitoms vartotojų grupėms pateikiama visa informacija apie visas mokyklas, studijų ir mokymo programas, tačiau atsižvelgiama į turimą asmens išsilavinimą.

Informaciją apie bendrojo lavinimo mokyklas mokiniai gali rasti ieškodami pagal turimą išsilavinimą, teritoriją, mokyklos tipą, paskirtį, mokymo kalbą ir kt.

Stojantieji į profesines mokyklas gali rasti bendrąsias priėmimo į profesines mokyklas taisykles ir informaciją apie mokymo programas ieškodami pagal turimą išsilavinimą, norimą įgyti kvalifikaciją, teritoriją, profesinės mokyklos pavadinimą ir kt.

Stojantieji į aukštąsias mokyklas gali rasti bendrojo priėmimo į aukštąsias mokyklas bei priėmimo į konkrečias aukštąsias mokyklas taisykles ir informaciją apie studijų programas ieškodami pagal turimą išsilavinimą, norimą įgyti profesinę kvalifikaciją ar kvalifikacinį laipsnį, aukštosios mokyklos tipą ar pavadinimą, studijų pakopą ir kt.

Siekiantieji tobulinti savo kvalifikaciją gali rasti informaciją apie jiems skirtas kvalifikacijos tobulinimo programas ir renginius pagal programų sritis, renginių vietą, laiką ir kt.

Darbdaviai ras informaciją apie juos dominančių kvalifikacijų specialistų rengimo programas ieškodami pagal kvalifikaciją, švietimo sritį, posritį, programos lygmenį ar tipą, mokyklą ir kt. Darbdaviai taip pat ras informacijos apie bedarbių skaičių pagal švietimo posričius, baigtas mokyklas, įgytą kvalifikaciją ir teritorijas.

Informacijos paiešką palengvina „AIKOS bendrieji dalykai“ nuorodoje esantis „Svetainės žemėlapis“.

Nuolat atnaujinamoje AIKOS svetainėje išsamiai pateikiamos registrų naujienos, švietimo ir mokslo institucijų sąrašai (nurodomi adresai, telefonai, oficialus studentų / moksleivių bei pedagogų skaičius), išduotos mokymo licencijos, įvairūs internetiniai adresai ir kita profesiniam informavimui aktuali informacija.

AIKOS interneto svetainėje šiuo metu yra sukurtos vienuolika vartotojų grupių:

1. stojantieji;
2. mokiniai;
3. asmenys, iškritę iš švietimo sistemos;
4. tobulinantieji kvalifikaciją;
5. neįgalieji;
6. konsultantai;
7. politikai;
8. darbdaviai;
9. imigrantai;
10. kaliniai;

11. registruotas vartotojas – asmuo, užpildęs registracijos formą ir gavęs vartotojo vardą ir slaptažodį, suteikiančius teisę naudotis išsamesne tinklo informacija bei neviešomis AIKOS funkcijomis.

Priklausomai nuo to kokiai grupei priklauso, vartotojas gauna jam skirta informacijos bloką.

1.2. AIKOS svetainės struktūra

AIKOS svetainės tituliniam puslapyje yra išskirtos trys pagrindinės zonos.

Horizontalioje svetainės titulinio puslapio zonoje yra pateikiamos nuorodos į šiuos keturis puslapius: „Profesijos“, „Kvalifikacijos“, „Studijų ir mokymo programos“, „Švietimo ir mokslo institucijos“.

Horizontalios zonos dešinėje pusėje yra šie mygtukai:

- – parengimas spausdinimui;
- – sugrįžimas į pradinį AIKOS puslapį;
- – laiško siuntimas svetainės administratoriui;
- – svetainės medžio atidarymas;
- , – kalbos pasirinkimas;

Užrašas „**Neįgaliesiems**“ – svetainės versijos, skirtos neįgaliesiems vartotojams atidarymas.

Vertikalioje svetainės titulinio puslapio zonoje yra pateikiamos šios nuorodos:

1. AIKOS tikslai;
2. Vartotojai;
3. Registrai ir DB;
4. Europass pažymėjimų priedėliai;
5. Suvestinės lentelės;
6. Klasifikatoriai;
7. PLOTEUS;
8. Partneriai;
9. Pagalba;
10. DUK;
11. AIKOS bendrieji dalykai.

Vertikalios zonos viršuje pateikiamas „Bendrosios paieškos laukas“. Paspaudus šioje zonoje esantį AIKOS logotipą iš bet kurio tuo metu atidaryto puslapio grįžtama į AIKOS titulinį puslapį.

Centrinėje svetainės titulinio puslapio zonoje atrinkta informacija aktuali svetainę gausiausiai lankantiems vartotojams: mokiniams, stojantiejiems ir tobulintiems kvalifikaciją.

Medžiaga sudaryta pagal AIKOS (2007) svetainės skiltyje „Pagalba“ pateiktą informaciją.

AIKOS TINKLALAPIO TITULINIS LAPAS

ATVIRA
INFORMAVIMO
KONSULTAVIMO
ORIENTAVIMO
SISTEMA

BENDRASIS PROGRAMAVIMO DOKUMENTAS

EUROPOS SAJUNGA

SISTEMOS IR TINKLŲ SĄVEIKOS

lis. Donec aliquet auctor lacus. Suspendisse eget est. Fusce ullamcorper n

Duomenys atnaujinti: 2007-09-04

Profesijos :: Kvalifikacijos :: Studijų ir mokymo programos :: Švietimo ir mokslo institucijos

Bendroji paieška

- ▶ AIKOS TIKSLAI
- ▶ VARTOTOJAI
- ▶ REGISTRAI IR DB
- ▶ EUROPASS PAŽYMĖJIMŲ PRIEDĖLIAI
- ▶ SUVESTINĖS LENTELĖS
- ▶ KLASIFIKATORIAI
- ▶ PLOTEUS
- ▶ PARTNERIAI
- ▶ PAGALBA
- ▶ DUK
- ▶ AIKOS BENDRIEJI DALYKAI

Mokiniai

Noriu sužinoti apie darbo pasaulį

- ▶ Esu 1-4 klasės mokinys
- ▶ Esu 5-8 klasės mokinys
- ▶ Esu 9-12 klasės mokinys

Stojantieji

Ieškau mokymosi galimybių 2007 m.

- ▶ Priėmimo taisyklės
- ▶ Paieška pagal profesijas
- ▶ Paieška pagal profesinio mokymo programas
- ▶ Profesinės mokyklos, kuriose priimama 2007 m.
- ▶ Paieška pagal aukštųjų studijų programas
- ▶ Aukštosios mokyklos, kuriose priimama 2007 m.

Tobulinantys kvalifikaciją

Ieškau kvalifikacijos tobulinimo:

- ▶ programos
- ▶ renginio
- ▶ įstaigos

1.3. AIKOS svetainės turinys

„Svetainėje publikuojami švietimo registrų „Švietimo ir mokslo institucijos“, „Studijų ir mokymo programos“, „Mokymo licencijos“, „Išsilavinimo pažymėjimų blankai“, „Kvalifikacijos tobulinimo programos ir renginiai“ duomenys, registrų naudojami klasifikatoriai, bei pagal registrų informaciją suformuojama statistika. Taip pat publikuojama statistika, gaunama iš Statistikos departamento, Darbo biržos ir Darbo rinkos mokymo tarnybos, bei nuorodos į susijusius informacinius šaltinius“ (AIKOS, 2007).

2. KITOS LIETUVOS IR UŽSIENIO PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINĖS DUOMENŲ BAZĖS

Kitos Lietuvos ir užsienio profesinio informavimo internetinės duomenų bazės yra:

1. Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos tinklapyje <http://www.lamabpo.lt> pateikiamos bendrojo priėmimo į aukštąsias mokyklas Lietuvoje taisyklės;
2. studijų pristatymui skirtoje interneto svetainėje (<http://www.studijos.lt>) būsimi studentai gali rasti konkursinio balo skaičiuoklę, kuria galima apskaičiuoti prognozuojamą konkursinį balą;
3. Europos Komisijos iniciatyva sukurti interneto vartai apie mokymosi galimybes – PLOTEUS (www.ploteus.net). Jų paskirtis – paskatinti Europos piliečių mobilumą mokymosi ir studijų tikslais. Jie skirti įvairių interesų vartotojams – nuo norinčių studijuoti iki profesinio konsultavimo specialistų. Čia galima rasti medžiagos apie Europos šalių švietimo sistemas, nuorodas į egzistuojančius informacijos šaltinius;
4. Euroguidance informacinės sistemos tinklapyje (<http://euroguidance.lt>) profesijos patarėjams ir konsultantams, profesinio orientavimo specialistams bei institucijoms, sprendžiančioms su mobilumu susijusius klausimus švietimo ir užimtumo sektoriuose pateikiama metodinė informacija apie mokymosi programas ir įstaigas, seminarus ir tarptautines konferencijas, profesijų aprašai, įvairūs testai, strateginiai dokumentai bei naudingos nuorodos į internetinius informacijos resursus nacionalinėje ir tarptautinėse duomenų bazėse, Euroguidance svetainėje pateikiami jaunimui skirti leidiniai: „Profesijos vadovas 2007“ ir „Karjeros planavimo žingsniai“;
5. informacija apie mokymosi ir darbo galimybes Europoje – EURES (<http://europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=lt>);
6. On the Move (<http://www.onthemove-eu.hi.is>) – jauniems žmonėms skirtas interaktyvus informacijos šaltinis apie studijas ir darbą Europos valstybėse. Medžiagos galima rasti ir lietuvių kalba;

3. LEIDINIAI, SKIRTI PROFESINIAM INFORMAVIMUI IR KONSULTAVIMUI

Pagrindiniai leidiniai skirti profesiniam informavimui ir konsultavimui:

1. **Profesijos vadovas.** Kasmetinis leidinys. Vilnius. 2007 m. ES Leonardo da Vinčio programos koordinavimo paramos fondas (Euroguidance-Lietuva). Tinklalapyje <http://www.euroguidance.lt> pateikiama internetinė šio leidinio versija.
2. **Kur stoti?** Kasmetinis žurnalas moksleiviams. Redaktorius L. Pupelis. 2006. Kaunas, Leidybos studija.
3. **Kur mokytis?** Žinynas. Redaktorė I. Germanovič. 2006. Vilnius, UAB „Inforeidyba“.
4. **Kur mokytis ir persikvalifikuoti? Kaip įsidarbinti užsienyje?** Žinynas. 2004. Kaunas, Audronės skaitykla.
5. **Kur stoti Europoje ir JAV?** Redaktorius L. Pupelis. 2006. Kaunas, Leidybos studija.
6. **Profesinio informavimo mokymo programa.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf
7. **Profesinio informavimo A metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf
8. **Profesinio informavimo B metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf
9. **Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf
10. **Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf

11. **Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo D metodika.** Vadovas K. Pukelis. 2007. VDU, ŠMM. Vilnius, Mintis.

http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_D%20metodika.VDU.pdf

12. **Profesinio informavimo standartas.** Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf

13. **Profesijos konsultanto profesijos standartas.** Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

4. PROFESINIO INFORMAVIMO INTERNETINIAI ADRESAI

<i>Nr.</i>	<i>Tematika</i>	<i>Internetiniai adresai</i>
1.	Profesijos	<ul style="list-style-type: none"> • http://www.ldrmt.lt/mod/klasifikatorius/ (Profesijų klasifikatorius) • http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas2006/gui/index.htm (Profesijų vadovas) • http://www.darborinka.lt/profesijos/ (Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimas) • http://www.manager.lt/karjera/literatura/100_profesiju_jums.pdf • http://www.manager.lt/karjera/literatura/Profesiju_aplankas.pdf
2.	Darbo pasaulis	<ul style="list-style-type: none"> • www.ldb.lt (Lietuvos darbo birža) • www.ldb.lt/eures (Lietuvos darbo birža) • http://europa.eu.int/ploteus/portal/ (PLOTEUS)
3.	Licencijuoti testai	<ul style="list-style-type: none"> • http://www.euroguidance.lt/profesijosvadovas/gui/ (E. A. Klimovo „Diferencinis - diagnostinis klausimynas“) • http://www.profesijupasaulis.lt/ (Interesų klausimynas, gebėjimų klausimynas, profesijos pasirinkimo testas pagal darbe dėvimus drabužius)
4.	Profesinis informavimas	<ul style="list-style-type: none"> • www.aikos.smm.lt (Švietimo ir mokslo ministerija) • http://www.darborinka.lt/?pid=350 (Konsultavimas internetu)
5.	Švietimo ir mokslo institucijos	<ul style="list-style-type: none"> • www.aikos.smm.lt • www.lamabpo.lt
6.	Elektroninė stojamojo balo skaičiuoklė	<ul style="list-style-type: none"> • www.stojimai.lt • www.studijos.lt
7.	Profesinio informavimo ir konsultavimo standartai	<ul style="list-style-type: none"> • http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf (Profesinio informavimo standartas. Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.) • http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf (Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas K. Pukelis. 2006. VDU, ŠMM.)

Pasitikrinkite šios kurso dalies žinias

1. Ką reiškia trumpinys AIKOS? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - Autonomiška informacijos kaupimo ir organizavimo sistema
 - Autonomiška informavimo ir konsultavimo organizacijų sąjunga
 - Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema

2. Kokia yra AIKOS paskirtis pagal pateiktą medžiagą? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - padėti žmogui pasirinkti jo vidinę asmenybės struktūrą atitinkančią ir darbo rinkoje reikalingą profesiją
 - padėti Lietuvos asmenims pasirinkti paklausią specialybę
 - padėti žmogui susiorientuoti mokymosi / studijų galimybose ir darbo rinkoje

3. AIKOS interneto svetainėje šiuo metu yra sukurta vienuolika vartotojų grupių *(pažymėkite, kurios penkios iš čia pateiktų vartotojų grupių yra teisingos):*
 - dirbantys asmenys
 - mokytojai
 - mokiniai
 - teisininkai
 - stojantieji
 - tobulinantieji kvalifikaciją
 - bedarbiai
 - mokinių tėvai
 - darbdaviai
 - registruoti vartotojai

4. Kokioje užsienio profesinio informavimo ir konsultavimo svetainėje yra pateiktas leidinys jaunimui „Profesijos vadovas“? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*
 - PLOTEUS
 - Euroguidance
 - Eures
 - On the Move

PAPILDOMI MOKYMOSI ŠALTINIAI

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Commission of the European Communities (2000) *A Memorandum on Lifelong Learning*.
2. Arnold J. (1997). Nineteen propositions concerning the nature of effective thinking for career management in a turbulent world. *British Journal of Guidance and Counselling*, 25 (4).
3. Brown P., Green A., Lauder H. (2001). *High Skills: Globalization, Competitiveness and Skill Formation*. Oxford University Press.
4. Fukuyama Sh. (1982). *Profile Guidelines for Teachers*. Ashiya Hyogo. Japan: Ashiya University Press.
5. Fukuyama Sh. (1980). Vocational Guidance as Foundation of the Human Existency. *2-nd International Conference on Vocational Guidance at Ashiya University*. Oct. 29–31, Ashiya Hyogo. Japan.
6. Fukujama Sh. (1984). *F – test for Appraising the Ability to Choose Methodically Among Occupations*. Ashiya. Hyogo Japan: Ashiya College Press.
7. Galkytė H. (1977). *Mokinių sugebėjimo analizuoti savo galimybes, renkantis profesiją ugdymas*. Vilnius.
8. Herr E. L., Cramer S. H. (1984). *Career Guidance Through the Life Span*. Boston, Toronto
9. Hesketh B. (1982). Decision-Making Style and Career Decision-Making Behaviours Among School Learners. *Journal of Vocational Behaviour*, No 20.
10. Hoyt K. B. (1979). *A Primer for Career Education*. Washington, D.C.
11. Holland J. L. (1973). Making Vocational Choices. Theory of Careers. *Englewood Cliffs*, NJ: Prentice – Hall.
12. Inglar T., Bjercknes E., Lappen R., Tobiassen T. (2002). *Mokymasis ir konsultavimas*. Kaunas: VDU.
13. Jautautaitė B. (1993). Vyresniųjų moksleivių darbinio apsisprendimo sunkumai ir trūkumai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, Nr. 2, p. 160-173. Vilnius: VU.
14. Jovaiša L. (1975). *Psichologinė diagnostika*. Kaunas.
15. Jovaiša L. (1998). Profesinio konsultavimo organizavimas. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr 1. Kaunas: VDU.
16. Jovaiša T., Orenienė R. (2003). Profesinis konsultavimas žmogiškųjų išteklių plėtros kontekste. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 7. Kaunas: VDU.

17. Laužackas R., Stasiūnaitė E., Teresevičienė M. (2005). *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*. Kaunas: VDU
18. Laužikas J. (1969). Pažangiųjų Lietuvos psichologų pirmieji žingsniai darbo psichologijos ir profesinio orientavimo srityje. *Profesinio orientavimo klausimai*. Kaunas.
19. Laužikas J. (1972). Mokinių psichodiagnostikos ir atrankos klausimai mūsų šalyje. *Psichodiagnostikos problemos*. Vilnius.
20. Natham R., Hill L. (1992). *Career Councelling*.
21. Parsons T. (1909). *Chosing a Vocation*. New York: Free Press.
22. Petrauskaitė R. (1993). Profesijos pasirinkimo racionalumas kaip psichopedagoginė problema. *Acta Peadagogica Vilnensia, Nr. 2, p. 197-205*. Vilnius: VU.
23. *Profesijos patarėjų mokymo metodinė medžiaga* (2004). Vilnius.
24. *Profesijos patarėjų mokymo metodinės medžiagos papildymas* (2004). Vilnius.
25. *Review of career guidance policies in 11 acceding and candidate countries synthesis report July* (2003).
26. Rubinton N. (1980). Instruction in Career Decision-Making and Decision-Making Styles. *Journal of Counseling Psychology, 27*.
27. Stanišauskienė V. (2000). *Rengimosi karjerai proceso socioeducaciniai pagrindai ir jo prielaidos Lietuvos bendrojo lavinimo mokykloje*. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.
28. Super D. E. (1961). Consistency and Wisdom of Vocational Preference as Indices of Vocational Maturity in the Ninth Grade. *Journal of Educationnal Psychology 62*, No 1.
29. Super D. E. (1962). *Appraising Vocational Fitness*, No. 4.
30. Tilinghast B. S. Jr. (1964). Choice Orientations of Guidance. *Vocational Guidance Quaterly*, 13.
31. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Vadovas Laužackas R. Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) ir užsienio profesinio informavimo sistemų turinio lyginamoji studija. Vilnius, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/AIKOS_ir_uzs_prof_inf_sist_turinio_lyg_studija.pdf
32. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesinio informavimo standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20standartas_VDU.pdf
33. Vytauto Didžiojo universitetas. (2006). Profesijos konsultanto profesijos standartas. Vadovas Pukelis K. 2006. VDU, ŠMM.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesijos%20konsultanto%20profesijos%20standartas_VDU.pdf

34. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20mokymo%20programa_VDU.pdf

35. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo A metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20A%20metodika_VDU.pdf

36. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinio informavimo B metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Profesinio%20informavimo%20B%20metodika_VDU.pdf

37. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo C metodika. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_C%20metodika.VDU.pdf

38. Vytauto Didžiojo universitetas. (2007). Vadovas Pukelis K. Profesinės karjeros planavimo gebėjimų ugdymo mokymo programa. Vilnius, ŠMM, Mintis.
http://www.smm.lt/es_parama/docs/projektai/pos_rez/Pkpgu_mok_progr.VDU.pdf

INTERNETEKĀ

Lietuvos internetinių svetainių sąrašas

Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema (AIKOS)	www.aikos.smm.lt
Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija	http://www.lamabpo.lt
Nacionalinis egzaminų centras	http://www.egzaminai.lt
Švietimo ir mokslo ministerija	www.smm.lt
Gidas į profesijų pasaulį	http://www.profesijupasaulis.lt
Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras Karjeros planavimo skyrius	www.rmtkr.lt/
Jaunimo karjeros centras	www.vdu.lt/jkc/
Lietuvos darbo birža	www.ldb.lt
Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba	www.darborinka.lt
Karjeros projektavimo sąvokų žodynas	http://glossary.ambernet.lt
Profesijų klasifikatorius	www.ldrmt.lt/mod/klasifikatorius

Užsienio internetinių svetainių sąrašas

Association of Graduate Recruiters	www.agr.org.uk
GUIDENET	www.guidenet.org
Association of Graduate Careers Advisory Services	www.agcas.org.uk
Careers Education Support Programme	www.cegnet.co.uk
Careers Europe	www.careerseurope.co.uk
Careers Research and Advisory Centre (CRAC)	www.crac.org.uk
Careers Scotland	www.careers-scotland.org.uk
Careers Wales	www.careerswales.com
Connexions	www.connexions.gov.uk
Department for Education and Skills	www.dfes.gov.uk
Department for Employment and Learning Northern Ireland	www.delni.gov.uk
Educational Guidance Service for Adults (Northern Ireland)	www.egsa.org.uk
Euroguidance	www.euroguidance.net
European Centre for the Development of Vocational Training	www.cedefop.eu.int
Federation of Professional Associations in Guidance	www.fedpig.com
Guidenet	www.guidenet.org
IAG Partnerships	www.lifelonglearning.co.uk
Institute of Careers Guidance	www.icg-uk.org

International Association of Career Management Professionals	www.iacmp.org
International Association for Educational and Vocational Guidance	www.iaevg.org
Jobcentre Plus	www.jobcentreplus.gov.uk
Learn Direct	www.learndirect.co.uk
Learning and Skills Council	www.lsc.gov.uk
Learning and Skills Development Agency	www.lsd.gov.uk
Life-long learning	www.lifelonglearning.co.uk
National Association of Careers and Guidance Teachers	www.nacgt.org.uk
National Association for Managers of Student Services	www.namss.org.uk
National Association for Careers Education and Counselling	www.nacac.org.uk
New Deal	www.newdeal.gov.uk
Office for Standards in Education	www.ofsted.gov.uk
Organisation for Economic Co operation and Development	www.oecd.org
Qualifications and Curriculum Authority	www.qca.org.uk
The Guidance Council	www.guidancecouncil.com
Third Age Network	www.taen.org.uk

SAVIKONTROLĖS TESTAS

1. Ką reiškia trumpinys AIKOS? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- Autonomiška informacijos kaupimo ir organizavimo sistema
- Autonomiška informavimo ir konsultavimo organizacijų sąjunga
- Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema

2. Kokia yra AIKOS paskirtis pagal pateiktą medžiagą? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- padėti žmogui pasirinkti jo vidinę asmenybės struktūrą atitinkančią ir darbo rinkoje reikalingą profesiją
- padėti Lietuvos asmenims pasirinkti paklausių specialybę
- padėti žmogui susiorientuoti mokymosi / studijų galimybose ir darbo rinkoje

3. AIKOS interneto svetainėje šiuo metu yra sukurtos penkios vartotojų grupės *(pažymėkite jas)*:

- profesinio informavimo konsultantas
- mokytojas
- mokinys
- profesijos konsultantas
- stojantysis
- tobulinantis kvalifikaciją
- profesijos patarėjas
- politikai
- darbdavys
- registruotas vartotojas

4. Kokioje užsienio profesinio informavimo ir konsultavimo svetainėje yra pateiktas leidinys jaunimui „Profesijos vadovas“? *(pažymėkite vieną teisingą atsakymą)*

- PLOTEUS
- Euroguidance
- Eures
- On the Move